

УДРУЖЕЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА СРБИЈЕ
ПОЗОРИШТЕ “МОДЕРНА ГАРАЖА”

БЕОГРАД 2019.

Едиција *Савремена српска драма*

КЊИГА 55

Издавачи:

УДРУЖЕЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА СРБИЈЕ

11000 Београд, Господар Јевремова 19

ПОЗОРИШТЕ “МОДЕРНА ГАРАЖА”, Мајке Јевросиме 30

www.drama.org.rs

biljana.ostojic@mpus.org.rs

За издаваче:

Миладин Шеварлић

Момчило Ковачевић

Бољдан Пејковић

Одговорни уредник

Миладин Шеварлић

Главни уредник

Биљана Остојић

Редакција:

др Бошко Сувајџић

Радомир Пујић

Александар Ђаја

Стијан Срдић

Иван Панић

Лектура и коректура

Миладин Шеварлић

Ликовно и техничко решење

Ново Чоџурић

Припрема за штампу

Светозар Сјанкић

ISBN 978-86-85501-54-8 (УДПС)

Штампа и повез:

“ГРАФОРЕКЛАМ”, Параћин

Тираж: 300 примерака

Издавање ове публикације подржало је
Министарство културе и информисања
Републике Србије

САВРЕМЕНА СРПСКА ДРАМА

55

НОВОСАДСКИ САЈАМ

6. МЕЂУНАРОДНИ САЈОН КНИГА

НАГРАДА ЛАЗА КОСТИЋ Д Р А М А

за пројекат

САВРЕМЕНА СРПСКА ДРАМА

Музеј позоришне уметности Србије,
Удружење драмских писаца Србије и
Завод за проучавање културног развоја Србије

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР

Милорад Ковачевић

ПРЕДСЕДНИК ЖИРИЈА

Мило Нешковић

У Новом Саду, 19. 4. 2000.

САДРЖАЈ

Небојша Пајкић, <i>Дечко који обећава</i> Позоришни комад у два чина	7
Мирко Демић, <i>Победници, њобедници</i> По мотивима из дела Станислава Кракова . . .	37
Стамен Миловановић, <i>Сав Србин</i> Историческое событие	103
Братислав Петковић, <i>Прича о Светиом Сави</i>	155
Бошко Сувајдић, <i>Документарна фикционализација</i> <i>свеиџа</i> (Поговор).	169
Едиџија <i>Савремена српска драма</i>	183

НЕБОЛША ПАЈКИЋ

ДЕЧКО КОЈИ
ОБЕЋАВА

Позоришни комад у два чина

НЕБОЈША ПАЈКИЋ (1951, Високо, ФНРЈ)

Редовни професор филмске драматургије (ФДУ, Београд).

Академију за позориште, филм, радио и ТВ уписао 1971. у Београду. Дипломирао 1975. на Факултету драмских уметности, на Новом Београду.

Писао за Синеаст (Сарајево), Студент, Видике, Књижевне новине, НИН, Дугу, Интервју, Ритам, Старт (Загреб), Државу, Збиљу, Плејбој, Екран, (Љубљана), Око, (Загреб) и многе друге часописе, ревије и новине. Објављивао у страним стрчуним магацинима, Positif, Sight & Sound, Moviest, Ekran. Уређивао филмску рубрику музичког магацина Џубокс и био један од уредника филмских часописа Филм (Загреб) и Филмограф. Текстови су му преводжени на енглески, француски и словеначки, а на интернет мрежи и на многе друге језике.

Уређивао, од 1977. музичке (рокенрол) експерименталне позоришне и филмске програме, кроз редакцију која је носила назив, Спољни програм.

Деведестих са Исидором Бјелицом иницирао уметнички покрет – Политарт.

За последњег рата био колумниста словеначког филмског магацина, Екран. У Београду, самостално објављивао филмске магацине Хепиенд и Пајкићев антипират. Неки његови текстови или разговори, често без дозволе, публиковани су у многим књигама и часописима широм ондашње Југославије.

Сценарији за целовечерње филмове:

1. *Дечко који обећава* (по идеји Мише Радивојевића)
2. *Писмо – глава* (са неколико косценариста)
3. *Шест дана јуна* (дипломски рад на ФДУ)

4. Уна (по роману Моме Капора)
 5. Давиџиел њроџив давиџиела (са С. Шијаном)
 6. Краљева завршница (са Ж. Томићем)
 7. Како је њроџао рокенрол (драматург, Стори-едитор)
 8. Проклеџа је Америка (потписан као драматург на последњој причи, рецензент пројекта)
 9. Реминџион (са Д. Козолеом)
 10. До конца ин најреј (по идеји Ј. Первање)
 11. Бел еџок (Последњи валцер у Сарајево) (са Николом Стојановићем, сарадња на сценарију)
 12. Пејзажи у маџли (са Јоцом Јовановићем, непотписан)
 13. Генерал Михаиловић: Херој и казна (косценариста и режисер – целовечерњи документарни филм)
- Анонимно, волонтерски пријатељски сарађивао на неким пројектима С. Шијана, такође радио супервизију монтаже Паскаљевићевог *Буреџа баруџа*.

Позоришџе:

1. Тринидад (Битеф – театар)
2. Марксаџана, Атеље 212. сцена у подруму, режија, Исидора Бјелица
3. Дечко који обећава (Бошко Буха)

Телевизија:

1. Књџе џисаџи – књџе расџураџи (са М. Вукобратовиће, документарно – играни, см)
2. Гуднаџи Абрахам (са М. Чертићем. Псеудо – биографски, см. Бункерисан)
3. Човек у сребрној јакни (са Видом Црнчевић и Петром Јаконићем, мини тв серија)
4. Кинемаџиоџрафија или џроџасџи – џрви џуџи (документарно – играни)
5. Кинемаџиоџрафија или џроџасџи – друџи џуџи (документарно – играни)

Као џлумаџ:

1. Дечко који обећава (милиционар, режија Миша Радивојевић)
2. Шесџ дана јуна (војник. Избачен у монтажи, режија. Динко Туцаковић)
3. Човек у сребрној јакни (камео – као Џон Ленон. Режија. Петар Јаконић)
4. Људи на крововима (кра)тки играни, режија, Срђа Пенезић)
5. Свршеџаџ љубавне џриче. Кратки – играни, режија Срђан Шапер

6. *Оштрица бријача* (кратки – играни, као Б. Клинтон, режија, Недељко Ковачић)

7. *Дорћол – Менхейн* (off – репортер радио – Дорћола. Режија. Исидора Бјелица)

8. *Палуба испод Теразија* (off – Иван Ивановић, режија: Дејан Влаисављевић – Никт)

9. *Суџра је још увек јули* (Никола Краков, режија, Дејан Влаисављевић)

Као њродуценї и издавач:

1. *Изглед*, часопис Владимира Јовановића, бр, 1 – СКЦ

2. *Едиција лейака Слободана Шијана*

3. Серијал експерименталних програма- хепенинга, под називом, *Термин Х*. Аутор. Коста Бунушевац

4. *Драђиша*, живот је чудна ствар, позоришни комад Косте Бунушевац

5. *Дорћол – Менхейн*. Целовечерњи филм (режија, Исидора Бјелица)

6. *Библија за куйохолитарке*, маркетиншки водич

7. *Хейенд*, филмски часопис

8. *Пајкићев анїиїиїраї*, филмске новине

9. *Исидорине женске сїїране*, модни магазин

10. *Вий – иїриї*, путни магазин

Књије:

1. *Живојин Павловић : Два разгљовора* (са групом аутора)

2. *Јахач на локомойшви* (приређивач – група аутора)

3. *Бранко Бауер* (уз групу аутора)

4. *Са вером у Бођа* (група аутора)

5. *Свейло у їама* (са Д. Јеличићем и групом аутора)

6. *Нове србске драме* (Са Исидором Бјелицом)

7. *Љоїиї* (са Исидором Бјелицом, драма откупљена за радио – Београ)

8. *Нова филмска Евроїа* (Са Сашом Радојевићем и групом аутора)

9. *Режија: Војислав Нановић* (са Б. Златићем, М. Радсковићем и групом аутора)

10. *Проїоколи їолиїарїї мудраца* (са Исидором Бјелицом)

11. *Холивудски рукоиис*

12. *Анїолођија нейрочиїаних сценарија*

13. *Тајна друиїїва у Србији – од средњеї века до нової миле-нијума* (са Исидором Бјелицом)

14. *Филмски цубокс* (у штампи)

Небојша ПАЈКИЋ

ДЕЧКО КОЈИ ОБЕЋАВА

Позоришни комад у два чина

ЛИЦА

СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЋ: сасвим контроверзан,
нарочито пошто попије гитару у главу

МАША: његова девојка, сасвим контроверзна,
неразумљиво је како једна тако фригидна особа
може да буде заљубљена у таквог човека

СЛОБОДАНОВ ОТАЦ ЈОВИЦА МИЛОШЕВИЋ:
Неподношљивији од било ког партијског друга

СЛОБОДАНОВА МАЈКА: лепа невероватно,
да није члан партије јебала би сина

АЛЕНКА, МАШИНА МАЈКА. Словенка, захваљујући
римокатоличкој провенијенцији либерална
довољно да кресна зета

ЈАГОШ: старином Црногорац, Аленкин муж
који је уверен да је Машин отац

ПРОФЕСОР: Свезналица, уображенији од самог Фројда и Јунга
заједно

КЛАВИС: претеча савремених докторки без граница

ПИТ: трагични херој, као све велике звезде рокенрола
и он је мртав када изгледа да је жив

ЕРА: Бубњар као што му име каже

ЉУБИЦА: Девојка каква недостаје Београду

МАТИЧАРКА: безгрешна

И многи други који се около мувају

Збива се у Београду од наводне ампутације Титове ноге
до његове наводне смрти

СЦЕНА I

Све је у ајсолућном мраку и изгледа сасвим окућно. Један снoј свейлoсћи, у нејријажном млазу освейљава човека у белом манџилу. Поред њега су две сасвим сексијилне асисћеніјкиње, њакође у белим манџилима. Он у ѡровидним рукавицама у рукама држи мозак који би могао да буде људски. Савим у ѡзадини се чује звук орђуља.

ПРОФЕСОР: *(Говори крајње индиференћно, као да је јунак Исака Асимова)*

Ово је мозак, драги моји студенти. Свако од нас има у својој лобањи једну овакву материју. По правилу неупотребљиву. (из мрака се чују финесе смеха) То није смешно, драга моја децо, то је жалосно, пре или после ћете морати да се суочите са овом одвратном чињеницом која каже да између ваших тупавих комшија, још тупавијих родитеља и вас самих нема разлике. *(Сисаћој асисћеніјкињи)*

Пресеците ово, молим Вас, драга моја колегинице.

(Пошћо она ѡо учини, Професор, ћадљиво издићне ѡрема свейлoсћи две ѡрулежне ѡловине мозга)

Ево, драги моји бруцоши, у чему је ствар, сви ми имамо карцином у глави, само се неком јави раније а неком касније, то зависи од интелигенције.

Смех у off-у надћласа нејријажни звук бљувања ѡраћен кашљањем.

Професор изведе један индићнајни ѡкретћ руке као да ѡраћа за свейлошћу.

ПРОФЕСОР: Luks non tenebris, молим!

Целу сцену обасја свейлoсћ. Међу иним сћуденћима у белим манџилима један бљује.)

ПРОФЕСОР: Могао сам да се кладим да је то Слободан Милошевић, он није у стању да се адаптира. Идемо у суседну лабораторију, њим ће да се позабаве надљжни. Наравно, наше лешеве носимо са собом, јер о њима тек треба да разговарамо.

Група сћуденаћа у манџилима ѡмаже сценским радницима или ко су они већ да из ѡросћорије изнесу оћромне лешеве. Било би корисно, ако би око њих моћла да се зайази свакојака ћамад као ићћо би било корисно да ѡзоришина ѡпублика осейћи да неићћо базди, у овој или оној мери.

Док сви највишају сцену, Слободан Милошевић и даље бљује.

Уз њега су две девојке, у белим маниџилима исцод којих врцају брус- халџерима и слично.

Слободан бљује према публици. У дужачким млазовима који асоцирају рану идеју БИТЕФ-а. Обе га девојке жрле. Он клечи. Обрише руке и обраћа се једној од њих.

СЛОБОДАН: Машо, остави ме, доста ми је свега, хоћу да бљујем на све.

(Ојеш бљује ка првом реду)

МАША: О. К. душо, само ти бљуј, ја морам на предавање, ево Клавис, она ће ти помоћи, она је из Швајцарске, њој не треба потпис.

(Покуша да га пољуби, али пошто он управо бљуцне, она се измакне; одлазећи)

Јавићу твојој мами, теби само мама може да помогне.

Док Маша врцаво одлази, Слободан и даље бљуцка, Клавис га држи за чело, иако да су њене сисе исцод његовог носа.

СЛОБОДАН: Какво је то име Клавис?

КЛАВИС: На кватском ја чула би то значило кључ. Ја сам на стипендија лекари без граница, из Цириха, да помогнем сада ето ја сам ту да помогнем Слободан Милошевић ако оно повраћа.

СЛОБОДАН: *(Најрасно престаје да бљује)*

Клавис, па то је фасцинантно, ти си мој кључ успеха. Ја сам Слободан.

КЛАВИС: Ти не слободан, ти желела бити Слободан, а ја сам ту да...

СЛОБОДАН: Да ме ослободиш!

КЛАВИС: Егзактно, дај ми твоја десна рука...

Узима на жруди његову руку до зубима ошвара фломасџер.

СЛОБОДАН: Зашто не леву?

КЛАВИС: То свако зна...

(Пише Клавис на његовом длану)

... Ко још мастурбира левицом.

Смеју се све док га она жласно не пољуби у врат. Он врисне – Ди-в-о.

Сцена се најло зајамни. У мраку се чује кулина нумера жрује Параф – „Диво – бенд“.

СЦЕНА II

То је лей средњекласни амбијент високог сјила баш када су се седамдесетје претјоили у осамдесетје. Било би лејо да се хваја крај сјоја зрује Параф, али и ако је нешио друго, у сваком случају, Слободанов ојац улира – ригидним тоном зајоведа мењање канала.

У позадини се из слободанове собе чује неко штимовање жићаре.

ОТАЦ: Ма мејај то срање и зови Слободана, охлади нам се супа, бре.

Слободанова маја меја канал, иде метеоролошка прогноза.

За претезаријским сјолом су поред Слободановог оца и Маше и њени родитељи, Аленка и Јагош. Сви ко луди кашикама врије по чорби.

Маја доводи Слободана.

МАЈКА: Бобан није чуо да је дошла Маша, вежбао је моју омиљену шансону...

Слободанов ојац афектирано пева „Била је јако леја“...

СЛОБОДАН: Мама је лепша него икад, цмокне Машу.

ОТАЦ: Како се ти понашаш пред гостима мамлазе, иди опери руке...

Настјане мали јајац.

МАЈКА: Заиста би могао да опереш руке Бобане.

МАША: Опери руке Слободане, пре него их упрљаш.
(Она прасне у смех)

ЈАГОШ: Маша је духовита ко да ми није ћера...
(Сада он немоћивисано прасне у смех)

На крају се сви церећу док Слободан држи ошворену славину и прља руке на суво, посмајра их као јаијентје.

ОТАЦ: Ето шта ти је мој Јаго омладина данас, у њиховим годинама ми смо вешали четнике, а види ми сина како изгледа, зрастао ко војвода Пећанац.

АЛЕНКА: А, немој тако друже Милошевићу, ми Словенци смо бежећи од Немаца дочекани у Србији као род најближи.

ОТАЦ: Наравски Аленка, ево су Бобан и Маша зато тако, јелте
(Намигне Маше. Слободану)
Седи до девојке, бре, јел ја треба да ти објашњавам буздовану....

МАЈКА: (Која цело време приноси клоџу на сџо)
Шта је сад ово?

Сви пратићеи њен поглед сагледају шџиџ на шелевизору ПРЕКИД ПРОГРАМА

Нагџо се појављује прџепознаџљиви шокинџ хед који обавешџава да је Јосиџ Броз прџебачен у болницу о да се о њему сџара лекарски конзиџијум.

Тајаџ у прџосџориџи прџекине Оџаџ резонанџном командом.

ОТАџ: Деџо, марш у собу ми сада морамо да се консул-
тујемо.

Јаџош нагџо уџајае и хваџа се оближње шџелефонске слушалице.

Мајка и Аленка држе руке испред занемелих усана. Сви се згџедају.

Док Слободан Машу исџод руке одводи, са шџелевизије доџире џесма Друже Тиџо љубичице бела, или нека гџлуџља. Јаџош шџелефонира.

ЈАГОШ:

Овдје Јаџош, ђе је зборно мјесџо, јел ме чујеш јадо, друг Јаџош, одборник, прџедсједник мјесне заједнице Дедиње, ђе је зборно мје-
сџо, ниџџа не чујем... не чујем

Окређе се прџенераженим укућанима. Сви сџоје и џевају заједно са шџелевизором ову или ону џесму.

Слика се заџамњује џа џако некако и џон.

СЦЕНА III

Маша и Слободан у њеџовој соби. Слободан набада на гџџари да је Слободан.

Маша гџа нежно љубака. То љубакање има шџенденџију да прџерасџе у џуџање.

МАША: Набавила сам спиралу, могли би да је тестирамо.

СЛОБОДАН: Шта је рекао наш омиљени професор, у спиралном космосу...

МАША: Немој да зајебаваш, он је причао о изумирању дино-
сауруса, а и ми би могли да изумремо ако се не
туцамо.
(Почиње да гџа раскойчава)

СЛОБОДАН: Хм...

(Прихватајући мажење)

С тим циљем нам спирала није неопходна.

МАША: Али мој је циљ да те што више пута креснем Слободане, а да што ређе идем код гинеколога.

СЛОБОДАН: Човече ти си за једну словеначко-црногорску полутанку више него еманципована.

МАША: Зато и волим да карам Србе нарочито кад су едипалци, ево замисли да сам Царица Милица одмах ћеш да се напалиш... шта ти је ово бре...

Маиа ља наљо љодикје љрљајући му врати.

МАША: Дођи овамо педерчино.

(Довлачи ља до ољледала)

Која ти је ово пичка направила?

Слободан се вриљољи без речи.

СЛОБОДАН: Како мислиш пичка.

МАША: Која ти је ово пиздурина направила, нећеш ми рећи да ти мама сиса крв пред спавање, пичко.

Бесно љледа око себе, наљо сјази љићару и љресне Слободана љо љлави. Йићара се буквално развали а Слободан осјаане сав крвав.

Исиљовремено врисну. Он лежи на љоду.

СЛОБОДАН: *(Завиши)*

Не у главу!

Маиа исиљрчава из собе, вришићи.

СЦЕНА IV

У љријезарији у коју уљада Маиа нема никољ, она вришићи.

МАША: Убила сам га, убила сам Слободана!

Суочи се са чињеницом да је сама у љросиљорији. Буљи у љтелевизор са којељ доиљре љесма која се неким чудом сама од себе љојачава: Друже Тиљо ми љи се кунемо да са љивоља љуиља не скренемо. Маиа буљи у љтелевизор, мрмља сама за себе:

УБИЛА САМ СЛОБОДАНА

Појављује се Слободанова мајка, одевена је свечано као за сахрану, довршава шминкање.

МАЈКА: Ја сада морам на партијски састанак, сви морамо, они су већ отишли на своја зборна места, а ја касним.

МАША: Убила сам Слободана!

Почиње да јеца, баца се Мајци Слободановој у зајрљај.

МАША: Убила сам нам Слобу!

МАЈКА: О чему ти причаш, маршалу је позлило, сви морамо на зборна места, моје је, наше је на факултету, ми морамо да савладамо анатомију.

Она као да не види крвавог сина који пролази поред њих, не види ни он њих.

Он као робот пролази и излази из просторије.

Слика се лагано затамњује док Мајка и Маша јецају.

СЦЕНА V

Инсерти из филма „Дечко који обећава“. Берчек уз Којину музику јури улицама Београда. У једном тренутку, као у Хичкоковом „Криво оштриженом“ ња се слика претвара на нашег позоришног Слободана. А онда се нагло затамни.

СЦЕНА VI

Најпре се чују уводни тактови Азриног хита „Изи Пој“, сасвим у мраку, а онда се сцена дискретно расветљава. Искрета зидна на којем иде аматерски филм отичивају се сцени по којим је Слободан водио Клавис, од Музеја фресака и Музеја Савремене уметности, преко Земуна и Скадарлије до Сјоменика Незнаком јунаку, док се они лагано пењу уз ступенице. Клавис орално задовољава Слободана, све уз Азру.

Док он свршава иде сцена у којој Клавис позерски на Калишу седећи на топу узвикује: НОБ!

Обоје се смеју.

КЛАВИС: Ви стварно казете, Слободан, за рат НОБ.

СЛОБОДАН: Да, да, док смо ми побеђивали Немце ви сте их у Швајцарској лечили од трипера.

КЛАВИС: Добро, ја сад научила све о Београд, ја експерт за Србе и ваша култура, а шта ти знас о нама, црвени крст...

СЛОБОДАН: Супер сатови, Чарли Чаплин, крава Милка...

КЛАВИС: Ааа, крава Милка, ти не зна ништа, Срби не разуме шта је Европа. Јеси ти био у Холандији, у Амстердам, Хаг, не?

СЛОБОДАН: Не, тамо иду само наркомени, а ја сам стрејт.

КЛАВИС: Ти стрејт па шта ја онда овде радила. Ми се не разумемо.
(Она устјаје и враћа се из кућаићила чистијећи зубе)

КЛАВИС: (Преко чейкице)
Заборави НОБ Слободан, следећи рат мора бити другачији.
(Она погледа кроз прозор)
Шта ова зграда тамо, Београђанка?

СЛОБОДАН: (Смеје се)
То је бигест кара на Балкану.

КЛАВИС: (Врћи главом)
Ти не разумеш,
(Каже по најбољим српским)
Србија је курац Европе драги мој Слободане Милошевићу, оревоар. Мораш да изабереш, секс, драгс или рокенрол, иначе си глупи Балканац!
(Пољуби га преко чейкице)
Кис ми дедли!

А онда се све зајамњује осјаје само чварак у пројектору који преишвара Незнаноћ јунака у задимљену флеку.

СЦЕНА VII

Оба пара родитеља заједно са Машом седе у тријезарији. Док је на телевизији ошраћа Бранково коло, они синхроно климају главама слушајући Професора.

Професор једнако нонишалантно држи у руци чашу вискија као ишћо је у првој сцени држао карциноћени мозак, ђовори веома доцирано и из некоћ разлога ишће нећо би по било пошребно.

ПРОФЕСОР: Тешко је дефинисати шта се могло да деси са Слободановом церебралном конституцијом. Тај... тај глупи ударац изван његовог механичког инцидентног аспекта, пуно је занимљивији стога што је он могао да подстакне одређене процесе у његовом затомљеном либидалном ресурсу, јер знате кординација ида и супер –ега није сасвим проучена, не само код пионира психоанализе, не бих сада да цитирам Фројда, Јунга, Лакана, или Реја Ђурђевића, коначно, али мислим да тај прасак та инхибиторна супернова може да изазове одређене вибраторне сензације...

ЈАГОШ: Професоре Савићу, мало сам био одсутан, нешто сам мислио да ме погрешно не схватите о Брозовој нози, па ми је промакло, ако би могли да се вратите на ону синтагму око либидалног ресурса
(Загљри Аленку)
ја мојој жени стално указујем на тај да га јебеш значај садо – мазохизма, а она ко сви Словенци мало је спутана.

АЛЕНКА: Не лупај Јагоше, ствар је озбиљна, реч је о Слоби.

ПРОФЕСОР: Ех, сада,
(Сруби виски због чега Мајка ухваћи поглед и скокне ка флаши)
ко би се сећао свих финеса у излагању, баш сам ја једном тако питао друга Карделка нешто око демократског плурализма, а он ми одбруси, јебо те Доланц, после ми и Стане док смо ишли у лов на срне рече да Еди не воли под питања, то ми је потврдио и гангстер, мислим друг Дедијер, али добро овде смо ипак на другом терену, мали је Милошевић најбеао да се колоквијално изразим због сексуалне хистерије твоје кћерке Јагоше и ти не би требало да ме деконцентришеш својим динарским упадицама иначе бих могао да те упутим на Дворниковића и Карактерологију Југословена, али нећу јер то још увек држимо под ембаргом, има времена о ви на локалу ћете да добијете адекватну литературу.

Прекида га звоњава телефона.

МАЈКА: (У слушалицу)
О, да ми смо Милошевићи, мој супруг Јовица, да и ја сам Марица, да пријавили смо, нисте га нашли, па шта

ја сада могу ако сте нашли друге који су тврдили да су Слободан Милошевић, ми само да се тако изразим трагамо за сином. Како сте рекли, Тихомир Атић, добро друже инспекторе надам се да ћемо да се чујемо када нађете нашег Слободана, да Слободан Јовице Милошевић, не Миру не познајем, о коме говорите, а како, Мира Тадић је пријавила да се, ох немојте тако да се изражавате. Да јесте, баш имамо овде психијатра и разговарамо о се не мислим либиду, лаку ноћ хвала на јављању.

(Сјушћиа слушалицу)

Боже, нека се Мира Тадић пријавила да је напаство-вана од стране Слобе Милошевића, а они се јављају због неких других Милошевића.

ОТАЦ: Па јел он нормалан ми смо кумови са Тадићима који је њему курац.

МАША: *(Исћрчавајући)*

Можда је један он!

ПРОФЕСОР: Но, добро, феномен кумства је једна сасвим деликатна атавистичка пројекција балканских архетипова која заправо sui generis мутира трибалну импостацију.

ЈАГОШ: Немој ни ти да зајебаваш Савићу ко да ја нијесам имао твој картон, јебо си сваку трећу студенткињу сем 68. кад си се усрао да те Вељко Влаховић не пријави Кочи Поповићу јер су имали твоје податке из Москве.

ПРОФЕСОР: Добро, добро Јаго, нисам ти ја Дездемона да ме сада офираш, уосталом овде не дискутујемо о тајним службама него о тајни људског бића, а ти добро знаш да је то за тебе мистерија, тато и не разумеш свој софистицирану суругу, госпођо Аленка, ја се надам да сте Ви на мојој страни.

Аленкину јебезовно блазирану жримасу пресеца Јагошева ошћра рејлика.

ЈАГОШ: Моја је жена увијек на мојој страни, а ја те овдје слушам због Јовице и Марице иначе не јебем глупе професоре, извини Марице ти си примаријус, ни за ић, идемо Аленка.

(Усћјајући)

А ти Јовице размисли, ако му хе ово професор боље и да се одметнуо, није да браним Машу, али ти вељу да ми је он доктор до мојега.

Излазе нагло.

ОТАЦ: ЈА... ЈА...
(Савић млаћара празном чашиом)
Немам више вискија

САВИЋ: Добро, ако је вино.

Савића прекида глас сџикера који њоштражује од свих Јужословена да дају крв јер је реч о пресудном шренуику и историји свих народа и народносџи.

САВИЋ: А ја АБ, ником не могу да помогнем

ОТАЦ: Ми смо Милошевићи нулта сви, чак и она цукела од сина.

МАЈКА: (Зајеца)
Немој тако о сину.

Он је прихватио у загрљај, а Савић усџане.

САВИЋ: (Одлажући чашу)
Видећемо, јутро је паметније од вечери!

МАЈКА: (Махинално мењајући канал)
Лаку ноћ професоре.

СЦЕНА VIII

На екрану иде сцена из филма Мише Радивојевића, „Дечко који обећава“, џачније цела секвенца која иде од обрачуна у Сџу-денџском граду до џашироле на железничкој сџаници.

Пандур, Н. Пајкић хайси Берчека.

Заџамњење.

СЦЕНА IX

Јовица Милошевић седи у фойџели, џуши џомџус. У сџан улазе Мајка и Слободан.

Она је веома озбиљна, уосџалом као и Јовица. Слободан је жо-вијалан.

ЈОВИЦА: Јел то наш дечко који обећава?

СЛОБОДАН: Татице, немој да пурњаш, то ти штети здрављу, а и загађујеш околину.
(Извади му шрзајем џомџус, а заџим за џеаџирално уџрљава у џеџих)

ОТАЦ: Да ли си луд, уништаваш нам персијанер.
(*Нагло му распали шамар*)

Мајка се укочи са једном руком извученом из маниџила. Слободан свом снагом распали шамар оцу који пада по тегиху. Сипави му ногу под жрло.

СЛОБОДАН: Да то више никада ниси урадио татице!
(*Ваља му жркљен као да је шомјус*)

ОТАЦ: (*Кркља*)
Марш из моје куће стоко!

Мајка пошито се ослободи маниџила, прискаче да их развади.

МАЈКА: Милошевићи, смирите се!

Отац искористио прилику да се придигне док су Мајка и Слободан обгрљени око сипрука.

ОТАЦ: (*Децидирано папегично*)
Рекао сам, марш из моје куће.

СЛОБОДАН: Наравно да ћу да одем јер не желим да живим са тако смрдљивом полтронском комунистичком гњидом. Ништа од тебе не тражим сем да се изгубиш на пола сата да бих се опростио са мајком.
(*Пољуби је скоро у усне*)

Отац ситоји раширених ногу, запањен ситуацијом.

МАЈКА: Послушај га, тако је најбоље.

Отац прзне кључеве од кола из Слободанове руке.

ОТАЦ: Стојадин је мој!

Отац бесно излази.

Слободан и мајка осипају полузагрљени. Из ње позе се сипутије у просед. Једно другом се умиљито унесу у загрљај.

МАЈКА: Волим те, сине.

СЛОБОДАН: Ја сам твој дечко који обећава.
(*Веома се нежно љубе*)

МАЈКА: Да, ти си само мој дечко који обећава.

Он сипутије главу на њене груди.

СЛОБОДАН: Па зашто си онда дозволила да ме направи овај скот?

Погледају се у очи, веома озбиљно, онда прасну у смех, заштим се дуго љубе онако како то одлучи редишћељ.

Слободан нагло усипаје.

СЛОБОДАН: Мама, ја сада одлазим... у рат и не враћам се више.

МАЈКА: Чувај се.

Слободан заспио на вратима.

СЛОБОДАН: Мислиш на трипер, сиду, итд.

МАЈКА: Да, бирај девојке.

СЛОБОДАН: Добро, али ми реци такође и... не окрећи се сине!

МАЈКА: Не заборави оца, он те је направио...

(Насмеје се)

то што те мучи, то је он у теби! Пуса!

(Пошаље љубаца према њему који јој он одврати пре него изађе)

Мајка осмислила заљедана у телевизор на којем се мунџају неке Титове параде, а после њадашњи шеф Србије нишпио прича. Уђе Отац!

ОТАЦ: Јел отишла бараба?

МАЈКА: Ти си бараба.

Гледају се.

МАЈКА: Можда је боље да ме караш него да ме караш, једном бар пре осмог марта.

ОТАЦ: Нећу! Нек те кара твој син ништа боље ниси за-служила.

(Бесно оде у другу собу)

СЦЕНА X

Пошпио се претходна сцена зајамни, чује се звоно на вратима. Затим се ушли светло шпио у чини Аленка која је у лаганој провидној спаваћици.

АЛЕНКА: Тко је?

СЛОБОДАН: *(Off)*

У овај позан час, ко би могао да буде, сем љубавник ненадан.

АЛЕНКА: Слобо душо ти си...

(Нехајно навуче мантил)

Какво изненађење.

(Ошвара му врати, у off-у)

Маша, душо није ту.

Улазе у салон.

- СЛОБОДАН: Ах, та Маша, она никада није ту, нарочито када је непотребна.
- АЛЕНКА: Немој да зајебаваш, отишла је са татом у Грчку, то с тобом је њу јако потресло.
- СЛОБОДАН: А, могла је да оде и код баке у Марибор и Словенија је неко иностранство, зар не.
- АЛЕНКА: Па не, бака је умрла, немој тако.
- СЛОБОДАН: Ух, баш сам дрипац, прими моје саучешће!
(Прилично јој безобразно њровуче руку кроз косу и њољуби је негде око ока или ува)
- АЛЕНКА: Све је о.к. ниси могао да знаш, седи, хоћеш да попијеш нешто.
- СЛОБОДАН: Шта би понудио стари Јагош, као Тито чивас, као Крцун ужичку препеченицу, као Стамболић мислим Пера кајсију, или као Џемо Бједић пиву.
- АЛЕНКА: Како млади Слоба каже.
(Погледа га зачуђујуће безобразно, а зајим се њосвети шанку)
Ја, лично увек пијем виски с ледом.

Он јој њирије с леђа и завуче јој кроз манићил руке међу ноге.

СЛОБОДАН; Лед иде после секса.

Она се њирзне, њокуша нешћо да одглуми њре неђо је он однесе са сцене негде дружо одакле веома дужо дојире и њено и њежово свршавање, без ујиадица, гола експшаза.

СЦЕНА XI

Јућиро је као на ѓобленима. Цвркућ ѡићица. Да је сцена у Сарајево чуо би се мујезин, ѡошћо је у Београду само ѡићице и ѡнека ѡсовка у даљини.

Слободан лежи у кревету и гледа ѡтелевизију.

Причају о Тићу.

Аленка скоро ѡа гола му доноси доручак. Сћуићиа му ѡслужавник и цмокне га у образ.

СЛОБОДАН: *(Који се цело време кези мамлаично)*

Мајку му јебем, не разумем овај проблем у Америци можеш да имаш колико год хоћеш канала, а код нас два са Титом и мењачи не функционишу као да смо Тирана или Јереван јебо те.

АЛЕНКА: Хоћеш неку касету да ти пустим?

СЛОБОДАН: Нешто као Дубоко грло...

АЛЕНКА: Што желиш порнографију када имаш мене.

Она седне на кревет и привије се уз њега који маше виљушком и ножем сецкајући вириле, сипави јој комад у усна, она га пољуби у уво.

СЛОБОДАН: Јао, бре, умаза ме сенфом, као да сам прасе.

АЛЕНКА: Ти и јеси моје прасе, Слободане, да знаш, али ја не могу овако, ја могу Маши и мом мужу да кажем све, ја могу да све почнем испочетка, али не овако, ово је перверзно, да знаш.

Слободан је погледа зајанђено. Тренућак се гледају.

СЛОБОДАН: Настави слободно, пажљиво те слушам.

АЛЕНКА: Ако ти хоћеш ја ћу им рећи све.

СЛОБОДАН: Шта ћеш бре ти да кажеш и коме, о чему ти причаш?

АЛЕНКА: Бобане, немој бити неозбиљан, говоримо о важним стварима, у питању смо ти и ја, али на неки начин и и Маша и мој муж, ми смо одговорни и према њима, ако хоћеш да знаш и твоја...

СЛОБОДАН: Па ја не могу да верујем, што би рекао Јасенко Хоура ја не могу повјеровати, ти си бре луда климактерична кучка, ти си бре блесавија од своје фригидне кћерке ти си...

АЛЕНКА: Свињац, српски свињац, марш из моје куће...

Просија доручак по њему, он сасвим го искаче из кревета вришћећи од смеха.

СЛОБОДАН: Не каже се курвештијо из моје куће него марш из мог кревета!

Он нагло заспао сасвим го и окрене се према њој која га жура. Шчепа је обема рукама и агресивно је љуби, у тренућку када она по прихвата он је пресне ка кревету.

СЛОБОДАН: И без вређања на националној бази да те мрак не прогута колико је сутра.

На телевизији се чује Ладо Лесковар који пева Хеј бригаде, а појом и Здравко Чолић који пева нешто још ојскурније.

А онда се слика зашамни.

СЦЕНА XII

Која и „Нико као ја.”

На бину или слично су улице Београда испред којих је маска возила, а Слободан за воланом онанише. Кола се заусијављају пред рампом, он излази и иду као што је бљувао на почетку сада на рампи сипа сирму. То, свакако, може да буде хиперпрофирано у свим бојама у традицији свих авангардизама укључујући и заједнице Зорана Радмиловића, али сирма има да сипа у публику па макар у виду конфети.

СЦЕНА XIII

А онда нагло зајочиње концерт. Као омаж Дечку било би што лепо да буде нумера Стаклених перли, Возимо се колима недељом поодне.

Најбоље би било да што изводи у обради жрупа Шмајсер која би могла да буде подесна и за неке постојеће сцене у којим се рачуна са живом свирком.

У овом тренутку, дакле, сцена је као концертна бина, а публика је као публика.

Бенд изводи још две песме које могу бити разне, нпр. „како Која каже”.

Док се после преће песме напштавају на сцену бане Слободан, прилази певачу, Питу.

СЛОБОДАН: *Имам ја једну бољу ствар.*

(Из off-а се чује смех и многе појрде)

Пит се окрене према девојци која им помаже око шона.

ПИТ: *Љупка мори ко је овај болид?*

ЉУПКА: *(Чепркајући око шехнике)*
Који болид?

СЛОБОДАН: *Ја нисам болид, ја сам Слободан Милошевић, тако ми је име.*

ПИТ: *Слоба, то свакако звучи боље него Чеда, Љубице, хани води овог Слобу или Чеду или ко је већ у бекстејџ, ми овде радимо зар не?*

(Слободану)

Само је следи мај френд, Љупка је моје све, она ће средити конекцију само се склони са стејџа, мислим да је бек–стејџ за стартера гуд позишн, о. кај, ор нот?

Љубица хваћа Слободана испод руке. Док га она одводи бенд зајочиње још једну сивар, а онда се завеса спушта док Пий урличе уз њанк риџам:

ПИТ:

КРАЈ ПРВОГ ЧИНА! КРАЈ КРАЈ КРАЈ!

Завеса се брзо спушта, а њодиже се зависно од околности.

Њир. у фоајеу би могао клујски бенд да изводи неке композиције и њу би као на журци могли да се врзмају неки људи које ћемо ојџи једном да видимо, ако не завеса може и релативно брзо да се њодигне

СЦЕНА XIV

То је у Љубициној соби вероватно, она је веома артифицијелно уређена. Слободан седи у фојел њред огледалом. Удара жрубјо џиџари и изводи своју њесму Слободан, са карактеристичним сџи-ховима, Зовем се Слободан, њако ми је дала име мама, рођен сам 25. маја, њишам се на све јер сам слободан, њако ми је име, иџд.

Љубица му за њо време мрси косу њосмаџрајући га у огледалу.

СЛОБОДАН: Зар није жестоко?

ЉУБИЦА: Жестоко је, али ти изгледаш некако туђаво.

СЛОБОДАН: Како мислиш туђаво?

Љубица можда њусџи или већ неко, њако да се све жласније чује њесма Прљавог казалишџа, „Сеџи се дечака у Кабулу“.

СЛОБОДАН: Као да сам дечак из Кабула?

ЉУБИЦА: Као да си статирао у Јадницима, као да си ко Арсен Дедић цели живот слушао француске шансоне.

СЛОБОДАН: (Кроз смех)

Е, то је само пола истине, ја сам слушао Азнавура и Мустакија, чак и Полнарефа, али Арсен је углавном мазијао Ђина Паолија.

(Почиње да звиждуће „Са окусом соли“)

ЉУБИЦА: Заборави сада то, нисмо на музикологији, ово је фешн вик за тебе да ли ти желиш да се мењаш као Бови на пример или ћеш ми овде да глумиш Бјело дугме.

СЛОБОДАН: Мењаћу се, ако ти тако желиш.

ЉУБИЦА: Онда медени,
(Заврши му сјолицу)
прво бријање или прво шишање.

СЛОБОДАН: Може све, али најбоље је прво пушење.

ЉУБИЦА: Хани, пушење долази на крају тек када те претворим у дечка који обећава. А сада музика наше младости.
(Она љуши Пекинику љајку, „Хоћу да носим дућу косу“)

Уз музику ља шиша, брије и љуши му ако се сви сложе.

СЦЕНА XV

Ово је сцена на сцени.

Слободан на рампи пева свој хит Слободан, подржаван Љубицином шехником.

Када заврши последњи акорд она му љирљичи, љуби ља.

ЉУБИЦА: Пит ће да откине када ово чује, водим те на журку вечерас, али морамо да смислимо маске, упознаћу те са Костом Бунушевцем он Лемпицка и Ворхол исто-времено, он ће нешто да смисли за нас.

СЛОБОДАН: Тамара де Лемпицка, она што се туцала са Д Анунцијем у Пули или негде већ око Трста.

ЉУБИЦА: Па ти ниси само панкер, ти си и полиглота бре! Дефинитивно дечко који обећава.

СЛОБОДАН: Ја сам само Слободан Милошевић момак кога су звекнули гитаром у главу.

ЉУБИЦА: Срећом на време!

Љубица одводи Слободана са сцене.

ЉУБИЦА: Идемо да се маскирамо, морамо да будемо изненађење вечери.

СЦЕНА XVI

Слободанов отац седи у колицима прекривен преко колена. Гледа на малом илајну филм са Слободаном као карактеристичном док се њакмичи за виши појас. Та сцена је умонијана у оригинални материјал филма.

ОТАЦ: Ето, то је био мој Слободан, понос свих Милошевића.

У собу улазе Мајка и Маиа. Маиа сусићи руку на Очево раме.

Он то и не примећује. Сузних очију буљи у илајно све докле ирака не исцурети, као да не примећује ни то. Мајка и Маиа га сажаливо поимају. Мајка сасвим махнално одвуче Оца у другу историју.

ОТАЦ: (У одвожењу)

Још као малолетног су га примили у партију, добро Јагош је прогледао кроз прсте за тај 25 мај, фалило је неколико дана. На три радне акције је добио признања, и у Босни и у Хрватској и у Македонији и свугде се истицао, мој Слободан...

Маиа за то време разгледа фотодографије по зидовима.

Мајка се враћа. Гледају неку фотодографију.

МАЈКА: То је из Олимпје, сећаш се заједно смо били на Жилбер Бекоу, тада смо упознали и Драгана Стојнића.

Обе сасвим блескасто почињу да певају Била је тако лепа. Певају све док не бризну у плач једна другој у задрљају.

МАША: Нико не зна где је, као да је у земљу пропао.

МАЈКА: (Палећи неку слим цигарету)

Као да постоји неки скривени паралелни Београд, у некој другој димензији.

(Пружа Маши виски као што је то Аленка нудила Слободану)

Била сам и код републичког секретара у влади и код Срђана Андрејевића, он је је

(Махне руком према мужу)

преко Љубе Тадића интервенисао и код Доланца...

- МАША: И ја сам причала и са Вејводама они знају ту неку сцену неко га је видео на неком концерту рок музике.
- МАЈКА: Ваљда се не дрогира. Можда да се ја јавим Мири Ступици....
- МАША: Нема шансе, ако би ико знао знао би онај Шапер
- МАЈКА: Онај кошаркаш, какве он има везе.
- МАША: Ма не, то је ваљда његов син, он нешто пева то сада више није панк то зову њу вејв.
- МАЈКА: У ал им је фора, ја сам бре док је матори био аташе у Паризу гледали премијере Трифових филмова са балкона, само кад се сетим, добро тај нас је Де Гол зајебавао, али то су била времена. Него не питам те за маторе... Јагош се и јави, а Аленка никад.
- МАША: Да ти не причам, мама је
(Покаже руком према одђураном Оцу)
још горе, ко занемела, куд ћеш даље када је Јагош звао професора да се консултује, а знаш у ком су стању. Идем вечерас нека је велика журка на Дедињу, ако га тамо не нађем ја не знам шта даље да радимо.
- МАЈКА: Хоћеш да идем с тобом душо?
- МАША: Хајде молим те, јесте да је у тебе и даље заљубљено пола факултета, али овде су само балавурдија, да не кажем нешто ружније.
- МАЈКА: Причувај се да ти нешто не гурну у пиће.
(Љубе се на расипанку)
Мајка скоро махинално убацује нову ролну у пројектор. Иде нека жанр сцена у којој се Слободан измотава глумећи каратисту између Маше и Аленке, а њих две подврискују од среће. Трака се нагло прекине, а слика затамни.
- ОТАЦ: (Докопљља се)
Јел отишла ова крава која ми ту сада глуми светицу, а да није ударила Бобана гитаром он би и даље био нормалан и ми би живели као некад као сав...
- МАЈКА: Кретенски свет.
(Одгура га наизраг)

СЦЕНА XVII

Оморина над Евројом – Вис Идоли преко оригиналне сцене из филма „Мојтори градом према журци“.

СЦЕНА XVIII

Журка. Неће на Дедињу или на позоришној сцени. Бенд у живој свирци изводи Оморину над Евројом на чудном немачком језику. Сви су маскирани. Сви њеши. Ту и тамо њонеко ко би могао да буде геј или је најросио сјајливи, сјајни изоловано. Свејла су јака и пријатнија. Неко њојуи Косије Бунушевца руководи журком, ѡрозова извесне жосије из ѡублике који се њењу на сцену сјавајући маске на лице. Ту је и Маша, али њен ѡкушај не усјева, „Косија“ је враћа најпраж. Дијалож се не чује од музике.

А онда се ѡјављују ѡд маскама Љубица и Слободан баш када музика сјаје.

Док се чују уводни ѡактѡви Малене, Љубица уѡзнаје ѡриводи Слободана Пиѡу.

ЉУБИЦА: Рекла сам ти има страва песме.

Слободан скида маску.

МАША: (Урла из ѡублике)
Бобане, Бобане, то сам ја Маша!

Све док је редари не избаце најѡље. Он се не обазире.

ПИТ: Да чујемо шта дечко који обећава има да понуди?

Слободан чиѡа своју ѡесму.

СЛОБОДАН: Ја сам Слободан, а ти?

ПИТ: Ја сам Пит, али се не пишам на све, мада ти није лоша идеја, упознај Еру, он је вајлд као и ти, вајлд сајд стори!
(Преузима дувку од Ере)

Ера и Слободан се рукују.

ПИТ: Ера је у Хамбургу радио за Марлија, чисти раста, боље добује и од Вда и од кише, у сваком ритму.

Слободан ѡрихваѡи дувку ѡа враѡи Пиѡу, најправи кисео осмех жесѡикулирајући према бенду.

СЛОБОДАН: О к. је сакање и фукање али мора да се фура нови фазон.

ПИТ: (Љубици)
Дечко се изражава као да је рођен на Дедињу, а одрастао на Булбодеру.

ЕРА: (Церећи се)
Дорчолац ко Мока и Олика.

ПИТ: Где си ти, где ти је гајба?

ЉУБИЦА: Ми смо тугедер.

ПИТ: Супер, онда прелазимо на тројку.

Пић њлеше са Љубицом, Ера са вокменом на ушима дува. Тућине љраву љрема Слободану који замшљено жледа око себе.

Како се мелодија завршава и ућишава љако се и лађано сћишава ниво видљивосћи све до љоћљуноћ мрака или можда осћјаје нека неонска конфигурација.

СЦЕНА XIX

Исћод љих неонских цевџ леже Слободан, Пић и Љубица.

Дувају лађано. Гледају у љтелевизор на којем иде нека сцена из Таксисћје, љачније сцена са рекламирањем оружја.

ПИТ: Јел вама познато да је Пол Шредер док је писао овај сценарио за мафију спавао са револвером испод јастука, заштом ти је заштом каже народна загонетка.

СЛОБОДАН: Па то је готивно, ако човек пише о кокању мора да опипа револвер.

ПИТ: Ти си заиста мудрац. Љубице, бре, овај ти је паметнији од Питагоре и Протагоре заједно. А би ли би ми ти батице пипнуо кару.

Пић љривлачи Слободанову руку међу своје ноће, Слободан исћљрће руку.

ПИТ: Шта је мангупе, чуваш буљу, теби Љупка може да пуши, а ти мени не, шта је мој плајваз гори од твог.

СЛОБОДАН: О чему причам, о глазби мај бој, реци му Љупка (Намесћи је Слободану у крило)
Љупче у клупче, она теби ти мени, ако хоћеш срећо да заспиш на мојим тврдим грудима.

Слободан скоро и да не ђримеји како му ѓлава ѓадне на Пијова ѓрса, а зајиим склизне међу нође.

ПИТ: Е, сада смо слободни од свих.

Зајиамњење.

СЦЕНА XX

Двосјруки ѓросјор, на једној сјирани сјиан Милошевића, на дружој Машиних.

На ѓтелевизији иде секвенца илији сјој Пијовоѓ и Слободановоѓ насјуја са ѓрођрамском ѓеј ѓесмом, „Ја сам ѓвој – ѓи си мој”

Ојиац и Мајка буље у ѓтелевизор.

МАЈКА: Па то је Бобан!

ОТАЦ: То није мој син, то није Слоба Милошевић, гаси то!

Паралелни дијалоѓ

МАША: Бобан је геније!

ЈАГОШ: Па тај Милошевић је обична педерчина.

АЛЕНКА: *(Сејним ѓоном)*

Не, не, Бобан није педер драги мој, ја то најбоље знам.

Маша и Јаѓош се зађледају у ѓу на различиие начине ујијино.

ЈАГОШ. Шта ова трабуња твоја мајка ко да је пала с Триглава.

АЛЕНКА: *(И даље сејино)*

Када би ти знао када сам ја пала и како не би дркао своју руралну палицу.

ЈАГОШ. Води је неђе да јој не сурдукнем палицу мђу очи па ће бити даље већ Бохињ од Бледа.

Разѓовор ѓресеца ѓлас коменјијора.

СПИКЕР: Контроверзни концерт је завршен неславно, након испада конзервативних хулигана који су подметнули сајле под ѓихов мотор настрадала су оба музичара...

Врисак из обе ѓросјорије нађјача скоро информацију да су у болници у живоијној ојасносји.

ОТАЦ: Надам се да га више немам. Црко дабогда!

МАЈКА: Цркни ти гмизавче!

Она и Маиа исћовремено излазе.

Јаћош се окрене ћрема Аленки

ЈАГОШ: Шта чекаш јадна не била, трк за дјететом, нећемо сад да га испушћимо када је поста славнији од Џегера!

СЦЕНА XXI

Маиа у венчаници са ћилом ћреко лица ћура исћред себе у колицима у завоје замоћану фићуру, за коћа ће се исћосћавићи да је Слободан. Сасвим је моћуће да родићелји ћраве кордон одевени у народне ношће. Маиа Слободана доћура ћред маићчара. Неки од косћимираних сћавићисћиа ћлуме кумове и нико не зна ко су.

Маићчарка, фрићидна и исћијена са оћромном флеком на образу цвркуће ићприкавим ћласом знаменићи ћексћ кулићноћ беоћрадскоћ ћесника Душана Радовића, ћошћио ћресћижна свакако ћознаје ћај ћексћ збоћ ћраума са венчања ја ћа овде нећу ћрећисиваћи, наћомићем да износи око две илајфне и сћављам ћа у аманећ режисеру...

Када цвркућава маићчарка завриш своје излаћање насћиаје оићићиа халабука са ћуцањем и ћлех музиком. По ћошћреби су ћу и ћрубачи који свирају изворну верзију Ђурћевдана ћре нећо ићио је Брећовић сћићао да је украде.

Ѓокирани звучном ћалетћом, елекћиричари укидају свећло и на сћиаје ћомрачина...

СЦЕНА XXII

У окићеном сћану Слободанових родићелја ћоред ћих (мисли се на на Маићине и Слободанове родићелје) ћу је и одрећени број косћимираних ћосћићиу мећу којим су и евенћуални незнани кумови.

Ту нису једино Маиа и Слободан.

СЛОБОДАНОВА

МАЈКА: Аленкице, где су наши голупчићи, нису ваљда већ отишћи да праве унуке...?

Сви се кикоћу као луди и деменћини а Јаћош и Милошевић сениор ударају длановима о сћио ћако да чаше одскакују...

Најпо се појављује Машиа, провири кроз вратиа.

МАША: Мама, молим те да ми помогнеш око Бобана....

Аленка се одушеви и поскочи ка њој. Устијаје и Слободанова мајка

СЛОБОДАНОВА

МАМА: Мислим да је Машењка мислила на мене, али можемо заједно....

ЈАГОШ: Слоба је виђу баш омиљен код женскијех...

ОТАЦ: Да је мој син онај стари он би сад нама као некад отпевао Коњух планино. Увек смо то певали за 1 мај....

Истиоџ моментиа сви присујни као по команди прихватају идеју за јесму. Лујају се чашама и урлају ... „вештар бруји шуми иид...“.

Ошуд пођуран дамама, полурзмојани Слоба прихвата мелодију и пева „борови и јеле и шако даље“...

Оишије је весеље као да Милошевићи нису у колицима.

Из off-а се чује звоно на вратиима. Изађе Машиа, Развуче вратиа хармонику шако да видимо простор Слобине сове и улазна вратиа истиовремено.

Маша отвори вратиа и угледа Еру бубњара Слободанове жрује.

ЕРА: Ја тражим Бобија....

МАША: Мислите Слободана....?

ЕРА: Оно што мислим то и кажем, немој да дркаш него га зови.

Слободан који је чуо конверзацију докопирља се колицима до вратиа.

МАША: Да ли си сигуран да ти нисам потребна?

СЛОБОДАН: Иди, тамо певај....

Ерино шужно лице добије један прелив осмеха.

ЕРА: (Пружи Слободану касету у руку)
Ово је Пит послао за тебе, њега више немамо у бенду...

СЛОБОДАН: Шта хоћеш да кажеш да је...

ЕРА: Да, Пит је отишао код Брајана Џонса, њега је увек највише волео

СЛОБОДАН: Хоћеш да уђеш да попијемо за њега...?

ЕРА: (Намргоди се на звук и одмахне)

...

Затвори врати за собом....

У позадини друшћивање са Коњух њланине прелази на друже Тишо ми ти се кунемо урлајући то прлично неусаглашено...

Слободан сћави касеиу Пишову у касеиофон, зачује се мелодија Дејресија, дејресија свуда је пресија.....

Опрошћајна Пишова песма

Слободан је све више и више појачава иако да се она пошћуно преклаи са урлањем родбине.

Он сасвим неочекивано почиње да удара ѓлавом у ољледало у пренућку када прсне ољледало на телевизии се појави лељендарни кадар у режији А Мандића у којем прилази сћикер кођа смо целођ живоића чекали да каже да Тиша више нема.

Тођ пренућка насћаје оишћи иајац и сви се прзну према Слободану очекујући да он уљласи своју мелодију, међућим он је појача долази на рамћу, узимајући усћући жићару, док родбина ићоне у мрак он почиње на најађресивнији начин да изводи своју заишћићну песму:

ИМЕ МИ ЈЕ СЛОБОДАН... ПИШАМ СЕ НА СВЕ...

ЕТС.

Док ићу песму изводи иза њељових леђа пада завеса иако да он остиаје сам са публиком до завринођ поклањања....

КРАЈ

МИРКО ДЕМИЋ

ПОБЕДНИЦИ,
ПОБЕДНИЦИ

По мотивима из дела Станислава Кракова

МИРКО ДЕМИЋ је рођен 1964. године у Горњем Класнићу код Глине.

Објавио књиге прозе: *Јабуре Хесјерида* (Књижевна омладина Србије, Београд, 1990), *Сламка у носу* (роман, Књижевна омладина Србије, Београд, роман, 1996), *Ћилибар, мед, оскоруша* (СКД „Просвјета“, Загреб, 2001, Народна књига, Београд, 2005, Агора, Зрењанин, 2011), *Ајокрифи о Фуријули* (Stylos, Нови Сад, 2003), *Служе хировишоџ лучоноше* (роман, Агора, Зрењанин, 2006), *Молски акорди* (приповетке, Агора, Зрењанин, 2008, 2009), *Трезвењаци на њијаној лађи* (роман, Агора, Зрењанин, 2010), *По(в)рајнички реквијем* (роман, Агора, Зрењанин, 2012), *Ајџака на Ијџаку* (приповетке, 2015), *Ћујџања из Горе* (роман, Агора, Зрењанин, 2016) и *Пусјоловине бачкоџ ојсенара* (роман, Дерета, Београд, 2018).

Поред тога, објавио је књигу есеја, (п)огледа и маргиналија *Под ојџровним љаишџом* (Прометеј, Нови Сад, 2010) и *На ничијојземљи* (Соларис, Нови Сад, 2016), као и књигу публицистичких текстова *Слађење џорчином* (СКД, „Просвјета“, Загреб/Службени гласник, Београд, 2008). У коауторству са Бојаном Јовановићем настала је књига *Чијџање ѝророчансјџа* (Службени гласник, Београд, 2011).

Драмски текст *Иџре бројева* (Спомен парк „Крагујевачки октобар“, 2017) настао је као предлог за Велики школски час, узведен исте године.

Приредио је књиге: *Буна у Бановини у Класнићу 1883. џод.* (СКД, „Просвјета“, Загреб, 2003), Ђорђа А. Петровића, *Таласи и есеји* (СКД, „Просвјета“, Загреб, 2005) и *Тмурни днџви* (СКД, „Просвјета“, Загреб, 2006) Милана Будисављевића, *Грке кџи Милана Прибићевића* (СКД, „Просвјета“, Загреб, 2013), Путописе I (Дерета,

Београд, 2017) и *Пушћојисе II* (Дерета, Београд, 2018) Станислава Кракова.

За књигу приповедака *Молски акорди* добио је Андрићеву награду (2009), за роман *Трезвењаци на њијаној лађи* награду „Дејан Медаковић“ (2011), за роман *Ђуџања из Горе* награду „Меша Селимовић“ (2017), за роман *Пусћоловине бачког ојсенара* награду „Мирослав Дерета“ (2018) и Ђурђевданску награду града Крагујевца (2019), а за драму *Победници, победници* награду „Бранислав Нушић“ (2018).

Делови романа, приповетке и есеји превођени су на енглески, немачки, пољски и украјински језик. Књига приповедака *Молски акорди* преведена је на македонски језик (2011).

Живи у Крагујевцу.

Мирко ДЕМИЋ

ПОБЕДНИЦИ, ПОБЕДНИЦИ
По мотивима из дела Станислава Кракова

ЛИЦА

Ст. Краков, Сташа
мајка Персида
отац Сигисмунд
професор Фотић
мајор „Ферта“
потпоручник Петар
пуковник Стојић
капетан Миљковић
Ружа
капетан Ранђић
наредник Иван
ордонанс Гојко
ордонас Јешић
мајор Матић
капетан Тановић
војник Радојица
пуковник Недић
потпоручник Мирко
мајор Живковић
писар Казимир
Потпук. чика Љуба „Бог“
доктор Рјабин
Диле, глумац
Ивон
Зизи
Сергије, пилот
пуковник Смиљанић
потпуковник Завађил
командир чете
командант батаљона
аустроугарски потпуковник

доктор Миловановић
адмирал Рајнер
Анита
пуковник Милан Прибићевић
Марта
пуковник Живковић,
командант краљеве гарде
доктор Петровић
Станислав Винавер
Исидора Секулић
рањени Рус
оркестар
везиста
кочијаш
Арнаути
Црногорци
пуковски благајник
дечак
новинар
трубач
капелник
официри
војници
гимназијалци
Питомци
болничари
сељаци
лекари
курири
сенеке

1.

Соба са креветом. На зиду, са бочне сиране кревета, виси икона Светиоџ Ђорђа изнад којеџ зори кандило. На другом зиду виси официрски мундир, шајка и сабља. У постојељи лежи Ситашин ошац на самрџи. Ошац има дуђе, панке и шљаће бркове и орловски нос. На челу му мокра крпа. У соби је и мајка. Послује око болесника. Ситаша је дечак од петнаестџ година. Тек ушао у собу, па застао код врата.

МАЈКА: Сташа! Дођи! Отац те зове!

Ситаша бојажљиво прилази очевој постојељи. Мајка ситоји поред кревета, у дну мужевљевих нођу.

ОТАЦ: (Осмехује се с најором)
Приђи Stachou...

СТАША: (Прилази оцу џик до узглавља)
Изволи, оче.

ОТАЦ: (Са сираним нађласком и уз видан најор)
Сине, ти знаш да сам пре твоје мајке... био ожењен... У Паризу... И да сам са том женом... имао сина... И да је та жена умрла... убрзо пошто сам стигао у Србију...

СТАША: Знам, оче!

ОТАЦ: Али не знаш... да је најлепши тренутак... у мом животу... био... када си се ти родио.

Ситаша ћути. Сидљиво слеже раменима. Ошац џа милује по коси. Мала ситанка.

ОТАЦ: Сине, не заборави... да је част човека... нешто што стоји изнад живота. Ако ти неко дирне у њу – убиј га!
(Закашљава се)
Част је нешто... што се... брани крвљу!
(Рука му клоне са Ситашине главе на постојељу. Затим се лицем лађано окреће ка зиду, према икони.)

СТАША: Неђу, оче.

Мајка му прилази, блађо џа одводи од очевођ узглавља. Затим обоје ситоје у дну болесниковођ кревета.

ОТАЦ: (Већ у бунилу, као да разђовара са иконом)
Oh Ludwik, ojcie drogi... Paulina, matko miła... Kaziu, Kaziu, braciszku mój... Zosiu, siostrze...
(Ситанка)
Jeszcze jedną kartkę, proszę jeszcze jedną, będę z wami..

Мајка изводи Сџашу из собе. Он се оџима. Рида.

СТАША: Оче, оче мој! Не остављај ме!

МАЈКА: Немој, сине. Буди јак! Сада си глава куће.

Заџамњење.

2.

Исџа соба. Поред иконе Свеџоџ Ђорђа виси урамљена фоџио-џрафија Сџашиноџ оца у униформи. За сџолом седи мајка, џоџну-џа, џоџиџиџена, задубљена у ручни рад. Сџоља се чује долазећа џраја и кораџи. У собу улази Сџаша, без куцања, са џушком и у џџурском мундиру, искићен редениџима и са заденуџом сабљом Феџи-џаше.

СТАША: Мајко, дошао сам ти!

МАЈКА: Сине, очи моје!

(Хиџа му у заџрљај. Љуби џа. Не одваја се од њеџа)

СТАША: Немој, мајко.

(Оџима се)

Ево иду за мном моји из разреда. И професор Фотић са њима. Једва сам им измакао.

Куцање. Оџварају се враџа. У собу улази џрофесор Фоџић. За њим неколико џимнаџијалаџа. Граја.

ПРОФЕСОР

ФОТИЋ: (Низак и џуначак)

Честитам, госпођо Краков! Ви сте данас најпоноснија мајка у Србији! Ваш син је у новинама.

(Вади „Илусџировану раџиу хроџику“)

Ево има и фотографија! Лепо пише да је ваш син нај-млађи српски добровољац!

Одобравање колеџа из разреда, џаџишање, додиривање џушке, сабље, редениџа...

МАЈКА: Нека је он мени жив. Маните новине! Маните све!

СТАША: Јесам жив, али нисам здрав.

(Смешка се)

Да се нисам разболео, не бисте ме још видели! Још рат са Турџима није готов!

ПРОФЕСОР ФОТИЋ: *(Сав важан)*

Јест да нисам служио војску и да се не разумем у ратовање, али сте ви, млади господине, осветлили образ Другој београдској мушкој гимназији.

ГИМНАЗИЈАЛАЦ 1: У читавој гимназији, једино професор Московљевић учествовање у рату сматра изостанком са наставе.

ГИМНАЗИЈАЛАЦ 2: Поручио ти је да се латиш руске граматике и стихова Љермонтова, Тјутчева и Пушкина.

СТАША: До ђавола сви ти Тургењеви, наука о вероватноћи и логаритми. Чим се опоравим – одох ја тамо где ми је место.

МАЈКА: Никуд ти не идеш док не завршиш школу.

ПРОФЕСОР ФОТИЋ: Господо, време је да кренемо. Налевокруг! Оставимо нашег јунака да се окрепи и исприча са мајком. О подвизима ће нам причати у школи. Не морамо баш све да дознајемо из новина.

Уз ђрају излазе. Мајка и син осћају задрљени.

Затшамњење.

3.

Исћа соба. Сћао и две сћаолице. Мајка сћаји ђоред сћаола и у руци држи комад харћије.

МАЈКА:

То дете не зна шта ради! Отишла сам да будем уз болесну нану, а он је искористио прилику и побегао.

(Ћући. Не може да се начуди. Чића, а као да не верује у ѿо ићио ѿише. Чића наглас)
„Опрости што ти у овако тешким тренуцима задајем и овај бол, али моја дужност је да будем тамо где рат може сваког тренутка да отпочне. Дуг је пут до Скопља...”

(Краћка ѿауза)

Е, мој сине, много се ти бринеш за моје боли.

Очајна седа на столицу. Руке су јој на лицу. Тихо њлаче. Само јој се рамена једва приметно шресу. Наједном устаје, прилази до телефона. Окреће бројчаник.

МАЈКА: Централа, молим да ме спојите са ђенералштапским потпуковником Недићем. Да, Миланом Недићем.

(Чека усљосљаву везе)

Хало, брате, спасавај ми дете. Док сам била код нане, побегао је од куће.

(Слуша)

Лоше је нана. Питање је дана када ће да склопи руке.

Пусти ти њу, она се наживела...

(Ојгџи слуша)

Нема му униформе. Ни пушке. Оставио ми је писамце.

Пише да је отишао за Скопље.

(Слуша)

Знам да командујеш војним саобраћајем. Бојим се да ме је слагао. А све ми се чини да ме и ти лажеш.

(Слуша)

Како знам? Знам по твом гласу. Добро те познајем.

(Слуша)

Ето видиш. Код кога је? Питам, код кога је у јединици?

(Слуша)

Штурма? Онда добро. Он му је познавао оца. Припазиће га. Неће му дати да главиња у огањ, ако отпочне лудило.

Хало, брате... Хало, ништа не чујем... Хтела сам рећи да се и ти чуваш...

Затимњење.

4.

Истиа соба и енџерјер. У њој њослује мајка. Сва је у црнини. Чује се да неко ојивара кайију. Кораци. Куцање.

МАЈКА: *(Одсујно)*

Отворено је.

СТАША: *(У униформи, умојане ѓлаве)*

Мајко, ево мене опет.

- МАЈКА: (Нагло се џрже кад га виде)
Да ниси рањен?
- СТАША: Нисам, мајко. Данима имам грозницу.
- МАЈКА: (Остаје да стоји на истом месту)
Добро, сине, добро.
- СТАША: Не радујеш се што ме видиш?
- МАЈКА: Све је мање прилика за радовање.
- СТАША: (Тек сад примећује да је мајка у црнини)
Мајко, нана више није жива?
- МАЈКА: Није, сине. Умрла је неколико дана после твог одласка.
Сви ме полако напуштате.
- СТАША: Немој да ме кривиш за њзину смрт. Дуго је боловала.
Доживела је лепу старост... Не напуштам те, мајко.
Дужност је изнад свега.
- МАЈКА: Зашто си тако умотан и отекао? Не би ти тек тако дошао
да није нешто озбиљно.
- СТАША: Немој и ти да се спрдаш са мојом болешћу.
- МАЈКА: Не спрдам се. Знам да не би долазио да те због нечег нису
отерали.
- СТАША: Тако ме, доле, пред штабом, срео краљевић Ђорђе.
Препознао ме је и одмах, пред свима, питао зашто сам
замотао главу. Кажем – добио сам заушке, Ваше Ви-
сочанство. А он ми се подсмехну: „Па куд ту дечју болест
да добијеш овде на положају?!“
- МАЈКА: (Прилази му и џрли га)
Е, лудо и несрећно моје дете! Ајде да нешто поједеш, па у
кревет. Док ти то не прође – нема школе.

Застамњење.

5.

*У позадини војнички шаћори. Испред њих се мувају њићомци, на
предаху од обуке, по џрујама, весели жађор, задиркују један друђођ,
неки од њих се јуре. У једној џруји стоји Стоаша, смеје се. Прилази
им класни сћарешина, мајор „Ферша“.*

МАЈОР

„ФЕРТА“:

Питомац Краков! Опет се смејете? Никако да
припитомимо тај ваш смех.

СТАША: *(На униформи има три одликовања из Балканских ратова, заузима сав „мирно“)*
Не смејем се, господине мајоре. Само сам веселе нарави.

МАЈОР „ФЕРТА“: Нажалост, није нам дато да живимо у времену када је смејање нормално понашање.

СТАША: *(Ојет заузима сав „мирно“, и иако сваки пут кад се обраћа сарешини)*
Ако дозволите да приметим, господине мајоре, за наш народ нормалних времена никад и није било.

МАЈОР „ФЕРТА“: Краков, ви сте, дакле, одлучили да се подсмевате тим ненормалним временима?

СТАША: Господине мајоре, младост у мени је нестрпљива. Нема времена за чекање бољих времена.

МАЈОР „ФЕРТА“: Знам, знам, млади људи желе све – сад и одмах. Е, мој Краков, бојим се да иду времена када ће бити богохулна и мисао на смех.

СТАША: Господине мајоре, ако дозволите, предлажем да се смејемо – упркос свему. Упркос одсуству разлога за смех.

МАЈОР „ФЕРТА“: Бога му, ко ли од учених људи рече да је смех реакција очајника?

Као да ииша сам себе, јер не чека одговор. Одлази. Жагор међу иишомцима се наставља.

У неко доба, изненада, ирубач свира „Збор“. Меијез. Пишомци се хвајају за ушике и иосиројавају у иросирану кару.

ПИТОМАЦ 1: „Ферта“ нам скраћује паузу.

ПИТОМАЦ 2: Разљутио га Краков, есејизирајући о смеху.

СТАША: Нисам сигуран. Ено га са сабљом о појасу. Сви официри око њега су смртно озбиљни.

ПИТОМАЦ 3: Да није опет неки белај на видiku?

На четвртој, иразној ирани, ииоји класни сарешина, мајор „Ферта“. Видно забринут, али одлучан.

МАЈОР „ФЕРТА“: Питомци! Наша отаџбина је у опасности! Са Дрине, Саве и Дунава наш вековни непријатељ нас угрожава и хоће да угуши нашу слободу.
(Прави паузу, као да ослушкује одјеке својих речи)

Његово Величанство Краљ је наредио општу мобилизацију и од овог тренутка престаје наша обука.

(Пауза)

Познавајући вас добро, уверен сам да ћу се поносити са вама...

ПИТОМАЦ 1: Живео краљ Петар Први!

СВИ: Живео!!!

ПИТОМАЦ 2: Живела Србија!

СВИ: Живела!!!

То се понавља још два пута.

Одсечне команде официра. Јединица у сипројевом порејку излази са сцене. Уз песму.

Зашамњење.

6.

Сипаша долази да се пријави за нови распоред. Испред школске зграде пободена је проузгласица заставица која означава пуковски штаб. На вратима команде га дочекује класни друг Петар. Падају један другом у загрљај.

СТАША: Петре! Ти си?

ПЕТАР: Ја сам, Сташа! Ађутант сам команданта 17. пука. Одакле долазиш?

СТАША: Из Пирота. Тек из петог покушаја успео сам да побегнем из позадине на фронт.

ПЕТАР: Добро нам дошао! Ти си осми из наше класе у пуку.

СТАША: Закаснио сам. Ви Швабе истерасте без мене.

ПЕТАР: Ниси закаснио. Бојим се да још није готово. Ми смо баш искрвали.

СТАША: Путујући овамо, размишљао сам о пуку у који сам распоређен, а носи број 17. Мој отац се плашио тог броја ко ђаво од крста.

ПЕТАР: Зашто? Број ко број.

СТАША: Није био сујеверан, али све лоше ствари у његовом животу десиле су се баш на тај датум. Тог

датума су му умрли и отац и мајка и сестра. Чак се тог датума први пут венчао.

ПЕТАР: На теби је, али и на нама, да раскужиш тај број. Хајде сад да те одведем до команданта, пуковника Стојшића.

У њом часу из зграде излази пуковник Стојшић. Војнички се пољудављају.

ПУКОВНИК

СТОЈШИЋ: Чуо сам да долазите. А пре тога сам дознао ко су вам ујаци. Познајем их добро. Радујем се што сте у мом пуку. Ваши другови су ми најбољи официри. Останите овде да ручате, а онда правац – Шабац.

Крајко зајамњење.

Сјаша је већ у разрушеном Шајцу. Јавља се у команду бајалона. У просјорији освешћеној карбидским лампама десетак официра седи за дућим столом њуним боца. Чим је ушао, засјао је на врашима. Сви погледи су ујрши у њега. Од сјола усјаје командант бајалона и прилази му. Оркестар сјашаљен од аусјирјских заробљеника, већином Чеха, пресјаје да свира.

КАПЕТАН

МИЉКОВИЋ: *(Ниског расја)*
Ађутант пука ми је јавио да долазите.

СТАША: *(Војнички ја пољудавља)*
Господине капетане, потпоручник Станислав Краков јавља се на дужност!

КАПЕТАН

МИЉКОВИЋ: Свршићемо одмах распоред. Идете за водника у 3. чету. Тамо нема активних официра.
(Крајко пауза)

А сад чашу у руке, момци, за потпоручника! Да пијемо добродошлицу!

(Сви официри усјају са чашама у рукама. Кајетан се окреће према оркестру, који је, њакође, усјао)

Е, а сад нешто одсвирајте у част господина потпоручника! Знате ли краковјак?

КАПЕЛНИК: Víme, že hrajeme, kapitáne!

(Окреће се према оркестру и даје знак. Свирају њу пољску мелодију)

Зајамњење.

7.

Шабаци. Ноћни салон ђосѿође Руже дискрејѿно освейѿљен карбидским ламѿама. Неколико офицѿира седе и ѿију за једним мањим сѿолом и живо ћаскају. Аустѿроугарски музиканѿи свирају мелодије за ѿлес. Неколико офицѿира се смењују у ѿлесу са ђосѿођом Ружом, лейу-икасѿиом женом од ѿридесѿиак ђодина. На ред долази Сѿаша.

- РУЖА: Господине потпоручниче, ви сте овде највеселији!
- СТАША: Највеселији јер сам најмлађи, драга госпођо! Моја униформа још није упрљана ратом.
- РУЖА: Ваше колеге су ми досадне. Зашто не дођете код мене преко дана, кад никог нема?
- СТАША: Ја сам лојалан свом команданту батаљона. Колеге су ме упозорили да сте под његовим заштитом.

Прилично су инѿишмни ѿриликом ѿлеса.

- РУЖА: Ви сте офицер без имало куражи. Ако сам његова пријатељица, нисам његово власништво.
- СТАША: Не чикајте ме. У последње време командант ме попреко гледа. Моје колеге су га већ известили да са мном најдуже играте. *(Обоје се кикоћу)*

Одједном, у салон бану наредник. Музиканѿи су одмах ѿресѿали да свирају.

- НАРЕДНИК: Господине потпоручниче, хитно вас зове командант.
- Зайѿамњење.*

8.

Имѿровизована соба команданѿа. У њу улази Сѿаша. Кајѿеѿан Миљковић седи за сѿолом.

- СТАША: *(Салуѿиѿа команданѿу)*
Изволите, господине капетане!

КАПЕТАН

МИЉКОВИЋ: *(Не ђледајући Сѿашу)*

Господине потпоручниче, пуковски преки суд осудио је једног војника из нашег батаљона на смрт због дезертерства. Затворен је у једној соби у згради гимназије. Ви ујутро имате да га изведете на ону њиву, поред нашег минерског полигона, на улазу у варош. Стрељаћемо га пред целим батаљоном.

СТАША: (Уз видну нелагоду)
Разумем, господине капетане! Дозволите да сад кренем са патролом дуж савске обале.

Кайеџан Миљковић показује руком на вратица и даље не жледајући га. Ситаша излази. Чим изађе из канцеларије, ђед њим се створори наредник.

НАРЕДНИК: (Узнемирено)
Господне потпоручнице, осуђени се убио!

СТАША: Како се убио?

НАРЕДНИК: Заправо, још увек даје знакове живота.

СТАША: Саберите се, нареднице! Да ли је жив или се убио?

НАРЕДНИК: (Узнемирено, испрекидано)
Господине потпоручнице, осуђени војник је пред зору тражио од стражара да га спроведе у нужник... Стражар је био испред одшкринутих врата... Одједном је нешто ударило иза врата... Стражар их је отворио и угледао осуђеног како је завукао главу у један прорез и свом тежином сецнуо на доле, не дочекавши се на ноге... Успео је да себи сломи кичму... Ено га у несвести.

СТАША: (Зајанђен)
Не могу да верујем.
(Враћа се ђед командантиову канцеларију, куца на вратица, неколико ђуица, све док не чује командантица)

КАПЕТАН

МИЉКОВИЋ: Напред!

Ситаша улази у канцеларију. Иза вратица се чује њихов дијалог.

СТАША: Господине капетане, осуђени војник је извршио самоубиство.

КАПЕТАН

МИЉКОВИЋ: Како, мајка му стара?! Господине Краков, нисте способни да сачувате једног затвореника! Извршите наређење које сам вам синоћ дао!

СТАША: Господне капетане, то је беспредметно. Он ионако умире.

КАПЕТАН

МИЉКОВИЋ: Има да га и мртва стрељамо! Донесите га на носилима!

СТАША: Разумем, господине капетане!

Зајамњење.

9.

Просторија прејуна разбацаних књижа. Сипакла на прозорима разбијена, врати одваљена. У њој Сипаша прејура књиже, узима их, загледа, па сипушиа на месту где их је зајпекао. Дуџа ескпозиција. Одједном се чују кораци. Појављује се Ружа.

РУЖА: *(Задихана, оџрнуша дуџим капушом)*
Знала сам да ћу те наћи у стану доктора Винавера. Само тебе у овом паклу интересују књиге. Остави сад књиге и пођи са мном!

СТАША: Нећу сад, али ћу доћи после поноћи.

РУЖА: *(Засипане, пресипрашено)*
Немогуће! Ти знаш да тад долази Миљковић. Убиће и тебе и мене.

СТАША: Баш зато желим да будем са тобом вечерас. Нећу да те крадуцкам, али зато хоћу да те отмам. Њему испред носа.

РУЖА: О, Сташа, зашто си толико луд?

СТАША: Од јуче за то имам разлога.

РУЖА: *(Пада му у заџрљај)*
Обоје ћемо страдати.

СТАША: У реду. Ако ја не могу да дођем код тебе, доћи ћеш ти код мене. Ту неће моћи да нас узнемирава.

РУЖА: Само да он не сазна...

СТАША: Не само да ће сазнати где се налазиш, већ ће то знати читав батаљон!

РУЖА: *(Нећка се)*
Не смем, мили Сташа!

СТАША: *(Одлучно)*
Смеш и хоћеш. Кад вечерас у твом салону буде највише официра, поћи ћеш са мном, наочиглед, а ја ћу испред свог стана поставити стражара од поверења. Неће дозволити ником да нам приђе, па био то и капетан Миљковић.

РУЖА: *(Сипрасно џа џрли)*
Сташа, лудице моја!

Зашамњење.

10.

Полумрак. Силуете војника у рововима. Виде се од појаса навише. Игра светла и звука. Звуци експлозија и фијук метка, дим... Капетан Ранђић, Шташа, војници, мајор...

СТАША: Гле, гле шрапнела... како су лепо! Као да изнад оног шумарка цветају бели клобуци дима!

КАПЕТАН

РАНЂИЋ: Сташа, откад су нас из Мачве пребацили на југ, ти само фантазираш! Између аустроугарског и бугарског шрапнела нема разлике. Једнако нас шпикују, ко товлене гуске!

Праска и жрљавина. Капетан и војници се згледајући. Не виде ништа посебно у призору испред њих.

СТАША: Ала пламти.... горе но на Биљегу... Бога ми је врело кадровцима... тешко да ће се одржати...

НАРЕДНИК: Чувај! Ова иде на нас!
(Крајак фијук, па шташина експлозија. По њима падају жране са штабала и бусени земље)
Гле!

Узима једну изрешетану жрану. Ојет фијук и експлозије. Наједном се пред њима створи један војник, без пушке. Урла!

ВОЈНИК: (Гологлав, крвав)
Спасите топове! Спасите батерију!
(Крајка штапка)
Спасите топове! Спасите батерију!
(Пада, онесвићен, испред ровова.)

КАПЕТАН

РАНЂИЋ: Напред, застава славе!

ВОЈНИК: (Једва чујно)
Спасите топове!

КАПЕТАН

РАНЂИЋ: Трубач, свирај јуриш!

Трубач приноси трубу успима и свира. Тамне силуете искачу из рова и крећу у јуриш.

СВИ: Јуриш, урааа!

Једно ура суспиже друго. Фијук метка и експлозије бомби се интенизивирају. Помама! Пијанство!

Грмљавина жранаџа и фијук меџака измешани са крицима ђођених и зајомагањем рањених.

СТАША: (Из ђолумрака и дима)
Шта је ово? Да ли сам одиста рањен?

ВОЈНИК 1: (Такође из ђолумрака и дима)
Успели смо! Топови су спасени! Ено их наши из-
влаче!

ВОЈНИК 2: Потпоручник Краков је рањен!

КАПЕТАН
РАНЂИЋ: (Из ђолумрака)
Чим превијете потпоручника, извлачите га у по-
задину!

СТАША: Господине капетане, јесам рањен, али остајем са
војницима!

*Ексцлозије и ђуцњи се ојеџи ђојачавају. Освеџљење је јаче. Раз-
дањује се!*

ТРУБАЧ: Наши одступају!

ВОЈНИК 3: Где? Где?

ВОЈНИК 4: Наши се повлаче...

Чује се удаљено, ђа све ближе, неџијаџељско „Ураааа!“

КАПЕТАН
РАНЂИЋ: Потпоручнике Краков, одступај! Бугари здесна!
Бугари здесна, одступај!

*Комешање. Тамне ђриликe војника у ђаничном одсџуџању ђромичу
ђозорницом. Бука ђушака и урлици се мешају. У ђом одсџуџању,
једна ђрилика ђада.*

БУГАРИ: Предавајте се! Предавајте се!

СТАША: (Назире се њеђова ђрилика, лева рука му је умоџа-
на у завој. Сађиње се ка срушеном ђелу)
Господине капетане, господине капетане! Да ли сте
живи?

КАПЕТАН
РАНЂИЋ: (Са земље)
Моји војници... Краков... збогом...

СТАША: (Очајно)
Господине капетане... Гојко! Капларе!

КАПЛАР
ГОЈКО: (Појављује се из ђолумрака)
Изволите, господине потпоручнике!

СТАША: Не дамо им га ни мртваг!
 КАПЛАР ГОЈКО: Не дамо, господине потпоручнике!
(Показује руком њројици војника који њрилазе, хваћају катетана Ранђића за екстремитетне и односе)
 ВОЈНИК: *(У њовлачењу)*
 Важно је да су спасени наш топови!

Затимњење.

 11.

Сумрак. Обриси сеоских кућа. На неколико метара дојоревају вајире. Вика. Свађа.

МУШКИ ГЛАС 1: Немој, побогу. То ми је последња свиња! Како ћу прехранити децу?!

Слика свиње.

МУШКИ ГЛАС 2: Ако не даш нама, сутра ће га узети Бугари!

МАЈОР МАТИЋ: *(Из мрака)*
 Ордонанси, хватајте те лопове и удрите по двадесет и пет батина!

Сирка. Фијук говеђе жиле. Јауци. Сирка и бежање.

Клопаранье зајрежних кола. Силуете војничке колоне у њролазу. Звукови корака. Хук надошле реке. Тојови у даљини.

МАЈОР МАТИЋ: *(Месећ излази на њренућак из облака и осветљава њихове силуете, као и обрис лучног моста, иза њих)*
 Потпоручник Краков!

СТАША: Изволите, господине мајоре!

МАЈОР МАТИЋ: Запалићеш га,
(Показује руком на мост)
 чим преко њега пређу последње заштитнице!
 Узми колико ти треба људи!

СТАША: Узећу свој вод!

МАЈОР МАТИЋ: Ако те нападну, бранићеш се! Ако их буде много – изгинућете! Мост мора бити срушен!

СТАША: Разумем, господине мајоре!

Силуета колона која иде. Али проређена, да би коначно ишчезла. Месецина. Све се смирује. Чује се хук реке. Војници су на мосту и око њега. Постављају бале сена и снојове кукурузне шаше дуж обе оградe, приносе каније са петролејом.

Месец залази за облаке. У даљини идуће појови. Светлицају ипале цигарете. Онда звук изненадног иљуска.

Одједном се у близини зачуше иушке. Па појом коња.

МУШКИ ГЛАС 1: Стој! Стој!

МУШКИ ГЛАС 2: Не пуцај, Срби смо! Бугари су на пушкомет од нас.

Појом се удаљује.

СТАША: Донесите бомбе! Бојим се да ће овај плусак онемогућити петролеј да запали покисло сено и шашу.

Сирка. Туји звуцу секире о дрво.

СТАША: Укопајте бомбе у дрво, па полијте петролејом! Чим поставите, сви у заклон! Ја и наредник остајемо! Не заборавите да имамо само четири секунде од удара каписле.

Ужурбани звуци. Крајки ударци по дрвешу. Тишина. Онда се ипале две искре. Трк двојице људи и бацање на земљу. Појом – сиркавична експлозија. Позорница се ирејвара у буктињу.

Зашамњење.

12.

Непрегледна колона. Силуете војника у пролазу. Звечање отворе и војнички кораци, жагор... Коњски појом.

КУРИР: (Не види се)
Где вам је командант?

ГЛАС ВОЈНИКА

ИЗ КОЛОНЕ: Ено га, испред нас. Стотинак метара даље.

Ојом коњски појом.

КУРИР:

(Сишао је са коња)

Господине мајоре! Телеграм за вас!

МАЈОР МАТИЋ: *(Чућа, ња урликну)*
Стој!

ГЛАС КОЈИ СЕ
ПРОНОСИ

КОЛОНОМ: Стоој! Стоооој!

Колона се зауставља. Гробни мук.

СТАША: *(Прилази мајору, за њим прилазе и дружи офици-
цири)*
Господине мајоре, зашто смо се зауставили?

МАЈОР МАТИЋ: Врховна команда је наредила да се све трупе
зауставе! Крећемо у одсудну битку!

Жамор међу официрима. Он се преноси и на војнике у колони.

СТАША: Већ је време! Ако и изгинемо, поћи ћемо за
кнезом Лазаром, у небо!

МАЈОР МАТИЋ: Тући ћемо се као људи! Не дамо да нас гоне као
зверад!

НЕКО ОД
ОФИЦИРА:

Скупо ћемо продати своју кожу!

МАЈОР МАТИЋ: Господо официри, наредите јединицама да се
припреме за одсудан бој. Заузмите борбени рас-
поред и укопавајте се!

ОФИЦИР:

(Салутирају, у глас)

Разумем, господине мајоре!

*Одлазе свако на своју страну. Чују се одсечне команде. Сирка.
Звуци ашова који копају земљу.*

Крајко зашамњење.

*Ојет се чује коњски шопшоп. Курир прилази командантију и уручује
му нови телеграм. Он га чита. Скида шајку са главе и ставља је
под лево пазухо. Онда бесно цела парче хартије на ситне комадиће.
Око њега се без команде окуљају официри.*

МАЈОР МАТИЋ: Господо, наређен нам је покрет!

Официри засијају као уколани. Ништа им није јасно.

МАЈОР МАТИЋ: Врховна команда је одустала од идеје да се иде
стопама кнеза Лазара. Одлучила је да спасава-
вамо оно што нам је преостало.

Официри се зледају.

СТАША: Како да то изведемо без борбе?

МАЈОР

МАТИЋ: Правац – Јадранско море!

Жагор официра. Салутирају команданти и одлазе свако према својој јединици. Чују се реске команде.

ГЛАСОВИ: Покрет!!!

Ужурбаност, звецкање опреме. Све је оживело. Почиње да пада снег.

Крајко зашамњење.

Дан. Сташа стоји ослоњен на камен. Испред њега се извија дим са догорелог огњишта. Прилазе му војници.

ВОЈНИК 1: Господине потпоручниче, хтели смо да разговарамо са Вама.

СТАША: Изволите, слушај.

ВОЈНИК 2: Чули сте да је из наше прве чете ноћас отишло двадесет шест војника.

ВОЈНИК 3: Покушаће да се пробију до својих кућа.

ВОЈНИК 4: Сматрају да је њихов задатак завршен, пошто се више не боримо.

ВОЈНИК 5: Велика је узнемиреност у батаљону. Знају да напуштамо своју земљу.

СТАША: Видим и сам.

ВОЈНИК 1: Нисмо дошли да вас известимо о ономе што и сами знате.

ВОЈНИК 2: Дошли смо због нечег другог.

СТАША: *(Неспрљиво)*
Кажите већ једном!

Прилазе му остали војници из вода и окружују га.

ВОЈНИК 3: Дошли смо да вам кажемо како на нас увек можете рачунати.

ВОЈНИК 4: Само за двојицу из вода не гарантујемо.

ВОЈНИК 5: Докле год будете ишли ви, ићи ћемо и ми!

СТАША: *(Прилази најближем од њих, ставља му руку на раме)*
Хвала вам! Ја сам с тим увек рачунао. Поручите свима који вам говоре о престанку заклетве да је застава под којом су се заклили још увек са нама. Реците им да

осамдесетогодишњи краљ, коме су положили заклетву, заједно са нама корача кроз овај исти снег. Заклетва не зна за границе, као ни отаџбина, јер је она у нама, у нашим срцима!

Живоси међу војницима. Осмеси на лицима. Један другоћ бодре додирима.

ВОЈНИК 1: Идемо до краја!

ВОЈНИК 2: Ма шта се десило!

ВОЈНИК 3: Још није све готово!

ВОЈНИК 4: Вратићемо се у отаџбину!

ВОЈНИК 5: Осветићемо се за ову срамоту!

СТАША: Не покушавајте да ми кажете имена оних за које нисте сигурни да ће са нама. Верујем у све вас!

Затамњење.

13.

Чобанска колиба. Напољу веје ветар и набацује снег унутра. Сјаши лежи склупчан у шайорско крило и жрозничаво дрхти. Око њега тројица официра седе на сандуцима од муниције. Једва се виде од дима са огњишта ... Један војник покушава да скува чај у војничкој порцији.

СТАША: Ово је... колера. Откуд она усред зиме... кад јој није време... ноге... руке... не осећам...
(*Јечи. Све је тиши и тиши, док се потпуно не умири*)

КАПЕТАН

ТАНОВИЋ: (*Не испушта своју лулу из уста*)

Ни нама овде није место, па смо свеједно овде.

НАРЕДНИК

ЋОЈКО: (*Сазиње се ка Сјаши, тиша му пулс неколико пута, наслања ухо понад срца*)

Не осећам му пулс... ни срце не чујем...

Капетан Тановић и остали устају, скидају капе са глава и крсте се. Обраћа се нареднику Јешићу.

КАПЕТАН

ТАНОВИЋ: Наредниче, извади из потпоручникове торбице вошта-ницу и запали!

НАРЕДНИК

ЈЕШИЋ: Не, не, то није могуће.
(Рида, скупила камење по колиби и сипавља их око оњиниша. Кад се ујреју, сипавља их око Сипашиних удова, па на жруди. Нејресипано понавља)
 Није могуће! Није могуће!
(Покрепци су му жрчевици, очајнички. Осипали се повлаче украј колбе. Јешић и даље жреје камење, увија их у крпе и сипавља по Сипашином телу)

У једном шренутику као да и он одусипаје. Као да се уморио.

На крају пош иншермеца, Сипаша лагано долази к свесипи. Најпре лагано помера главу, онда немоћно покушава да се ослободи шепеца са себе.

Јешић скаче као ошарен и надноси се над Сипашу.

НАРЕДНИК

ЈЕШИЋ: *(Ободрен)*
 Господине потпоручнике, да ли сте живи?

СТАША: *(Једва разговепно)*
 Склони... ово... са мене...

Сви из колибе му прилазе. Оживели су.

НАРЕДНИК

ЈЕШИЋ: *(Држи у рукама у крпе умопано камење, скоро да илаче)*
 Ово вас је спасло, господине потпоручнике...

СТАША: *(Још увек као да бунца)*
 Где сам? Шта је то са мном? Извуците ме из ове провалије!

КАПЕТАН *(Наднел над њим)*

ТАНОВИЋ: Е, Сташа, Сташа, само кад си жив...

Сви заједно покушавају да га усправе у седећи положеј. Подмећу му под леђа сандук од муниције и шипеле.

СТАША: Не осећам своје тело...

КАПЕТАН

ТАНОВИЋ: Добро је, то значи да и грчеви јењавају.

СТАША: Шта је ово? Шта је са мном било?

КАПЕТАН

ТАНОВИЋ: Позвао сам пуковског лекара. Већ је требало да стигне.
(Гледа кроз прозорски ошвор на колиби)
 Аха, ево долази.

Пуковски лекар улази у колибу. Гледа Сѣашу. Бесѣомоћно шири руке.

ЛЕКАР: Не могу вам помоћи. Наредићу да вас пренесу у кућу арнаутског бега. Тамо ће вам бар бити топло. Важно је да се ништа не једе. Једино, можда, мало млека. Ништа више. Нека вам је бог у помоћи.

Гојко и Јешић уносе носила, за њима бојажљиво улази средовечан арнауџски беџ. Блаџо се наклања, љубави љубави десном руку љубави свој срца.

АРНАУТИН: Рача зот!

Зашамњење.

14.

Беџовска колиба. Сѣаша у видно бољем сѣању. Оѣрашија се од домаћина. Пружа му љубави златника.

СТАША: То је за млеко и јаја што сам код вас појео!

Арнауџин одлучно руком одбија љубави дар. Обраћа му се на исквареном срѣском.

АРНАУТИН: За нас... гост светиња... то се не плаћа... ја срећан што си у моја кућа... нашао здравље...

Ову сцену љубави курир на вратицама.

КУРИР: Господине потпоручнике, командант вас хитно тражи!

Сѣаша љубави арнауџском беџу руку, осѣајући без речи. Излази.

АРНАУТИН: Нека те љуба бог!

Крајко зашамњење.

Канцеларија. За сѣолом седи мајор Матић, сав званичан.

МАЈОР МАТИЋ: Позвао сам вас због једне озбиљне дужности. *(Крајко љубави, не љубави Сѣашу у очи)* Ноћас су се одиграле тешке ствари... Опет је једна група наших војника покушала да побегне, али су похватани.... Образован је преки суд, коме ја председавам.... Вас сам одредио за најмлађег

члана.

(Усјева да поодишне поглед)

СТАША:

(Очајнички)

Мене? Ја никад нисам био у преком суду. А нисам ни потпуно здрав!

МАЈОР МАТИЋ: Никаког изговора и никакве милости. Командант пука је ван себе. Наредио је да се сви бегунци, без изузетка, осуде на смрт! Ово је наређење. Јесте ли разумели? На смрт!

СТАША:

(Панично)

Онда не треба суд. Стрељајте их кад је наређено!

МАЈОР МАТИЋ: *(Одлучно)*

Немамо времена за дискусију. Заседање преког суда почиње одмах. Ви сте активни официри и добро знате шта у рату значи наређење. Својим ми животом одговарате за данашње држање!

Матић му окреће леђа и излази из канцеларије. За њим излази и Сјаши. На излазу сјаје два сиражара са исуканим бајонетима на пушкама. Иза зида се чују крици којима проходе тешики ударци.

ГЛАС:

Јао, браћо, не тако вам светог Петра!

Матић се окреће да види да ли је Сјаши следи. Објашњава му.

МАЈОР МАТИЋ: Та вуцибатина је била водич бегунцима из нашег пука. Пошто је Црногорац, немамо право да му судимо, али га зато можемо пребити...

Улазе у другу просторију. За столом седе тројица официра. По уласку Матића, официри скачу на ноге. Матић се не поздравља, већ показује Сјаши да седне у дну стола, као и осталима.

МАЈОР МАТИЋ: Господо, упозоравам вас да ће свака сентименталност бити сматрана за издају! Штавише, као саучесништво са кривцима! Подсећам вас да за дезертере у рату постоји само једна казна – смрт! *(Удара палицом о сто)*

Официри се још више усмобочише, ударајући тешицама својих чизама. У углу собе налази се један мањи сто. На њему стоји маслишница и свежањ храније. Поред стола стоји подофицир, писар.

МАЈОР МАТИЋ: Доведите првог оптуженог!

Сиражар у собу уводи високог човека на чијем шињелу је црна ирака, ознака артиљерије.

МАЈОР МАТИЋ: Како се зовеш?

ВОЈНИК: Радосав Сенић, поднаредник пете брдске батерије!

МАЈОР МАТИЋ: Знаш ли зашто си изведен пред преки суд?

ВОЈНИК: Знам, господине мајоре!

МАЈОР МАТИЋ: Признајеш ли да си напустио команду и повео друге у циљу дезертирања?

ВОЈНИК: Признајем.

МАЈОР МАТИЋ: Знаш ли да се дезертерство у рату кажњава смрћу?

ВОЈНИК: Знам.

МАЈОР МАТИЋ: Имаш ли шта да кажеш у своју одбрану?

ВОЈНИК: *(Гледа сваког од официра житољског џепа)*

Ми смо већ месец дана напустили нашу државу. Пошто смо на територији друге државе, сматрам да ме заклетва отаџбини не обавезује. Мислим да сам сада потребнији својим укућанима него овде.

МАЈОР МАТИЋ: Пре бисте упали непријатељу у руке него што бисте стигли својим кућама.

ВОЈНИК: Зато смо узели црногорске водиче да нас спроведу изван путева и мимо аустријских претходница.

МАЈОР МАТИЋ: Имаш ли још штогод да изјавиш?

ВОЈНИК: Немам, господине мајоре.

МАЈОР МАТИЋ: Стражар, изведи оптуженог!

Улази стражар и изводи војника. Настаје гробна тишина у импровизованој судници. Сви официри гледају у сиво испред себе, као да су они оптужени.

МАЈОР МАТИЋ: Господо, судије, мислим да је случај више него јасан. Гласање почиње. Потпоручник Краков!

СТАША: *(Устаје, заузима сивав „мирно“, као да се двоуми)*
На смрт!

Затим сваки од официра устаје и изговара исху пресуду.

МАЈОР МАТИЋ: Наредниче, запишите да је смртна пресуда донета једногласно.... Уведите следећег оптуженог!

Догађаји се нагло убрзавају. Као у немом филму. Улази и излази оишужени за оишуженим. Гледаоци виде само мимику учесника суђења. Чују само њихову фразу:

„На смрт!“

Зајамљење.

Рафали у даљини.

15.

Пошуну мрак.

ГЛАС: Пук полази. Крените батаљоне!

Благо осветљење. Све у покрету. У позадини непрељедна колона људских сенки у пролазу. У сусрет јој иду два сјарија Црногорца.

ЦРНОГОРАЦ 1: Што побисте ове дивне људе?

ЦРНОГОРАЦ 2: Нека вам бог суди!

Нико им не одговара. Колона тече. Корази. Снеж пада. Фијук ветра. Повремени узвици водича мазги и коња. Пењање.

ВОЈНИК 1: Ни краћег имена ни веће планине!

ВОЈНИК 2: Како се зове?

ВОЈНИК 1: Ком! 2 400 метара је изнад мора!

ВОЈНИК 2: Било је тешко пењати се. Спустање ће бити још теже.

У позадини силуете војника приласку. Све жути мрак.

ГЛАС: Не дај! Држи коња!

Кришење, ваљање. Чује се како се живојина суновраћаје у провалију.

ГЛАС: *(Из даљине)*

Стој! Остани ту где си се затекао!

Силуете војника у колони се заустављају.

ВОЈНИК 1: Пази, стаза на којој стојимо ни метар није широка! Ако задремаш – паде у амбис!

ВОЈНИК 2: Ко ће да остане будан на овој хладноћи?

Крик човека који пада у провалију. На неколико метара пале се фењери. Рзање коња и копање копитима. Ветар фијуче. Ојет крик човека у паду.

ГЛАС: (Из даљине)
Покрет!

Ойеј се колона покреће. Исјочейка лагано, онда све живље. Силазе. У даљини се чије хук њланинске реке. Понеки јавк. Зајомлање.

Колона полази поред два Арнаутина. Сјаши из колоне и зауставља их.

СТАША: Ака бук?
(Имаш ли хлеба?)

АРНАУТИН 1: Ska ič!
(Нема)

СТАША: (Обраћа се другом Арнаутину)
Ska voja?
(Имаш ли јаја?)

АРНАУТИН 2: Ska ič!

Сјаши се враћа у колону. Очајан је. Арнаути одлазе.

СТАША: Ska ič! Ska ič! Нема! Нема! А шта имају? Од чега живе?

Колона и даље иде. Већар не пресјаје.

Одједном сјрка неколико војника. Трче и падају један преко другога.

ВОЈНИК 1: (Из џомиле)
Ја сам је први видео!

ВОЈНИК 2: Не, него сам ја...

СТАША: (Прилази џомили)
Забога, људи! Нећемо се поклати око главице купуса! И тако је велика. Поделићемо је! Сваком по лист.

Смирују се. Подижу са земље. Један рашичијава главицу купуса и пружа војницима који прилазе. Дуго жваћу.

ВОЈНИК 1: Господе, зашто нас овако мучиш?

ВОЈНИК 2: Има ли краја нашем крају?

Пуцањ. Сви се прену. Зауставе у покрећу.

СТАША: Шта радиш то?

ВОЈНИК 3: Пуцам на бога, господине потпоручнике!

СТАША: Прилази му, спушта му руку на раме):

Сјриљења, само сјриљења! И оване ће доћи крај!

Из даљине се чује клоџарање коњске заїређе. Колона сїјаје, ломи се. Окуїљају се око командира коморе.

ВОЈНИК: (Озарено)
Наша комора се враћа!

КОМАНДИР

КОМОРЕ: У Подгорици нема хране!

СТАША: А шта вам је то у цаковима?

КОМАНДИР

КОМОРЕ: Једва смо добили 360 кг кукуруза у зрну. По цака на батаљон. По 200 грама на човека.

Почиње подела. Војници у реду и пїишини пїрилазе војнику коју им из цака сїја кукуруз у пїорције. Пошїто узму свој део, разилазе се и седају на земљу, по брџама. Ђуїе, рићу.

ВОЈНИК: Као за мајмуне!

Заїамњење.

16.

Јуїро. Шаїори један до другога. Скичање прасеїа. Војници излазе из шаїора. Излази и Сїаша и каїеїан Тановић.

ВОЈНИЦИ: (Одушевљено)
Прасе, прасе!

Војник Радојица на рамену носи бело прасе које расїомамљено скичи. Приїрчавају му други војници, свако хоће да пїїне жи-воїињу)

КАПЕТАН

ТАНОВИЋ: Где си га само нашао? Зар овде не живе мусли-мани?

РАДОЈИЦА: (Смешкајући се, пїрилази Сїаши)
У Скадру свега има! Ма и Арнаута који су хри-шћани!
(Онда пїиїе)
То је за вас и командира. Мој поклон за Божић!

Радојица одлази. Чује се још урнебеснија скика. Па мук. Војници се мувају по лођору.

Країко заїамњење.

Официри и неколико војника седе у круџ и свако једе по комад меса. Ту је и Радојица.

РАДОЈИЦА: Господине потпоручниче, хвала за ову плећку!

СТАША: Хвала теби, Радојице! Ти си најзаслужнији за ову гозбу.

ВОЈНИК1: Господине потпоручниче, нека нам Радојица погледа будућност! Кажу да се она може видети на божићној плећки.

СТАША: Хајде, Радојице! Погледај шта нас чека!

РАДОЈИЦА: *(Загледа се у оџлодану плећку, озбиљан, мрк, заго-нећан)*

Видим пут преко мора... и туђу земљу...

ВОЈНИК 2: Како само погоди?! Већ смо на туђој земљи!

Сви се смеју.

РАДОЈИЦА: Видим и још један већи пут преко мора... И видим повратак кући...

(Пресмјаје војнички жаџор)

...Али видим и много крви... много...

Згледају се.

ВОЈНИК 2: *(Као за себе)*

Видиш зато што прасетина није печена...

(Сви се смеју)

Зар проливане крви није било довољно?

ВОЈНИК 3: Ђути! Ко зна шта ће да буде кад се сутра укрцамо у Драчу...

Неко од војника зајева, а остали прихватају: „Рождество Твоје...”

Док њевају, међу њих упада Арнаућин са кечетом на глави. Љућ је. Гестикацијом покушава да објасни како му је неко украо прасе. Смаша устаје, вади из џепа златник и одводи Арнаућина из кадра.

Затамњење.

17.

Смаша корача улицом Крфа. Пролазници. Прилази му дечак од десетак година.

ДЕЧАК: Сербо, Сербо... белла дона... дормире, хи, хи, хи... марито...

Покушава да над својом ѓлавом импровизује рођове. Сѓаша се колеба, ѓоказује дечаку руком да ѓа води. Дечак ѓа уводи у једну кућу. Пролазе испод ѓирланди од мокрих кошуља и чаришава. Пењу се уз сѓејенишѓе. Улазе у једну собу на чијој средини се налази креветѓ. У креветѓу лежи ѓолунађа жена, раичујане косе. Дечко несѓаје. Она се смеје и руком му ѓоказује да леђне ѓоред ње. Сѓаша усѓукну, а онда ѓочне да бежи, уз звекеѓ сабље, док сѓрчава низ сѓејенишѓе.

Одозѓо, жена урла неке неразумљиве, ѓрчке речи.

Краѓко заѓамњење.

Ресѓоран хоѓела „Сен Жорж“. У њеђа, као вихор, улази Сѓаша. Пролази ѓоред сѓола за којим седе два ѓенерала, не ѓледајући их.

ГЕНЕРАЛ 1: (Обраћа се колеђи ѓреко ѓуѓа, али довољно ѓласно да Сѓаша чује)
Само један потпоручник може бити овако дрзак...

ГЕНЕРАЛ 2: Такве треба сабљом, пљоштимице, по туру!

Сѓаша се ѓрави као да их је ѓек сад ѓрметѓио. Поздравља их ѓо ѓроѓису. За ѓо време, иза леђа му ѓрилази ѓуковник Милан Недић.

НЕДИЋ: Отуд ти, Сташо, овде?

СТАША: (Нађло се окређе)
Дошао сам да те видим,
(Тихо)
ујаче...
(Обазре се на ѓенерале)
господине пуковниче!

НЕДИЋ: (Тише, у ѓоверењу)
Знаш ли да је у овом хотелу смештена Влада и
Врховна команда? Хајде, да ручаш са мном и мојим
пријатељима
(Гласније, показујући на двојицу генерала)

Сѓаша бојажљиво ѓрилази сѓолу, ѓоново ѓоздравља ѓенерале ѓо ѓроѓису, ѓа седа. Осмеси. Прилазе конобари са белим рукавицама. Гозба ѓочиње.

Заѓамњење.

18.

Поћиоручници, Сѿаша и Мирко, возе се фијакером улицама Со-луна. У ѿзадини ѿромичу обриси зграда. Клоћарање коњских ѿћо-кова ѿо ћурској калдрми. Улична врева.

МИРКО: *(Шућљећа и муца док ћовори)*
Ово је моје васкрсење. Десет месеци је прошло од како ми је на Кривој Феји бугарски метак унаказио уста, пресекао језик и избио зубе.

СТАША: *(Озарен)*
У знак добродошлице частим те вожњом, стари друже. Доста је било излежавања по Тунису и Марсељу.

МИРКО: Ех, да сам се само излежавао. Крпили су ме, с времена на време, као стару кофу из које непрестано цури.

СТАША: За који дан ћеш у болници принцезе Марије да повратиш изгубљене зубе, а до тад уживај у овом метежу војника и цивила. Фијакеристи сам објаснио да нас, овај пут, не занимају визанатијски мозаици, као ни анђели што плачу над Исусовим телом од злата.

МИРКО: Већ слутим шта си наумио. Твој чичероне ће нам показати све улице греха, у чијим недрима се теши ова армија скупљена са неколико континената.

Пролазе ѿред куће. Исћред сваке од њих сћоји разћолићена жена и ћесћовима руку се оћворено нуди.

КОЧИЈАШ: *(Окреће се официцирима)*
For soldiers only!

СТАША: *(Смеје се)*
Разумем, ово је квартал у зони одговорности Сенегалаца, Мароканаца и Анамита.

МИРКО: *(И он се смеје)*
Бежимо одавде док нас нису заскочиле! Солун је постао куплерај!

У ѿзадини и даље ѿромичу зграде. Једноличан коњски ѿћоћоћ. Граја са улице.

КОЧИЈАШ: *(Поново се окреће официцирима)*
For you, gentlemen!

Кочија се заусћавља.

СТАША : Дижи се! Овај део куплераја је отменији! И не смрди као онај малопрећашњи!

Устају и силазе са кочије испред једне гвоздене кације. На њеном улазу стоји вратиар, скрушен и насмешен. Клима им главом и руком показује да уђу.

Крајко зашамњење.

Несносна жежа. Испод вењака, у хладу седи груа официра. Мајор Живковић, Сташа, кациан Тановић и још неколицина. Хладе се, машући шапкама испред лица. Нервоза.

МАЈОР

ЖИВКОВИЋ: (Црних чувавих обрва и дуких оушених бркова, жестикулира)

Опустила се ова наша војска на грчком сунцу! Све го забущант и ленштина!

СТАША: Ја мислим, господине мајоре, да нисте у праву!

МАЈОР

ЖИВКОВИЋ: (Надмено и подсмешливо)

Шта ти знаш? Ти си жутокљунац!

Сташа скаче као ојарен. Из фулроле несирејно покушава да извуче револвер. Сви су пренеражени и шипечени. Сташа коначно извлачи револвер.

СТАША:

(Разјарено)

Господине мајоре, тражим од вас да повучете реч „жутокљунац“. Тиме сте ме увредили!

Кациан Тановић скаче између њих. Помаже му још неколицина официра.

МАЈОР

ЖИВКОВИЋ: (Сшложено)

Сташа, умири се. Жао ми је ако сам те увредио. Била је то обична шала. Не извињавам ти се зато што те се плашим, већ што жалим због неспоруума.

КАПЕТАН

ТАНОВИЋ:

(Умирујуће)

Сташо, ти си болестан. Молим те, иди у шатор и лези.

(Сшавља му длан на чело)

Имаш врућуцу! И тебе је захватила тропска мала-рија!

Одводи га.

Замрачење.

Цик зоре. Сјџаша ѓласним шайџиом издаје љоследња ујџиџсџива својим војницима. Залеђли су. Чује се жубор воде.

СТАША: *(Тихо, али разђовејџно)*
Синоћ нам је један мештанин дојавио да су Грци недавно посели ово село. Њихов командир се уселио у његову кућу, домаћина истерао а задржао његову тринаестогодишњу ћерку Калину. Заклали су му овцу и неколико кокошију. Јуче су пребили првог комшију, тврдећи да се састаје са нама.

Тишина. Сви ослушкују. У даљни се чујен лавез љаса.

СТАША: Најпре морамо да уклонимо стражара. Ту је испред нас, на другој обали. После тога патролу. Идемо бомбом и бајонетом!

Тишина. Силуеје војника који се љприкрадају.

Чује се љуј ударац. Приђушен крик. Пад шела у воду. Бесно лајање љаса.

СТАША: Пссст!

Прикрадање се настџавља. У љозадини обриси сеоских кућа. Црвена ракејџа на небу.

СТАША: Бомбе!

Снажан љресак. Дим сукља кроз љрозор куће. Урнебесни лавез љаса. Силуеје војника који крсџаре између кућа. Вриска жена. Блејње и мекеј узнемирене сџоке. Сџорадични љуцњи. Из кућа се љомаљају беле крџе.

СТАША: Доведите заробљенике!

Војници са ујџереним љушкама љриводе унезверене Грке. Једно дејџе се безбрижно игра на буњџишџу.

ВОЈНИК: Господине потпоручниче, њихов командир је страдао у кући. Девојчица је преживела.

Окуљљају се сељаци. Нуде срџске војнике ракијом. Траже да се заробљеници сџрељају. Наоколо лејџи љерје од ѓусака које ѓачу. Жене наричу. Одједном, са друђе сџране села зачују се љушке.

СТАША: Шта је то? Ко пуца?

Пуцњава је све учесџалија.

ГЛАСОВИ: Бугари! Бугари!

*Ойиши мейеж. Благо замрачење. Силуете војника који безглаго-
беже. Светло осветљава само оно дејте које и даље која по
буњишију.*

СТАША: Стој! Станите! У контранапад!

Нико га не слуша. Беже у њаници.

Замрачење.

*Свануло је. Мајор сваки час нагиње из чушуре, док диктира
ађушанију који седи испред шатора и пише извештај.*

МАЈОР: (После сваке реченице прави значајну паузу)
Будући да су грчке пограничне патроле вршиле шпију-
нажу у корист Бугара, а уз то вршиле терор над дома-
ћим становништвом, били смо приморани да извршимо
препад и преузмемо контролу над селом. Међутим,
били смо нападнути од вишеструко надмоћнијег непри-
јатеља, те смо уз снажан отпор били приморани да се
повучемо на претходне положаје, све док читав бата-
љон није бачен у ватру. До јутра смо повратили село.
Дочекале су нас беле крпе на прозорима. Бугари су си-
ловили све жене и девојке и опљачкали стоку и на-
мирнице, излажући становнике незапамћеном терору...

*Ађушани се за шренушак загледао у мајора, као да га пита да ли се
све баш њако збило.*

МАЈОР: (Као да му чита мисли)
Ко би још сазнао истину у рату?
(Прави паузу)
Нећемо наводити да је напад плод нервозе мојих мла-
дих официра, нити да смо одмах потом напустили село,
јер не могу да контролишем пљачкаше.

Замрачење.

20.

Ноћ. Фијукне шек њонеки мейак. Високо.

ГЛАС 1: (Тихо, али одлучно)
Покрет!

*Чује крцање њошовских њочкова увијених у сламу. У њозадини се
ојеш њокрећу силуете војника у њођушом сјавау.*

ГЛАС 2: Остављају нас... одвлаче топове.

ГЛАС 3: (Удаљен)

Не одступамо. Само мењамо положај. Данас су нас открили и осакатили.

ГЛАС 4: Другоме ти то приповедај, брајко...

ГЛАС 1: Стој! Пст! Пст! Ни говора, ни пушења. Никакве светлости! Ћути. Осматрај. Чекај!

Благо освешћење. Виде се силуете мајора Живковића, Сипаше и још неколицине. Чујурица са ракијом иде из руке у руку, нагиње се и јружа следећем.

СТАША: За покој наших душа...
(Крсти се)

Мир. Гробна тишина.

Одједном неразумљива вика.

СТАША: Шта се догодило?

НАРЕДНИК

ГОЈКО: Командант је викао у сну и узнемирио читав батаљон.

Сипашина силуета јрилази једном дрвету. Под њим мајор Живковић стоји и маше рукама.

СТАША: Господине мајоре, шта је са вама?

МАЈОР

ЖИВКОВИЋ: (Гојово да шајуће)
Бугари, Бугари, убиће ме!

СТАША: (Окреће се војницима)
Лезите, нема ничега!

МАЈОР

ЖИВКОВИЋ: (Хвати Сипашу за руку)
Сташа, ја ћу погинути... ноћас сам то видео...

СТАША: Ко зна ко ће од нас први погинути, господине мајоре. Само лезите. И мене су у сну давили...

Ојет тишина.

Одједном почиње сипавична тишинава у даљини, па експлозије и оштри мейеж. Оно узрокује јанично повлачење низ јадину. Силуете војника у лудом бексву.

ГЛАС: (Очајнички, дивље)
Контранапад, у контранапад!

Силуете се колебају, заступају. Урлици, јауци, поклицы на јуриш. Силуете се враћају назад, узбрдо. Повремени блескови осветљавају војску у пометњи. Сјаша у сусрећ иде силуета са митраљезом на рамену. Сјаша га једном руком хвата за ревер шињела, а другом му прислања шишић под ђрло силуете. Блесак.

ВОЈНИК: (Избезумљено)
Не пуцај! Наш сам! Из 9. пука. Спасавам митраљез.
Горе је све поклано.

Наставља да бежи низ падину. Док Сјаша наставља да се пење уз падину, у мрак. Недуго зајим, заишње за нешто и пада. У сусрећ му прилази друга силуета и хвата га рукама за врат. Настаје рвање. Светлећа ракета за тренућак осветљава вис... Тад се види како Сјаша замахује ножем и убада ону силуету. Крик. Крклање. Мрак. Ојет ракета. Тушњава је проређена.

НАРЕДНИК (Покушава да одвоји Сјашу од буџарског војника,
ГОЈКО: чије су ноге замоћане у бело сукно, једино по чему се војници распознају, очајнички)
Господине потпоручнике, да ли вас је заклала ова стрвина!

СТАША: (Брише руком крваво лице)
Није, Гојко! Ја сам њега!

Чим ракета осветли бојиште, војници се залећу једни на друге. Мртви леже на све стране. Светле бајонете. Лом, крици и пуцњава. Раздањује се.

МАЈОР
ЖИВКОВИЋ: Опет долазе!
(Дува у шишићу)
Одступај брзо према долини!

Ојет силуете са брда почињу у паници да промичу ка подножју... Урнебесна пуцњава, експлозије.

СТАША: (У паници)
За мнош! Уз косу!
(Као за себе)
То је крај нашег насилног извиђања!

Затамњење.

21.

Војнички шайтори у позадини фронтира. Испред њих сипражаре по-силни са исуканим бајонетима на пушкама. Узјођуњено звоне телефони. Везисти урлају у слушалице. У даљини тунџе појови.

ВЕЗИСТА ИЗ

ШАТОРА: Пао јероплан! Наш јероплан! Запаљен, да... Пао је недалеко од нас... Донела патрола угљенисане остатке двојице пилота у шаторском крилу...

Испред шайтора зђужвано шайторско крило. Између шайтора, као каква сабласи, норвозно хода писар Казимир, склапа руке и погледава у небо, коме се обраћа.

КАЗИМИР: (Као у трансу)
Пролива се немилице света крв човечја... Чујете ли како грми?
(Обузима га кашаљ, љује крв)
Сваки прасак весник је најмање једне смрти...
Зашто слични сличне убијају? Зашто?

ВЕЗИСТА: Ђути, ћато, стари бунтовнике! Не призивај нам смрт!

Казимир се ојети враћа и дуго ситоји поред шайторског крила.

КАЗИМИР: Лудило злочинаца гомила своје жртве... Жртве, уједините се! Не убијајте мале... Не убијајте оне које у смрт, као и вас, гоне други... Бацајте оружје!
(Провала кашља)
Те ђаволске направе! Љубав је једина истина!
Љубав у нама и над нама! Бацајте...

Из једног шайтора испрчава гологлав мајор Матић. Зајатурен. Бесан.

МАЈОР МАТИЋ: (Урлајући)
Стража, вежите ову вуцибатину!

Сипражари су се узмували. Коначно прилазе Казимиру. Вежу му руке на леђа.

КАЗИМИР: (Тихо)
Бацајте... оружје... као волови сте... који вуку топове за друге... Снага човечанства је у братству потлачених...

МАЈОР МАТИЋ: *(Показује на четворицу војника испред суседног шатора)*

Војници! Да, да, вама четворици се обраћам!
Одмах да сте закопали остатке несрећних авијатичара, доле, у јарузи.

Војници прилазе шаторском крилу, узимају за крајеве и носе у сирану.

МАЈОР МАТИЋ: А вас двојица поведите овог пунтара! Одмах ћемо му судити! Уништићу бациле црвене куге у самом зачетку! Немилосрдно!

Двојица војника одводе Казимира у сирану, ван сцене. Тишина.

Затамњење.

Прасак пушака.

НЕПОЗНАТ ГЛАС

ИЗ МРАКА: Зашто! Зашто су убили човека?

22.

Ноћ. Ветар завија. Нема пуцњаве. У позадину обриси планине у облику пирамиде – Кајмакчалан. 17. јук је десеткован. Одмара се. Атмосфера је опустела. Војници хуку у руке, танцују да се не смрзну. Ветар. Доле, у дубини, чује се дуго и очајно зајмовање буџарског рањеника између две линије.

БУГАРИН: Воде, братко! Водееее! Браткооо!

ЧИКА ЉУБА: *(Мајор, командант батальона, око њега су окуљени официри)*

Господо, куцнуо је и тај час. Командант армије је послао кратку поруку:

„Ви сте на капији своје земље. На вама је да отворите врата отаџбине!“ Одмах да сте скинули еполете. Бугари су образовали специјализоване стрелце да гађају искључиво официре.

СТАША: *(Прави увод)*

Господине мајоре, сад смо сасвим близу неба. Нећемо дуго путовати! Хоћемо ли да направимо огњиште са друге стране косе?

ЧИКА ЉУБА: *(Подбаче се дрвеним шипајом)*

Хајде, дете! Не зановетај! Иначе ћемо се до зоре посмрзавати.

СТАША: Има на гомиле запаљених бугарских пушака. Једино што на њима вреди су дрвени кундаци. Добро горе и још боље греју.

На неколико метара њале се ватре. Војници се окуљају око њих и надносе се над њу, као да је желе сакрићти.

СТАША: Ако нас примете бугарски осматрачи – пострадали смо. Неколико прецизно усмерених граната и оде у небо читав батаљон.

ЧИКА ЉУБА: Срећом, руке се смрзавају и бугарским артиљерцима.

Крајко зашамњење.

Раздањује се. Један војник искаче из заклона и несћаје у дубини.

СТАША: *(Тихо)*
Радојице, где ћеш?

Неколико пуичаних хипаца са сујројне стране. Сви се хватају оружја и најетто осмајрају, одлучни да саборца шипиће ватром, уколико буде појребно. Дуа ѡауза. Најетто шичекивање.

ГЛАС: Ено Радојице! Штитите га! Палба!

Рафали с једне и друге стране. Након неког времена, војник ускаче у ров.

РАДОЈИЦА: *(Задихано)*
Јадник. Граната му је избила оба ока. Поломљена му је и нога. Превио сам му рану и оставио чутурицу са водом. Обећао сам да ћу доћи да га извучем.

Ураган. Аршиљеријски. Заглушујућа ѡалба.

СТАША: Полудећу од овог судара граната и стена. Чини ми се да бих на сваком другом терену лакше подносио тутњаву.

ГЛАС: Гледај како лети човек! Читавог га избацила из рова!

НАРЕДНИК

ГОЈКО: Ено крећу наши!

Двогледима гледају из заклона. Пишћи шелефон.

ЧИКА ЉУБА: Разумем. Разумем!

(Баца слушалицу)

Прва и друга чета и два митраљеза, напред!

Луѓа ојреме. Све се прејивара у покрејт. Пењу се силуејте уз стирмину. Горе, на врху, све у пламену. Дружи део бајона остијаје у резерви. Из заклона праши крепање силуејта уз иланину.

Ојетт телефони иштити.

ЧИКА ЉУБА: (Ослања се левом руком о шипај)

Разумем!...

(Баца слушалицу далеко од себе)

Капетан Булатовић је био узео Борисов град, али су га Бугари повратили. Наши су у сосу. Напред!

Прашпање пушака постојаје несносно.

ЧИКА ЉУБА: Од нас све зависи. Помозимо нашим двома четата, па сви на нож! Кајмакчалан још ноћас мора да падне!

Војници напачу бајонетте на пушке. Звек.

ЧИКА ЉУБА: Напред! Без пуцања! На бајонет!

Помама. Трка. Силуете се се покренуле.

Из свих гласова, урнебесно: ЈУУУУУУРИИИИШ!

СТАША: (Пада и урличе)

Аааааааа!

ГЛАС: Погибе потпоручник Краков!

НАРЕДНИК (Прилази и сагиње се према Спашаи)

ГОЈКО: Јесте ли живи?

Две сенке га напкривују. Гојко и Бакић.

СТАША: (Урличе док одговара)

Да, да... али ми је нога мртва...

Хвапљају га за пешеве и извлаче уназад, док силуејте, у позадини, и даље куљају напред, уз урликање.

НАРЕДНИК (Покушава да надгласа жрмљавину)

ГОЈКО: Санитет... ордонанси... изнесите потпоручника!

СТАША: Гојко, јесмо ли прешли границу?

НАРЕДНИК

ГОЈКО: (Склања га у заклон)

На њој сте рањени! Ево доктора!

ДОКТОР
РЈАБИН:

(Прилази им, у свакој ситуацији шерећ)
Гле, Сташа!!! Откуд ти овде? Само нога... Па то је дивно!!! Сад можете у Солун! Новца ионако имате! Јуче сте нас опељешили на картама!

Зашамњење.

23.

Болничка соба. На једном кревету лежи Сјаши. Три кревета поред њега су празна.

Сјрка на ходнику. Улазе два болничара са носилима у рукама. На левим надлактицама им бела трака са извеженим црвеним крстом. На носилима лежи рањен војник.

БОЛНИЧАР 1: *(Обраћа се Сјаши)*

Доводимо вам друштво. У ваше белило долази право са Црне Реке.

БОЛНИЧАР 2: Додуше, на ивици је свести.

СТАША: *(Покушава да одговори на њихове духовитости)*
Боље ико него нико.

БОЛНИЧАР 1: Ако се неким чудом поврати, разумећете га само ако знате руски језик.

БОЛНИЧАР 2: Тачније, ако промумла на руском, пошто му је вилица одваљена.

СТАША: Не брините ви за мене. Извештио сам се у разумевању јаука. Бол се једнако разуме на свим језицима света. Не знам да ли више боли на јави или су језивији призори у сновима.

Болничари донесеног смештају у кревет. Рањеник тихо јечи. Журно излазе.

Зашамњење.

Соба и све у њој постоје копренасно, прећуно сенки. Од врата долази једна ходајућа силуета. Прилази Сјаши. Лако се пење на кревет.

СТАША: *(Претирашен, из сна, ћућићи крик и покушава да се придигне на лактове)*
Аууу!

На другом кревету рањени Рус почиње јаче да кркла. Пројетта сенка се надноси над Сјашиу и пријиска га на постољу. Сјашиа се кобела и усјева да пружи руку према прекидачу. Пали електрично свјело. Обазре се по соби. Осим њега и рањеног Руса нема никога. Гаси свјело.

У даљини пуцањ из шопа, па дружи. Чују се сирене. Мешкољење рањеника. Узнемирености у чијавој болници.

ГЛАС 1: Опет целелини!

ГЛАС 2: Не, то су аероплани!

Смиривање буке. Тишина. Одједном су шкрићнула вратица. На њима се појавила женска силуета. Лагано прилази Сјашином кревету. Шкрић поод њеним ногама. Сјашиа се мешкољи, неразумљиво бунца.

СТАША: (Мрмља)
Зар опет долазиш?

СЕНКА: Пссссст!

Сенка се подвлачи под покривач. Мешкољење, уздисање. Шкрић кревета. И крклање рањеног Руса. Шкрић и крклање се интензивирају до пароксизма.

Рањеник је сјашино закрчао. Силуета се извукла испод Сјашиног покривача. Сјашиа поново усјева да се докопа прекидача за електрику.

Блесак свјела. Над мртвацем се нагла болничарка. Око кревета су лекар и она два болничара.

ЛЕКАР: (Навлачи чаршав преко лица умрлог и обраћа се Сјаши)
Може ли овако да остане до зоре? Вама неће сметати? Неће.
(Излазе)

СТАША: Ни најмање.

У соби је за тренућак остала болничарка. Румена лица и раичуване косе.

БОЛНИЧАРКА: (Као да убеђује Сјашиу)
Ипак је умро...
(Пође ка вратима)
Да вам оставим светло?

СТАША: (Изгубљено)
Ех, не треба...

Она излази. Кораци се удаљују. Сјаша и мртвац у соби, сами и нејокрејини. Одједном ојей шкрикнуше враћа. Болничарка се враћила. Ојей ишћи покрејин, али под свейлом. Она пође ка Сјашином кревету, ускочи под чаршав, настја комешање и заљушујућа шкрића ојруға на кревету.

Замрачење.

24.

Три шајора. У средини велики, са сваке сјране по један мањи. У великом слављеничка ајмосфера. Домаћин је Серџије, командант ескадриле и неколико ијлоја. Поред њих су „кнеџиња“ Галицин и њена ираћилца Ноџија. Ту је и „бароница“ Ивои са својим исом. Све даме су лако одевене, док су официрима блузе биле раскојчане. Поред ијијоручника Сјаше, у џосиима су и двојица енџлеских официра, на чијим јакнама су се беласале сфинџе и лавови, као и иредсјавник ишјамје који иде од једноџ до друџоџ официра, иројишјује их и неишјо зајисује у блок. Ордонанси ириносе охладјене боце шампањца, а кувари се мувају око сјола са џосиима. Под надзором џлумца Дилеја, оркестар нејресјано свира савезничке химне.

ДИЛЕ:

Господо, као што знате, почела је офанзива! Српска војска је запленила тридесет топова и повратила неколико села! Наша ескадрила је похваљена за успешно извиђање! Командант вам жели добродошлицу и честита још једну заједничку победу!

Музика свира. Серџије, командант ескадриле, сваки час ишјија брајисјиво са енџлеским официрима. С времена на време, Сјаша се наџиње ка бароници Ивои, нежно је хваћа за џоле руке и неишјо јој шајуће. Она скоро вршишћи од задовољсјива.

ДИЛЕ:

(Намришјен, свечан и иоднаишји, урла док декламује)

Синџелић Стеван са триста друга

Стоји на шанцу па им се руга,

А Турака све је више

Собом шанац испунише.

А Синџелић јадан стану

Те на десну гледну страну,

Иза паса пиштољ трже
 Огањ скреса у цебану.
 Нема више старог шанца
 Тамо стоји пуста рака,
 Нема више Синђелића
 Али нема ни Турака !!!

Музика се појачава. Граја, кикои, наздрављање и куцање чашама. Наједном, у шатлор улази црнокоса Зизи. Ситаша, изненађен, устaje и иде јој у сусрећ. Музика се утишава.

ИВОН: Шта ћеш ти овде?

ЗИЗИ: Опростите, нисам знала...

СТАША: Нека мир влада међу дамама! Данас славимо победу! Дођите, Зизи, седите са моје леве стране! У рату никад довољно лепоте! Диле, може ли тај оркестар живље да свира?!

Серџије, командант ескадриле, користи тренутну пометеност и одводи Ноемију у свој шатлор. Веселје се наставља. Све док у шатлор не улети телефониста!

ТЕЛЕФОНИСТА: Господо, из команде јављају да се од Дојрана појавило петнаест непријатељских апарата! Иду право на Солун!

Цика, оркестар прескаже да свира, оштри паника, по столу се прешурају чаше и флаше. Пилоти испрчавају из шатлора.

СТАША: Кочијаш! Одмах да сте одвезли госпођицу Зизи у град.
 (Онда се обраћа гостима)
 Господо, без панике! Овде сте најбезбеднији.
 Оркестар, молим вас да наставите са свирком.

Поштом изведе Зизи из шатлора, Ситаша се враћа и сагине да бароницу пољуби у руку.

ИВОН: Comme c'est gentil, comme c'est gentil...

СТАША: Ја сам задужен за вашу безбедност!

ИВОН: Нећу да изневерите вашу малу пријатељицу...

Ситаша одводи бароницу Ивон у оближњи шатлор. Оркестар свира у позадини нежније нитеве.

Испред шатлора злумац Диле дурбином посматра небо изнад Солуна. Чује се брујање авиона. Придружују им се енглески официри и новинар.

НОВИНАР: Чији су ово Њепори?

ДИЛЕ: Наши! Не брините!

НОВИНАР: Зашто се спуштају? Зашто не крећу на непријатеља?

ДИЛЕ: Нису понели митраљезе. Ено стоје расклопљени у магацину.

У даљини се појачава бука авиона. Чују се прве експлозије бомби. Са земље се олашавају митраљези и топови. Пилоти утиру дурбине час у небо, час на град.

НОВИНАР: Град је у паници.

ДИЛЕ: Ала су се устрчали Грци и Јевреји.

НОВИНАР: Затварају радње.

ДИЛЕ: Знају да се свака гужва заврши пљачком.

НОВИНАР: Колико овим нашим треба да се наоружају и да узлете?

ДИЛЕ: Таман толико да непријатељ испусти сав товар који је понео.

НОВИНАР: Изгубосмо док они прикаче митраљезе, донесу муницију, нанижу реденике и налију гориво.

ДИЛЕ: Па, док пилоти навуку шандаје и комбинезоне, док заврте елипсе, замакоше душмани ка Беласици и Родопима.

Чује се како се, један за другим, њале мотори авиона, како узлећу и одлазе.

НОВИНАР: Буду ли нас ови бранили, црно нам се пише!

ДИЛЕ: Црно нам се пише свакако!

Из Серџијевог и Сипашиног шатора чује се сласитрасна вриска. Комешање у граду се смирује. Престијају и експлозије и џуцњава. Онда се поново појачава бука авиона.

НОВИНАР: Ево их опет.

ДИЛЕ: То су наши!

НОВИНАР: Отерали су их!

ДИЛЕ: Нису их ни гонили. Отишли су сами.

НОВИНАР: Зашто сад круже над градом?

ДИЛЕ: То је победничко кочеперење! Уверавају и себе и нас да су их они отерали.

Из мањих шатора излазе Серџије са Ноемијом и Сипаша са бароном Ивон и придружују се поспитрачима. Сви усхићено гледају у небо које се џаси.

25.

Сташа се вратио на фронџ. Присџиџао је у дивизијску комору. Улази у земуницу. Сви му иду у сусреџ. Поздрављају џа. Тановиџ џа џрли. Сви седају. Чекају да он џроџовори.

СТАША: Нешто смо се проредили. Где су остали.

КОМАНДИР

КОМОРЕ: Веџина под земљом. Добар део на лечењу. И оно што је преостало, завукло се у ровове и земунице.

КАПЕТАН

ТАНОВИџ: Добро ти нама дошао у Србију!

СТАША: Ова Србија нам је омалена. И тесна.

КАПЕТАН

ТАНОВИџ: Кажу да смо им отели парче од око 2 000 квадратних километара. И да та Србија, без војске, има преко 60 000 становника.

ПУКОВСКИ

БЛАГАЈНИК: Најпре да вам предам плате.
(*Оџвара блаџајну и броји новац*)

СТАША: Сад ми тај новац не треба, мада се са њим боље осеџам.
(*Сви се смеју*)

КОМАНДИР

КОМОРЕ: (*Покушава да све надџласа*)
Ја частим! За вашег Белог орла са мачевима!

СТАША: Не проглашавајте ме храбрим! Знате исто као и ја да је између храбрости и кукавичлука танка линија. Један рефлекс воље који одређује на коју ћемо страну да ударимо.

КАПЕТАН

ТАНОВИџ: Сташа, никад ниси био скроман! Шта ти је на једном?! Донесите вина!

Почиње џозба. Меџеж. Доносе се боце на имџровизовани сџо. Куцање чаша. Наздрављање.

У земуницу улазе џуковник Смиљаниџ и џоџџуковник Заваџил, команданџ и начелник шџаба Дринске дивизије. Сви заузимају сџав мирно. Заваџил џрли Сџашу.

СМИЉАНИЋ: *(Рукује се са Сџашом)*

Добро је да се ви млади враћате на фронт. Сада водимо битку за морал, а не за планинске врхове.

Заштамњење.

Пољана. Пригушено освейљење. У позадини обриси сеоских кућа. Између њих се, ипак, назиру силуете војника у сџироју. Сви су покуњени, као на сахрани. Испред њих сџоји командант и џука Сџојишић. И он уључен.

СТОЈШИЋ: *(Иза сваке реченице џрави џаузе)*

Официри, подофицири и војници, наш пук је осуђен да буде избрисан из списка Српске војске... Не као недостојан... Напротив! Близу две хиљаде наших другова је мртво... Два пута толико лечи своје ране по болницама дуж Средоземља... Премало нас је да бисмо били пук... Наш пук се брише, али заувек остаје у нашим срцима... Његова слава је неумрла.

Суздржава се да не зариди, издаје џа џлас.

СТОЈШИЋ: *(Усјева да џружи руку џрема сџироју силуета и изговори)*

Хајдете, потпоручник Краков! Прочитајте песму!
(Приноси руку очима и брише сузе)

Илази Сџаша. Уздрхџао. У руци држи харџију. Веџар џојачава.

СТАША: Опроштај са 17. Пуком! (Потом његовог гласа нестаје, гестиклуација одаје да декламује песму. Ветар почиње да фијуче. Силуете војника су постале силуете војника који рукама бришу сузе.)

Заштамњење.

Сџравична ариџљеријска џриџрема. Туџњи изнад ровова, изнад џлава војника џод шлемовима. У рову Сџаша, командир чеџе и командант баџаљона. Забринуџи.

СТАША: *(Покушава да се смеје)*

Не брините, све ће бити у реду.

КОМАНДИР

ЧЕТЕ: Држите људе под контролом. Већина су добровољци из Америке. Ово је њихово огњено крштење.

КОМАНДАНТ

БАТАЉОНА: *(Прилази им ближе)*

Сташа, данас је велики испит!

СТАША: Такорећи, дипломски, господине потпуковниче!

КОМАНДАНТ

БАТАЉОНА: Један вам крст ионако не гине.

СТАША: *(Прихватају шалу)*

Знам. На грудима или изнад главе.

КОМАНДАНТ

БАТАЉОНА: Нема разлике.

СТАША: А да ли ми, пре тога, нудите бар чашицу рума?

КОМАНДАНТ

БАТАЉОНА: *(Уноси му се озбиљно у лице)*

Не!

(Прави крајику џаузу)

Али, зато могу гутљај коњака метаксас!

(Пружа му чуштуру, добродушно се смешкајући)

СТАША: Куцнуо је час. Ваља војевати!

Све време изнад њих џуџињи. Сташа нагиње из чуштурице. Зајим зајече опрему на себи. Грмљавина се нагло ујмишава. Зајамњење. Онда креће гомила силеја у џозадни. Ојији јуриш! Па нова грмљавина.

ГЛАСОВИ: Јуриииш!

Палба. Комешање. Севање.

ГЛАСОВИ: Братко, братко, предавамо се...

Зелена ракеја.

27.

У џозадни силуете војника који јурцају. С времена на време чује се само једна једина реч.

ГЛАС: Напред!

Ојет силуете у џокреју и ојет наредба.

ГЛАС: Напред! Нема стајања!

ГЛАСОВИ: Братко, братко, предавамо се...

Ойеји силуејџе.

Међу силуејџама, чује се команданџов џлас.

КОМАНДАНТ

БАТАЉОНА: Било је врло добро, Краков! Али, мораћете да учините још један напор и овладате оним висом испред нас.

Покреји силуејџа. Пуцњава не џресџаје.

ГЛАСОВИ: Братко, братко, предавамо се...

КОМАНДАНТ

БАТАЉОНА: Напред!

Силуејџе.

ГЛАС 1: Зар увек мора први да иде први вод? Може ли неки пут и други вод да иде напред?

ГЛАС 2: Ваљда смо зато први вод!

СТАШИН

ГЛАС: Нећемо ићи сви. Нека се јави ко хоће да пође са мном.

ГЛАСОВИ: Идемо сви. Не остављамо вас! Нигде вас не пуштамо самог!

ГЛАС: Ако продужимо овако, вечерас ћемо бити у Велесу!

СТАШИН

ГЛАС: Изаћи ћемо још на овај вис и даље не.

Силуејџе у џокрејџу.

ГЛАСОВИ: Братко, братко, предавамо се...

Околина Шайца. Врбац уз Саву. Раздањује се. Појџуковник Љуба „Бог“ и Сџааша у џоверљивом разђовору.

ЉУБА „БОГ“: Сташа, опет рачунам на тебе!

СТАША: Господине потпуковниче, уморих се од овог јурцања кроз Србију. Шабац смо ослободили. Ред је да данемо душом.

ЉУБА „БОГ“: Ти ћеш имати ту част да будеш први српски официр који ће ступити на територију Аустро-Угарске.

СТАША: Имам ли избора, господине потпуковниче?

ЉУБА „БОГ“: Још ћеш ми бити захвалан!

СТАША: Онда, заповедајте!

ЉУБА „БОГ“: Узећеш један вод из Тепавчевићеве чете. Нећу да са собом водиш добровољце. Ако вас којим случајем тамо заробе, њих би, као своје поданике, одмах стрелјали. Хоћу да србијански војници пређу први као ослободиоци.

СТАША: Лепу ми судбину проричете. Шта сам вам скривио да ме од грчке границе непрестано бацате у ватру?

ЉУБА „БОГ“: Најтежи задаци припадају најбољима. Ионако имаш девет живота, као мачка. А тек си неколико потрошио.

(Смеје се)

Дакле, са водом ћете прећи Саву у рибарским чамцима. Швабе су све понтоне и бродике уништили. Не знам када ће стићи понтони и када ћемо са остатком батаљона успети да пређемо у Срем.

СТАША: Ја са ових тридесетак несрећника представљам удицу бачену у вир, како бисте видели има ли грабљивица?

ЉУБА „БОГ“: *(Одлучно)*

Ви сте претходница наше дивизије. На извршење!

СТАША: Разумем, господине потпуковниче!

Затамњење. Шум весала. Силуета чамца њуног војника који љови ка другој обали.

Јућро. Друга обала. Неколико сељака дочекује десетак војника са Ситашом на челу.

СЕЉАК 1: Зашто вас је тако мало?

СТАША: *(Покушава да делује убедљиво)*

Пуна је друга обала наших војника. Овог тренутка од Београда до Митровице наше трупе прелазе Саву.

СЕЉАК 2: *(Тронуто, љилази Ситаш и љуби му руке)*

Колико година ми ово чекамо...

СТАША: Знам, оче! Нађите нам неколико запрега да нас пребаце до Руме!

Сћрка. Искрцава се и дружи чамац. Чује се звук колске зајреге.

СТАША: Пењите се на кола! Митраљеско одељење са мном, у прва кола!

Комешање. Кола крећу. Клопарање коњских коњица и шандркање зајреге. Шибане коња од сћране кочијаша.

Крајко замрачење.

Силуете војника у маршевској колони. Хук људских гласова у даљини. Сваким кораком хук се појачава. Крици и одобравање. Засицање колоне цвећем. Из масе се зашчављају девојке да зашрле и додирну ослободиоце.

Одједном, оштри звуци војне музике. Шпалир војника у аусшроушарским униформама. Свирају „Хеј, Словени“

Један аусшроушарски пошшуконик, са белим рукавицама држи сабљу оборену ка земљи, маршује према Сшаша.

ПОТПУКОВНИК: Поздрављам вас у име чешког револуционарног пука, који има част да дочека прве српске војнике! У строју имам шест стотина људи!

Сшаша га пошдравља, па му шружа руку. Онда, заједно са њим, врши обилазак јединице која га пошдравља. Када заврши обилазак, Сшаша сшјаје сшпред њих, пошдиже руку у висини шлема.

СТАША: Назадар!

ВОЈНИЦИ: Наздаааааар!

Клицане искућеног народа се насшавља. Сшашини ордонаси, окићени и у чуду.

НАРЕДНИК

ГОЈКО: Да ми је неко причао да ћу гледати како потпуковник предаје рапорт потпоручнику, рекао бих да је шенуо памећу.

НАРЕДНИК

ИЛИЈА: И да се шест стотина војника предаје воду од тридесет и четири човека.

Сшаша шрилази докшор Миловановић. Сшавља му преко рамена лешу у бојама српске шробожнице.

ДОКТОР (Из свеж ђласа, како би надјачао масу)
 МИЛОВАНОВИЋ: У име Народног већа које смо образовали и преузели власт над српским Сремом, предајем ту власт вама, српским војницима, носиоцима нашег ослобођења.

Маса се скупила око Ситаше, хвата ђа и подиже у висну. Граја не престаје.

Зајамљење.

29.

У позадини обриси ратних бродова у рејачкој луци. Маса људи френтично кличе.

ГЛАС: Живјела српска војска!

МАСА: Живјелааааа!

Колона војника у пролазу.

ГЛАС:

Склоните се. Стиже италијански адмирал Рајнер!

Појављује се адмиралов изасланик.

АДМИРАЛОВ

ИЗАСЛАНИК: Ја сам изасланик адмирала Рајнера. Господо, могу ли да пренесем адмиралову молбу вашем команданту да се састану.

Из масе се појављује потпуковник Љуба „Бог“.

ЉУБА „БОГ“: (Усукује бркове према жоре, жорд и одлучан)
 Ја сам командант! Водите ме вашем адмиралу!

Одлазе.

Мала канцеларија. За столом стоји адмирал са још неколико поморских официра. У просторију одлучно улази Љуба „Бог“, у праћени изасланика.

АДМИРАЛ

РАЈНЕР: Господине, да ли је ваш батаљон састављен од бивших аустријских војника?

ЉУБА „БОГ“: Ми долазимо са Солунског фронта. Ми смо војници Краљевине Србије!

АДМИРАЛ

РАЈНЕР: Impossible!

ЉУБА „БОГ“: Наш војнички речник не познаје реч impossible!

АДМИРАЛ

РАЈНЕР: Impossible!

ЉУБА „БОГ“: Са нама је све могуће, господине адмирале!

АДМИРАЛ

РАЈНЕР: Тражим да у Ријеку уђу и италијанске трупе!

ЉУБА „БОГ“: Impossible! Ми смо на нашој државној територији, по праву ратног освајања и слободној жељи становника! Запосео сам све војне објекте у граду. Бранићу их оружјем!

АДМИРАЛ

РАЈНЕР: Impossible! Двадесетак мојих блиндираних аутомобила су овде!

ЉУБА „БОГ“: Уколико их сместа не повучете, преузећете одговорност за крвопролиће!

(Удара шаком о сѝо)

Само силом оружја можете да нас уклоните одавде!

Ову масу на улицама једва обуздавам!

(Излази)

Напољу маса светиа урала.

ГЛАСОВИ: Уаааааа! Напоље из наше земље! Доле Италија! Долеееее!

ЉУБА „БОГ“: *(По изласку, обраћа се маси)*

Пустите их да се врате. Они се повлаче. Не изазивајте. Српски командант вам то поручује.

Звук мотора који се љале и удаљују. Маса одобрава. Звиждуци.

Крајко зашамњење.

Обриси бродова у ријечкој луци. У канцеларији Љубе „Бога“ неколико официра. Љуба „Бог“ у руци држи дејешу.

ЉУБА „БОГ“: *(Урла)*

Ово је заседа!

(Не може да верује)

Ово је превара!

(Једва долази до даха)

Издали су нас савезници! Наређују да бродовима напустимо Ријеку и отпловимо за Краљевицу! Јав-

љају нам да смо са три стране опкољени итали-
јанским трупам.

Прекида га бука њенкова и оклојних возила са улица.

Бука њосијаје све инџензивнија.

ЉУБА „БОГ“: *(Зајајурен, од буке окуљеног светла се једва разаз-
наје његов глас)*

И још ми је дао часну реч да неће ући! Часну реч!

Зајамњење.

*Канцеларија. На њеним отвореним вратима њише: „Attache militaire
serbe“. У соби седи Саша, бивши аустроугарски лекар Маје и
џлавокоса болничарка.*

МАТЕ: Добио сам задатак да по сваку цену излечим једи-
ног представника српске војске у међусавезничком
окупационом корпусу у Ријеци.

СТАША: И кафе су ваше прогнозе?

МАТЕ: На вашу жалост, могу вам рећи да сте здрави!
Ампутирали смо вашу шпанску грозницу, као кост
у болничку котарицу.

СТАША: Зашто – на моју жалост?

МАТЕ: Са вашим оздрављењем, престаће и неговање ове
лепе Чехиње, а ноћима вас неће чувати она учи-
тељица из Дебрецина.

СТАША: *(Смешкајући се)*
Тиме ризикујете да се опет разболим.

МАТЕ: Ишчупао сам вас из шпанске грознице, али ако за
недељу дана опет дођете код мене, немојте рећи да
вас нисам упозорио. Понављам, ми смо читавог
рата били бордел за официре који су долазили из
Албаније на опоравак.

Прекида их улазак Љубе „Бога“. Заузимају сив „мирно“.

ЉУБА „БОГ“: *(Смешкајући се)*
Господо, извињавам се што вас прекидам у важним
разговорима.

(Обраћа се доктору)

Добро сам урадио што сам поручника Кракова вра-
тио у Ријеку. Чујем да не излази из женског друштва.
Посебно су на њега осетљиве жене одбеглих по-
морских официра. Још само да га овде оженимо!

СТАША:

(Насмејано)

Господине потпуковниче, млади људи који су тек изашли из рата, не журе у брак, пошто су се годинама борили за слободу!

Заштамњење.

30.

Загребачка канцеларија. Сјаша сјоји поред прозора и одсујно гледа на јирџ. Иза леђа му на јрсјима јрилази секретарица Анијша. Обухвајша га око сјрука и љуби у врајш. Погледава му јреко рамена на улицу.

АНИТА: Нема ништа! А ја мислила да гледаш неку господичну.

СТАША: Ослушкујем раволуцију. Вашу загребачку револуцију. Од оног дана кад су далматински морнари и југословенски соколи митраљезима покосили ону масу од побуњених аустроугарских војника, незадовољних новим околностима, у мене се увукао неспокој.

АНИТА: *(Љуби га и милује)*
Ходи овамо!
(Сјушшша га на своју сјолицу за јисаћим сјолом и седа му у крило)

СТАША: А, ако пуковник Прибићевић уђе?

АНИТА: Баш ме брига! Чак и да бане мој муж, право са руског фронта!
(Не јресјаје да га жрли и љуби)

У собу јшхо улази јуковник Милан Прибићевић. Они га не виде, јошшху су леђима окренушш врашшима.

ПУКОВНИК

ПРИБИЋЕВИЋ: Хм! Хм!

Њих двоје скачу као ојарени. Сјаша заузима сјав „мирно“, Анијша седа на сјолицу и јочиње да увлачи јайшр у јисаћу машину, једнако осмехнуша.

ПУКОВНИК

ПРИБИЋЕВИЋ: *(Мирно)*

Извините што вас узнемиравам, али треба хитно са вама да разговарам.

СТАША:

(Пренаглашено)

Ја сам вам на располагању, господине пуковниче!

Пуковник Прибићевић излази из канцеларије, Сјаша га у сјојоу ираиш. Улазе у дружу канцеларију.

ПУКОВНИК

ПРИБИЋЕВИЋ: Телефонске везе су у прекиду. Пре тога сам успео да дознам од полиције како се на Зрињевцу и Јелачић плацу окупила маса од око двадесет хиљада сељака и радника. И да крећу ка Горњем граду. Радићева агитација раздражила је људе... Од Конференције мира тражи републику за Хрватску.

Крајика пауза.

ПУКОВНИК

ПРИБИЋЕВИЋ: *(Назиње се ка Сјаши, као човек који моли за услуђу)*

Извините што вас лично шаљем хрватском бану, али ми је потребан неко поуздан.

СТАША:

Заповедајте, господине пуковниче!

ПУКОВНИК

ПРИБИЋЕВИЋ: *(Сјаложено)*

Питаћете бана да ли он може да одржи ред са полицијом или војска треба да ступи у акцију. Успут, пренесите господину бану да је артиљерија распоређена око Загреба и, уколико буде потребно, сравнићемо град са земљом.

СТАША:

Разумем, господине пуковниче! Имаћете најбржи могући одговор!

*Салуишира и војнички се окреће, најујуишиајући канцеларију.**Зашамњење. Из мрака, у даљини, чује се урлање масе.**Доле Петар ојанчар!**Долееее!!!!**Живела Хрвајиска Рејублика!**Живелааааа!**Доле србијанска војска!**Долееее!*

31.

Официрски дом у Београду. Пејровдан. Краљев имендан и рођендан. Официри у свечаним униформама, окићеним ордењем. Даме у балским хаљинама, у рукама им лејезе. Међу њима Сјаша у униформи краљеве гарде, иакође окићен ордењем, поред њега је Марша, прелепа ћерка бившег министра војног.

СТАША: *(Уноси јој се у лице)*

Мартице, толико сам срећан да вас видим у правом издању.

МАРТА: Принчипе, забрањено је нагињати се...

СТАША: Уображавам да сам сунце у близини расцвалог цвета...

МАРТА: Принчипе, хајдемо у дно сале, тамо је празна лежа...

СТАША: По вашој заповести...

Одлазе у кружно удубљење, на уздигнућом подијуму, до којеј се сјиже помоћу неколико сјейеника. Полумрак. Сјаша намешћа фоћелу у сам угао, у сенку, на коју седа Марша.

СТАША: Мартице, тек вечерас разумем шта сте ви мени...

МАРТА: Принчипе, ви сте спори, али ипак достижни. Само заборављате да ја нисам оперска дива, као оне ваше загребачке примадоне.

СТАША: *(Залеђеног осмеха)*

Ово је свирепо, али и мило...

Оркестар краљеве гарде жроможласно свира химну. Сви скачу и устобочују се, па и њих двоје. У салу улази ређени. Сви му се клањају. Пролази поред ложе у којој су њих двоје и чудно их гледа. Поред ређенија, мрко их гледа и командант гарде. Пролазе.

СТАША: *(Очајнички)*

Марта, бежимо одавде!

МАРТА: Успео си да изабереш баш престолонаследникову ложу.

Замрачење.

Канцеларија командантја гарде. Оскудан намешћај. На зиду виси урамљена фоћографија краља Пејра. Сјаша на райоршу.

ПУКОВНИК

ЖИВКОВИЋ: Јесте ли били пијани ноћас?

СТАША: Ја никад не пијем, господине пуковниче!

ПУКОВНИК

ЖИВКОВИЋ: Утолико горе. Јесте ли свесни шта сте синоћ урадили?

СТАША: Ја нисам знао да је то ложа Његовог Краљевског Височанства.

ПУКОВНИК

ЖИВКОВИЋ: Гардијски официр не сме да буде необавештен. Знате ли шта вас чека?

СТАША: Слутим, господине пуковниче. Пошто ми говорите „ви“, значи да ме више не сматрате својим официром.

ПУКОВНИК

ЖИВКОВИЋ: Овог пута сте обавештени. Данас је потписан указ којим сте премештени у Ђаковицу.

СТАША: Разумем, господине пуковниче!

ПУКОВНИК

ЖИВКОВИЋ: Можете ићи. Спремите се да сутра путујете на нову дужност.

Сташа се окреће налево круж, по пројису, и излази из канцеларије.

Замрачење.

32.

Шайор. Киша љушти по њему. Са обе стране шайора војници клече, пошто им висина шайора не дозвољава да стоје. Чисте ишићоље. У шайор погнуто улази поручник Сташа. На њудима му орден Белој орла са мачевима.

СТАША: Оружје на преглед!

Како Сташа приђе којем војнику, он му пружи ишићољ. Зауставља се код пређе по реду војника. Узима ишићољ. Разгледа га.

СТАША: Добро га одржаваш.

Убацује шаржер у ишићољ, рејтира га и убацује мећак у цев. Војници се згледају.

Одједном, Сџаши нагиње шело уназад, врх цеви уири шик шоред ордена. Пуцањ. Консџернација. Војници су шоскакали и својим раменима и главама шодишли шашор.

Сџаши пада на леђа. Војници му шришрчавају.

ВОЈНИК 1: Господне поручнице, како нисте пазили!

СТАША: (Тресе се)
Хтео сам...
(Крв му избија на усџа)

ВОЈНИК 2: Зовите болничаре!

Наоколо шашора сџрка. Пришрчавају му болничари. За њима лекар.

ЛЕКАР: Пренећете га на рукама.

Крајко замрачење.

Ошерациони сџо. Тројица хирурђа око нейомичноџ Сџаше. Ђује. Врије главама. Излазе. Свејлосџ се уиуљује. У висини се шојављује освешљено лице Сџашиноџ духа. Он одозђо може да види ошерациону салу и шросџорију исџред ње, у којој се налази Сџашина мајка и докџор Пејровић. То исџо виде и шледаоци.

СТАШИН ДУХ: Не смеш да умреш!
(Сџанка)
Ти то не желиш!

ДОКТОР (Обраћа се Сџашиној мајци)

ПЕТРОВИЋ: Јако жалим, госпођо, али више не можемо да вам дамо било какве наде. Пуцао је себи у срце.

МАЈКА: (Суздржава се да не зајеца)
Докторе, молим вас, учините све што можете.
Само њега имам.

Докџор Пејровић је хваџа за обе руке. Ђуши. Слеже раменима.

У ошерационој сали на сџолу лежи Сџаши. Поред њеђа, на сџо-лици, седи млада болничарка, шакође нейомична.

СТАШИН ДУХ: Ти не желиш да умреш!
(Сџанка)
Помери се, мрцино, мораш да живиш!

Када ово изђовори Сџашин дух, свејлосџ дискрејно пада на Сџашину десну руку, ошушџену шоред њеђовоџ шолуђолоџ шела. Рука, најџре дискрејно, онда све видљивије шочиње да се шомера. Све до шренуџика када се диже у висину.

33.

Болница. Сјаша лежи у кревету. Поред њега, на сјолици, седи увек насмешени Винавер. На сјолић, поред узглавља, сјушића неколико књижа.

ВИНАВЕР: Забога, шта то урадисте са собом?

СТАША: Пуцао сам у војника у себи.

ВИНАВЕР: Па, убисте ли га?

СТАША: Убио, него шта! И није ми првина! Ноћима сањавам како бајонетом убадам бугарског војника и у руци осећам отпор костију у телу. Лепо их чујем како крцкају... Нажалост, том војнику у себи срце тек окрзнух!

ВИНАВЕР: Заборавили сте да тиме пуцате и у будућег писца? Срце је својина литературе.

СТАША: Драги мој Винавере, овој земљи не требају војници, попут мене. Сада су на цени манипулатори, политиканти, удворице и придворице. Још јој мање недостају писци.

ВИНАВЕР: А били сте на добром путу да постанете нови Лаза Лазаревић.

СТАША: Заборављате да ја не лечим, попут Лазе, већ разбољевам све око себе.

ВИНАВЕР: Истина, разбољевате београдске даме! Постоји оправдана бојазан да својом лакомислености изазовете серију самоубистава. Међу њима се у чаршији води тихи рат. Свака мисли да је управо она разлог вашег шенлучења.

СТАША: Само се ви шегачите. Немате респекта према мом рањеном срцу.

ВИНАВЕР: Ах, немате ни Ви према њиховим срцима. Шта ћете кад изађете из ове мртвачнице? Да обилазите једну по једну и да се, уз дубок наклон и рукољуб, извињавате? Ево и „Политика“ тврди да је реч о несрећној љубави! *(Пружа му новине)*

СТАША: *(Љућити)*

Ма каква несрећна љубав!

(Пауза)

Демобилисаћу се. Моји нерви нису подобни за мирно-

допског официра. Уосталом, има их на камаре. Посебно ових из аустроугарске војске. Пљуште унапређења и постављења.

ВИНАВЕР: За то смо се, ваљда, борили. Сад су у моди борци против такозваног кајмакчаланског мита.

СТАША: Борили смо се против њих, тих истих бораца, а не за њих, како сад испада. По свој прилици и то је мит.

ВИНАВЕР: Маните се њих! Мислите једном и на себе. Куда даље? Били сте диван куриозитет! Официр, па још и писац! Мистичан спој! Далеко бисте догурали. Овако, бићете само један од нас, демобилисаних. Уколико и од тога не одустанете. Никад вам није било угодно у крду.

СТАША: Да, ја или нападам или одступам. Нема трећег! У мени се боре самоубилачка сила са оном која жарко жели да живи. Ваљда су то остаци дегенерисаног племства по очевој линији.

ВИНАВЕР: Па у одсуству непријатеља или отмених дама – дижете руку на себе?

СТАША: Винавере, ви сте спадало! Од ваше спрдње почећу опет да се смејем. А рана још није зарасла!

ВИНАВЕР: Заборављате да смех лечи, како би рекао Фројд, а папа Бергсон би вас подучио како је смех – сам живот.

СТАША: Не засмејавајте ме својим теоријама о смеху. Овде успева само спрдачина. Евентуално – подсмех.

ВИНАВЕР: (*Устаје са столице, прилази прозору*)
Видим ја да вам је већ боље. Улудо сам се бринуо. Повратио вам се стари добри цинизам, а за њим ће и све остало. Остајте ми добро. Одох, кроз прозор видим да Вам у посету долази Исидора! Бојим се да нас троје немамо заједничких тема. Не може да ми опрости што сам јој замерио недостатак темперамента и маште. Или, пре, због „Библиотекара друштва Светог Живка“, из „Пантологије“.

Винавер ужурбано одлази. Сџаша узима донетџе књиџе. Лисџа а да се не удубљује у њих. Инџермеџо. Па џихо куцање на враџиима. Улази Исидора Секулиџ. Има око чеџрдесетџ година.

ИСИДОРА: (*Осмехује се*)
Нећете ми замерити. Дошла сам да обиђем свог најмлађег колегу.

- СТАША: (*Зайрејаштјен, збуњен*)
Не, не. Зашто бих...
- ИСИДОРА: (*Из кесе вади сџаклену тшегљу*)
Нешто сам вам донела за окрепу. Никад нећете да погодите.
- СТАША: (*Смеши се*)
Пекмез... или мед...
- ИСИДОРА: Ништа од тога, већ – кавијар...
- СТАША: Нисте требали. Овде ме добро хране, иако ми се не једе.
- ИСИДОРА: Није ово обичан кавијар.
- СТАША: Нисте, ваљда, потегли у Русију по њега?
- ИСИДОРА: Не, али сам га наручила из – Кладова!
- СТАША: (*Појресен и јоново збуњен*)
Ви знате да сам део детињства провео у тој вароши?
- ИСИДОРА: (*Бладо се смешка*)
Мене бије глас да се темељно припремам за сваки сусрет.
- СТАША: (*Збуњен*)
Не знам чиме сам то заслужио.
- ИСИДОРА: Треба вас добро неговати да повратите изгубљену снагу. Бићете ви опет поамна бујица коју нико не може да заустави.
- СТАША: (*Руком јоказује на сџолицу*)
Забога, зашто не седнете? Потпуно сте ме збунили. Држим вас да стојите као регрут, уместо да паднем на колена пред највећом нашем књижевником.
- ИСИДОРА: (*Ојрезно седа и одмахује руком*)
Маните се бонтона! Навикла сам да ме људи избегавају. Или се бар труде да ме не примећују.
- СТАША: Људи се узнемире у друштву писца, па и ја. И они, па ево и ја се питам да ли сам материјал за књижевност или тек езготичан пример.
- ИСИДОРА: Ни једно ни друго. Само се још једном уверавам како живот највише воле они људи који траже смрт. Доиста, ја у вама видим живот у најлепшем облику.
- СТАША: Нагоните ме да поцрвеним.
- ИСИДОРА: Надам се да сте бар за тренутак осетили страх док сте пуцали у себе.

- СТАША: Не, у том часу сам био пун жеље да умрем. Није било места за страх.
- ИСИДОРА: Дивим се људима који немају страха, иако волим страх. Чини ми се да бих се дематеријализовала без страха. Он ме држи на окупу, а не кости и кожа.
- СТАША: Можда се чини да сам дуго размишљао о том чину. У ствари, само сам се препустио самоубилачком инстинкту.
- ИСИДОРА: *(Пружа руке према његовом челу и блаžo да додирује)*
Можда је то живот пуцао у Вас. Онај – непроживљени.
- СТАША: *(Као да је хипноџисан од њезиног додира)*
Можда сте у праву. Одувек сам био на своју руку... мало луцкаст...
- ИСИДОРА: Ви сте јунак, а јунаци и елементарне силе не знају за смрт.
- СТАША: Ја сам смрт која се маскирала у живот.
- ИСИДОРА: Следећи пут ћу да вам донесем гушчије цигерице и шампањ. Већ сам наручила. Ваљда доктор Петровић не брани.
- СТАША: *(Смешка се, док ѓа она милује ђо коси)*
Немојте, Исидора! За сад је довољна благод и нежност коју уносите у собу овог живог мртваца.

Замрачење.

КРАЈ

СТАМЕН МИЛОВАНОВИЋ

САВ СРБИЈА

Историческое событие

СТАМЕН МИЛОВАНОВИЋ рођен је 1940. год у селу Дубову. Школовао се у Дубову, Београду и Нишу. Радио је као минер, булдожериста, прецизни механичар, машински техничар и наставник математике, а основе драматурске уметности, као средњошколаца, учио је с треће галерије Народног позоришта у Београду. Књижевним радом почео је да се бави у ђачким данима (Награда листа „Пионир“ 1953. год) Прву једночинку „Капи слободе“ објавио је у Сплиту 1965. која је у његовој аматерској режији исте године изведена у Требињу. После тога престао је да се бави књижевним радом. Писању се вратио тек деведесет пете године трилогијом драма: „Удовичко коло“, „Суноврат“ и „Ђавоља варош“ (Награда „Драгојло Дудић“ за 1998.) За драму „Повратак“ добио је прву награду на конкурс у Фестивала југословенских позоришта у Ужицу 1999. године. Исте године добија поново награду „Драгојло Дудић“ за драму „Не плачи, Петра“. Драма „Повратак“ била је на репертоару Народног позоришта у Ужицу. Дrame „Повратак“ и „Не плачи, Петра“ штампане су у издавачком предузећу „Кадињача“ у Ужицу 1999. године. Дrame „Константин“ и „Оливера“ биле су номиноване за Нушићеву награду а исту је добио за драму „Једначење по звучности“ Дrame „Дуга ноћ под орахом“ и „Скрколије“ биле су у најужем избору за Стеријину награду. Све написане дrame су му објављене и у едицији „Савремена српска драма“. Драма „Скрколије“ победила је 2011. године на међународном конкурс за драмски текст у Лакташима (Република Српска), а 2012 постављена на сцену. Добитник је прве награде за драмски текст едиције „Браничева“ у Пожаревцу за 2013. год. за драму „Коначиште код Сојке“ и иста је 2014. изашла из штампе. Дrame „Харон“ и „Сав Србин“ биле су у ужем избору за награду „Бранислав Нушић“. Дуо драма „Последње бденије“ била је на репертоару позоришта у Крушевцу 2015-16 год. а драма „Оливера“ је на репертоару 2019/ 2020. Први роман „Рамонда сербика“ награђен је и објављен 2016. на конкурс Библиотеке у Руми. Добитник је више међународних и домаћих награда за кратке приче које су објављене 2018. у збирци „Приче залуднице“. 2018. Објављен му је и роман за младе „Е, то се зове љубав“.

Стамен МИЛОВАНОВИЋ

САВ СРБИН
Историческое событие

ЛИЦА:

ДИМИТРИЈЕ ДАВИДОВИЋ – новинар, 45 г.

ЈЕЛЕНА – Димитријева жена, 40 г.

МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ, 55 г.

ЉУБИЦА – Милошева жена, 50 г.

ВУК КАРАЦИЋ, 48 г.

МАТЕЈА НЕНАДОВИЋ – прота, 50 г.

ЖУЛОВИЋ – прота

ЛАЗА ТОДОРОВИЋ – попечитель правде и просвете

ДИМЧОГЛИЈА – учитељ

СЛУЖАВКА код Давидивићевих

ЈОКА – удовица, потом удата за Матеју, 45 г.

ЈОАКИМ ВУЈИЋ, 52 г.

СИМА МИЛОСАВЉЕВИЋ – АМИЦА – заповедник страже

ТРИФУН – Милошев кућепазитель

ЖБИР

АВРАМ ПЕТРОНИЈЕВИЋ – Милошев секретар

ПЕТАР – професор крагујевачког Лицеја

МИЛОШЕВИ МОМЦИ – стража

ДЕЧАК – шегрт

МЛАДА

Време радње: 1834. и 1835.

Место радње: Крагујевац

СЦЕНА ПРВА

Прочеље с доксајом Милошевог конака у Кражујевицу. Крај улазне кайије дворшиија бињиш камен. Милошева сшража на улазу.

ДИМЧОГЛИЈА: *(Сшарији жосшодин, евройски обучен, йрлази кайији)*

МОМАК: *(Прейречи му йуш)*
Куда?

ДИМЧОГЛИЈА: *(Војвођанским акценшом)*
Господар Милошу...

МОМАК: По Књазовом позиву?

ДИМЧОГЛИЈА: *(Смейено)*
Не, није ме... Та, мислио сам... Ја... овај... хоћу...

МОМАК: Не може!.. Није, бре, ово ни крчма ни хан па да свако може, кад му прдне на стојка, код Господара ...

АМИЦА: *(Који седи на сшейенишиу доксаја, устшаје. Силазећи)*
Пусти господина!..
(Прилазећи им. С нажлашеним йошшовањем)
Којим добром, пријатељу?

ДИМЧОГЛИЈА: *(Држећи кайу у руци)*
Ваше превасходство... Ја сам ... Србин... Из Прека сам пребегео да... да својој Мајчици у овим тешким временима... колико могу...

АМИЦА: Ааа... пребегео... лепо, лепо... А шта знаш радити?

ДИМЧОГЛИЈА: У Земуну сам двадест и кусур година предавао деци аритметику, ортографију, етимологију, правопис...

АМИЦА: *(Значајно)*
Ааа, то!.. Е... Аферим, аферим, пријатељу!.. Такви нам људи сада баш потребују... Само, знаш; Господар је мало прилегао ...

ДИМЧОГЛИЈА: *(Пошао би)*
Та могу ја и после, кад се Књаз...

АМИЦА: Ма не, не спава, одмара...
(Приводи жа бињишу, у йоверењу, с уважавањем)
Пријатељу, код нас је овакав обичај; кад се странка први пут Господару обраћа она се попне на бињиш, па му лепо с њега исприча ко је и зашто је дошао

(Нагнувши се ка њему, тихо, поверљиво)
Само што гласније. Књаз је, знаш, мало... али, чуће те већ...

ДИМЧОГЛИЈА: Захваљујам, господине...
(Пење се на бињиш, нелагодно кашљуца, па протрљавши грло, виче)
Ваша Светлости, Понос и Дико србскога рода! Обраћа Вам се Петар Димчогија, пребег из Прека... Ја сам, Господару, у Земуну многе генерације, аритметици, немачкој граматичи, ортографији, етимологији и другим наукама и вештинама учио, па!...

АМИЦА: Јаче мало... Гласније!

ДИМЧОГЛИЈА: Многи моји бивши ђаци сад су проте, капетани и високи чиновници у аустријској царевини!.. Дошао сам на прилику да и у мајчини Србији децу србску учим и подучавам!.. Како у новој ми домовини немам ни рода ни познаника, молим Вашу Светлост да ми да место учитеља у некој школи да...

МИЛОШ: *(Излази на доксај)*
Шта је, бре, што њачеш као магарац!.. Крагујевац ћеш ми узбунити... Силази с бињиша, не погани га, оца ти јебем!..

ДИМЧОГЛИЈА: *(Уилашен и збуњен, силази, и даље гласно)*
Ваша Светлости... Ја... Та господин ми је казао да одавде...

АМИЦА: *(Као у поверењу, полугласно)*
Брже га обриши, не љути Господара. Данас је нешто, на три ћошка...

ДИМЧОГЛИЈА: *(Смешен, почне кайом да брише камен)*

МИЛОШ: Сиктер море!.. Марш!.. Бежи, оца ти очињег, док нисам наредио да те по туру...

ДИМЧОГЛИЈА: *(Бежи кроз кайију док се сви грохотом смеју)*
Ја... ома, ома... О, Боже, што ме случи...

МИЛОШ: Губи се, бре!
(Кроз смех)
А, Амица, Амица... оца ли ти да ти оца!..

АМИЦА: Јел' кажем ја, Господару, да нема веће замлате од школоване замлате...

- МИЛОШ: Е, мој Амица, поштена човека је ласно преварити...
(*Миџом наређује момку на кайији да погледа куда је Димчоџија отишао*)
А овај можда није ни једно ни друго, но се само тако чини...
- МОМАК: (*Гледајући за Амицом*)
Господару, ено га стоји на ћуприји... Све ми се чини да ће рипити у Лепеницу...
- МИЛОШ: Потечи дер, ако не скочи, припомогни му, па кад се обања, ударите му двадесет по гузици и протерајте преко Саве... Франц ће мени оца ли му... да му оца јебем, своје шпијоне да потура...
- МОМАК: (*Отрчи, а на његово место сшаје дружи*)
- ДИМИТРИЈЕ: (*Онижи расшом, с шрафовима великих божиња на лицу, евройски обучен*)
(*Прилази кайији. Момцима, благим војвођанским акценшом*)
Помоз Бог, браћо!
- МОМАК: Куда?
- ДИМИТРИЈЕ: Господар Милошу...
- МОМАК: (*Загледајући му одело*)
Господар те звао?
- ДИМИТРИЈЕ: (*Збуњен шшо га не познају*)
Па сад... Та знате, ја сам његов... Долазим из... Одозго ...
- МОМАК: (*Момцима*)
Још један из Прека...
(*Димширију*)
Попни се дер на бињиш, па одатле питај 'оће ли те Господар примити...
(*Одмеравајући га, хваши га за надланицу*)
Ево ја ћу ти помоћи да се укачиш...
- ДИМИТРИЈЕ: (*Гледа за шренушак збуњено у момке који се смеју. Схваши*)
Манте се, момче, не играј се... Та нисам ти ја...
- МИЛОШ: (*Привучен њиховим смехом, са доксаши*)
А оца ли вам очињег!.. Пустите човека!
- АМИЦА: (*Ка момцима, као љушшшо*)
Букве неотесане, зар би и са Господаревим секретаром шегу да терате!..

- ДИМИТРИЈЕ: *(Прилази и сѣјаје у дну сѣиеница, званичним гласом)*
Ваша Светлости, по вашем указанију јављам се...
- МИЛОШ: 'Ајде, 'ајде де!.. Очекивао сам те... Дођи!.. Добро ми дошао, Димитрије!...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Пење се на доксај, љуби му руку)*
Боље Вас нашао, Господару!
- МИЛОШ: *(Шаљиво, седајући за асѣал)*
'Оће, 'оће, биће боље... Да седнемо, Кумашине..
- ДИМИТРИЈЕ: *(Седа)*
Захваљивам...
- МИЛОШ: Па, како си?
(Махнувши гласом ка момцима)
Млади, оца им очињег, са сваким би да се спрдаче...
- ДИМИТИЈЕ Не замерам им... Та зашто би' се на њи' једио кад у њи'овим годинама ни ја нисам био бољши...
- МИЛОШ: Вала, ни ја... Па, како је у Београду? Чује ли се; имали чега новог Преко у Царевини?
- ДИМИТРИЈЕ: Колико сам из страних новина видео, а и од пребега чуо; за Србе бољше не има... А како им и може бити кад су у туђој чизми... Та тесно, тесно им је, Господару... Пате..
- МИЛОШ: *(Кроз смех)*
А брани ли им ко да трпе?
- ДИМИТРИЈЕ: Дашто, Господару; једино трпњу и патњу нико нигде ником није до сада забранио.
- МИЛОШ: И неће... Ко на србске ноге неће србске опанке, туђи ће да и' жуљају...
- ДИМИТРИЈЕ: Право вели Господар... Ето, мени је, на прилику, милије и бос у својој земљи да табанам, него...
- МИЛОШ: *(Осмехнуто)*
Па сад, баш, бос и ниси, Кумашине... а да си се на'одао, на'одао си се...
- ДИМИТРИЈЕ: Вала, здраво сам се на'одао... Више од десет година, Господару: сам, или уз Вас: Шабац, Крагујевац, Ваљево, Жича, Београд, Пожаревац, три пута с дипломатском мисијом у Цариград... Мислим да је дошло време да се окућим и с породицом на једно место скрасим ...

- МИЛОШ: *(Шаљиво)*
Море, да ми није оно Ненадовић гарантовао за тебе,
још би ти Ћесару служио.
- ДИМИТРИЈЕ: Господару, ми Срби који смо се затекли у Бечу,
колико смо умели, припомогали смо Проти да се за
конгрес доброно припреми како би се с депутатима
великих сила за Србију свом снагом својом могао
носити...
- МИЛОШ: Знам, чуо сам, чуо... Е, било, па... Прота, еее... Дала
крава млеко, па ритнула ногом...
(Гледа ђа исшћивачки)
А ти...?
- ДИМИТРИЈЕ: *(Шаљиво као, а са зебњом у гласу)*
Господару, та не мислите да би' и ја, не дао Бог,
ћурак могао да изврнем.
- МИЛОШ: Па сад, Димитрије, не знам, не зависи све од мене...
Знам само: ако почнеш као Ненадовић да пишаш уз
ветар, чиниш 'волико, сигурно ћеш се пишањом упрс-
кати...
- ДИМИТРИЈЕ: Господару!? Та нисам ја таки. Нисам ни части искао,
нити сам жудио за достоинством, нисам тражио да се
мешам у државни послови Отачества нашег, само
сам... Ви знате да ја...
- МИЛОШ: Ма шалим се, човече!.. Е... Откад си ми дошао
кукумавчио си и молио ме да ти дам да новине у
Србији печатиш. Ама си ми до сада потребаво за
важније државне послове... Е, ево сад, оца му, слу-
чила се прилика за то... Типографија је из Београда
пренета овде. Сви служитељи типографски с фами-
лијама су се доселили, квартир за твоје ти је окречен,
па сад, уређуј, печати и'... и ... ма, знаш ти...
- ДИМИТРИЈЕ: Знам, знам, та није ми првина... Имао сам своју
типграфију у Виени.
(Пође ка руци да је пољуби)
Захваљујам Господару.
- МИЛОШ: Чиниш 'волико, нисам ти баш велику услугу учинио,
Кумашине. Мечку ћеш, море, да родиш док се србска
марва научи да по јевропејски из новина чује шта се у
белом свету чини...

ДИМИТРИЈЕ: Та ако сам у туђини за „Новине Сербске“ могао онолико пренумеранта да зберем, надам се, Господару, да ћу у Крагујевцу и Србији бар још толико ...

МИЛОШ: *(Иронично)*
’Оћеш, ’оћеш... Само се ти надај, Кумашине...
(Амици)
Нек’ га неко од момака одведе до куће у којој ће своје да смести...
(Димитрију)
’Ајд’ сад...

ДИМИТРИЈЕ: *(Пође ка Милошевој руци да је пољуби)*
Захваљујам, Господару!

МИЛОШ: *(Одмахне нехајно руком)*

СЦЕНА ДРУГА

Дом Димитријејев. Јујиро. Соба у евројском стилу намешћена.

ЈЕЛЕНА: *(Пред огледалом завршава јујирње дошћеривање. У евројској је гардероби)*
Was tust du?
(Нем. Шта радиш?)

ДИМИТРИЈЕ: *(Седи за столом и пише)*
Одговарам господину Вуку...

ЈЕЛЕНА: Schreibst du den Brief deutsch oder serbisch?
(Нем. Пишеш ли писмо немачки или српски?)

ДИМИТРИЈЕ: Нормално; на србском... Та господин Карацић је Србин, ако си заборавила...

ЈЕЛЕНА: *(У њеном говору чује се „џрлено р“)*
Већи од тебе?... Дела, прочитај ми... да чујем...

ДИМИТРИЈЕ: *(Шаливо)*
Породична цензура, а?

ЈЕЛЕНА: Ма, не... Женска радозналост... док нам девојка кафу
(Удара шаком о шаку)

СЛУЖАВКА: *(Улази, с прага)*
Шта је, шта ’оће газдарица?

- ЈЕЛЕНА: *(Димитрију, полушласно)*
Gott, dieses Kind mir auf die Nerven ovim wenim...
(Нем. Боже, што ми ово дете иде на нерве)
(Девојци, наглашавајући први део реченице)
Молим Вас, скувај те нам две кафе!
- СЛУЖАВКА: Каву?... 'Оћете ли ону јевропејску смућкану у велике шоље, или турску у филчане?
- ЈЕЛЕНА: *(Димитрију, полушласно)*
Ich werde verückt!..
(Нем. Ја ћу да полудим!)
- ДИМИТРИЈЕ: *(Кроз смех)*
Та белу кафу, девојко... Кашичицу кафе у шољу прокуваног млека и кашику цукера помешај...
- СЛУЖАВКА: Ааа!.. Ту!?!.. Е, 'оћу, 'оћу... одма' ћу...
(Прикривајући шаком смех. одлазећи)
Одма' ћу да смутим...
- ЈЕЛЕНА: О, Боже! Она као да је са мнош овце чувала...
- ДИМИТРИЈЕ: Не замери јој; верујем да их је доскора и сама чувала... дашто сама... Мораш да признаш да нам децу чува и пази као јањце... Схвати, драга моја, ово је прост али честит народ... Тек су главе придигли и... и видећеш ти; сад кад сербска ослобођена памет букне, стићи ће и престићи ће све европејске народе...
- ЈЕЛЕНА: *(Као озбиљно)*
Верујем да ће их Срби стићи, али не би ваљало да прстигну Европу...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Збуњено)*
А зашто да не?
- ЈЕЛЕНА: *(Кроз смех)*
Да Европљани не би видели ваша гола сербска дупета!
- ДИМИТРИЈЕ: *(За шренушак збуњен)*
Гола дупета?... Драга моја, дашто су сад она сиротињска и закрпљена, али временом... Та зар доскора пописмен и самоуки Вук већ сад не задивљује најумније европејске главе? А шта ће тек бити кад пристигну они који данас у Великој школи науке уче....
- ЈЕЛЕНА: Димитрије, ти заиста верујеш да су Срби најпаметнији народ на свету?!

ДИМИТРИЈЕ: Ма, не, али... У вековном ропству сербски ум је био као жар у огњишту пепелом запретан и сачуван, није као европејски пламеном буктао... Ум једног човека, ум народни је као грумен соли који време неумитно лиже и троши...

ЈЕЛЕНА: Господине драги, молим те поштеди ме те твоје знане ми филозофије!

(Иронично)

Шта је то мој мудрац, јутрос из пробуђене Србије, другом сербском филозофу умно написао?

ДИМИТРИЈЕ: Ома, ома...

(Чиша)

„Високоучени Господине, Љубезни Пријатељу, Вуче Драго ми е што у Вашем писму од 12. т. м. Видим учестије кое имате у призренију мога здравља“

ЈЕЛЕНА: *(Иронично)*

Sicher...

(Нем. сигурно)

Забринут је за пријатеља...

ДИМИТРИЈЕ: Та може ли без ироније?

ЈЕЛЕНА: Свакако, свакако...

ДИМИТРИЈЕ: „Врло ми је изштећено, Брате! На Спасовдан сам ти био на сапрти. Срце и крвне жиле изштећене су и досађују ми јако...“

ЈЕЛЕНА: *(Иронично)*

Поготову Serbien Herz...

ДИМИТРИЈЕ: *(Погледа је молећиво)*

„Историју Шафарикову нисам читао. Немам је... Овом приликом неизостављам јавити Вама да е Ваше писмо писано Господару сврху жизњи и подвигов књаза Милоша њему прочитано. Но Вама е познато да он није рад ни са ким водити процеса, а особито преко контумаца, зато Вам ја саветуем да дођете у Крагујевац, па да се развиједан пут Ваша ствар. У Крагујевцу јулија месеца 1834.

Ваш искрениј Давидовић“

ЈЕЛЕНА: *(И даље иронично)*

Не, не; ти и за њега подметни леђа!

ДИМИТРИЈЕ: Дрво се на дрво наслања, а пријатељ на пријатеља...

ЈЕЛЕНА: *(Иронично)*

Да, да, поготову у Србији ...

ДИМИТРИЈЕ: „П: П. Не би ли ми могли добавити диплому дану ми од Краковскога ученог содружества као и Вама? Она коју су ми дали осталеа е у Бечу, а у полицији, без решенија, без кога нисам смео примити ју, и употребљавати. Не би ли ми могли набавити другу из Кракова управо? А трошак платићу“

ЈЕЛЕНА: Und das, warum schuldet er dir?
(Нем. А то што ти он дугује?)

ДИМИТРИЈЕ: Тих 210 форинти сам давно отписао... Тај дуг је појела маца...

ЈЕЛЕНА: Море, појео Volf...
(Нем. Вук)
Кад је Преко, онда је вук, а овде мачор који се око Милошевих ногу мота и преде ли му, преде...

ДИМИТРИЈЕ: Ако се не варам и лав је мачјег рода... преде и он...

ЈЕЛЕНА: Умилујући се, бар новце од Милоша испроси. А ти?

ДИМИТРИЈЕ: Ich bin da unmachtig...
(Нем. Ја сам ту немоћан.)
За сада морамо да се равнамо према губеру .

ЈЕЛЕНА: Ich versthe nicht.
(Нем. Не разумем)

ДИМИТРИЈЕ: Колики му је губер толико се паметан човек испружи..

ЈЕЛЕНА: Ich verstehe nicht diese eure serbischen...
(Нем. Не разумем те ваше сербске)

ДИМИТРИЈЕ: Das ist мудрост сербска, драга моја... Искуствена народна мудрост; ускладити своје потребе и трошити онолико колико имаш... Та то ти је то, драга моја.

ЈЕЛЕНА: (Узбуђено)
Du!?... Du bist!.. Was ich?!
(Нем. Ти!.. Шта ја?!)
Хтео си рећи да ја одвише трошим!?

ДИМИТРИЈЕ: Не... Заправо... Морамо да се уклопимо према тренутним приходима... Та знаш да сваког месеца морам Светозару у Пешту да шаљем... а Књаз баш и није вољан да редовно... Не, не, ниси ти крива...

ЈЕЛЕНА: Ich muss Sie, mein hochgeschätzter Freund, rech sar um Verzeihung bitten...
(Нем. Морам Вас, мој високоцењени пријатељу, замолити за извињење.)

ДИМИТРИЈЕ: Добо; извини, Јелена!

ЈЕЛЕНА: Хелена!.. Хелена Фарокатини!.. Немој ти мене по-сербљивати... А Светозар није морао у Пешту... могао је и у Новом Саду на неки занат...

ДИМИТРИЈЕ: Да си га прихватила, да је са нама, дао бих га у сербску Високу школу... Али ти...

ЈЕЛЕНА: Was ich?!
(Нем.Шта ја?!)
... Зар да ми је стално пред очима, да ме стално на њу подсећа...

ДИМИТРИЈЕ: Боже Јелена!.. Докле ћеш...

ЈЕЛЕНА: Упамти – Хелена сам!.. Докле? Док сам жива!

ДИМИТРИЈЕ: Та зар на мртву жену можеш љубоморна бити?.. Савка је мртва, мртва... разумеш?

ЈЕЛЕНА: Умрла је, али није мртва!.. Мој, Димитрије, знам ја да је први залог нај... Неће она ... све док је ти... Овде је... Осећам јој дах... осећам да... да нас поредиш, да је сањаш...

ДИМИТРИЈЕ: *(Шаљиво)*

О, шашава жено; у Србији нема духова – има само вампира које Срби гловим коцем...

(Озбиљно, нервозно)

Sag mir, was soll ich jetzt tun ...

(Нем. Сада ми реци шта да учиним)

... да се убијем да бих је заборавио.

(Овлаш је заљри)

Хајде, лудо једна, три детета смо изродили, а ти сумњаш да те волем... Не размишљај о мојој жалосној судбини...

ЈЕЛЕНА: *(Сузно)*

Ето!.. Признајеш да... да ти је жао ње...

ДИМИТРИЈЕ: Драга моја, ја се, нажалост, прошлости и свог Светозара не могу лишити... Та дете ми је као што су и ова наша... Зар бих могао тебе и деце да се одрекнем? Ти више мислиш на Савку него ја... Не оптерећуј се више њоме. Твој лик је избрисао, покрио њен...

ЈЕЛЕНА: *(Помирљиво)*

Лако је то рећи... Шта могу кад је то јаче од мене... И у театру кад се спусти завеса ја данима после о приказанију размишљам...

ДИМИТРИЈЕ: Е, хвала ти; умало да заборавим... Господин Вујић нас је позвао да у недељу дођемо у театар... Шпацираћемо мало чаршијом, а потом ћемо у први ред...

ЈЕЛЕНА: Шта је то сад Јоаким приредио?

ДИМИТРИЈЕ: „Љубавна завист через једне ципеле“

ЈЕЛЕНА: Du sagst mir das?!

(Нем. Ти то мене!)

О, Боже; љубавна завист!.. Ти, ти то мени у инат... Имаш ли ти душу, Димитрије!.. Је ли те онај курвар научио да се и на мој рачун шегачиш?!

ДИМИТРИЈЕ: Ма, не, ма не!.. О, Боже!.. Та зашто се једиш? Ни на крај памети ми та намера није била... Рече ми Јоаким да је написао веселу игру у једном дјејствију... Ако мислиш; ето, нећемо у театар ни ићи... И, и молим те, немој више тако о Књазу...

ЈЕЛЕНА: Хо, хо, хо!.. Па сви то знају...

СЛУЖАВКА: (*Улазећи, засијане, чује део разговора. Сјављајући на сјоо чаше*)

Јесте, јесте, курвар, курвар дрти, госпоја!.. И мене је, да простите, за... овде... за седало ономад штипнуо...

ЈЕЛЕНА: (*Служавки*)

Хвала... Слободни сте...

СЛУЖАВКА: Ма, јок! Каки, нисам слободна!

(*Сјидљиво*)

Испрошена сам... Бабо ме, обрекао Вељку Абацији... Вели да је добра прилика... занатлија. У јесен ће, ако Бог да, око Митровдана свадбу да...

ЈЕЛЕНА: Добро, добро, та идите већ!

СЛУЖАВКА: (*Одлази чило, као да ће полетјети. Иза сцене чује се како радосно пјева*)

ЈЕЛЕНА: Чуо си је... И?

ДИМИТРИЈЕ: (*Заједљиво*)

Хоће му се, може му се, има му се, и?.. Зашто се ја тако не...

ЈЕЛЕНА: Хо, хо, хо! Ко зна колико си их и ти преврнуо, док нисам дошла у Србију...

ДИМИТРИЈЕ: Ма, шта причаш, жено?! Та ти ниси при здравој памети... Гди би ја... Та, мени је и брак са Савком светиња био...

- ЈЕЛЕНА: *(Тера своје)*
А шта ли сте тек у Цариграду?!.. Је ли вам Султан неку из свог харема, или... Јеси ли?!.. Признај... хајде, признај... јеси ли и неку хануму?...
- ДИМИТРИЈЕ: Ја?!.. О, Боже, спаси! Та, мени је, видиш, вазда душа у носу... А и Књаза је друга мука у Цариграду мучила... Чуј; нека је он и то што кажеш да је, али тако мудар преговарач се неће скоро у Србији родити...
- ЈЕЛЕНА: Ма, намој!? Alter Fuchs!
(Нем. Лисац матори)
- ДИМИТРИЈЕ: Таки је. Лисац који је сербском народу слободу исчупао... А ако Бог да, мудрошћу својом он ће и свом сербском роду туђински јарам са врата скинути и... и обновити славну Немањинску државу.
- ЈЕЛЕНА: *(Иронично)*
Да, да, свакако, свакако!...
- ДИМИТРИЈЕ: Добро, ако он баш и не успе ома, уз помоћ мајчице Русије успеће неко од његових потоњих
- ЈЕЛЕНА: О, луди Димитрије?!.. Неће велики, па ни та ваша серпска узданица „мајчица“ Русија Србију осрећити ако у томе своје интересе не гледи... Не заноси се, човече. Не знам те таквог...
- ДИМИТРИЈЕ: Та таки сам, таки по вас целом телу – сав сам Србин!
- ЈЕЛЕНА: Ма знам то! Али... али да си и ти, као и они окол, у Милоша, то не могу да...
- ДИМИТРИЈЕ: ...Да разумеш? Милош је, жено, баш онакав какав Србији сад потребује...
- ЈЕЛЕНА: Да, да; баш такав... Знаш ли ти, драги мој, да се у народу још пребројавају сербске главе које је до сада Султану на поклон даривао?!.. А тек колико ли ће их још...! Пази да и твоја, као Карађорђева, у некој торби не оде Порти, да не украси неки турски колац...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Испија кафу и усмијаје)*
Боље и моја, него читавог рода мог...
(Набусићо)
Гладај ти, женска главо, своја посла!
- ЈЕЛЕНА: Wohin du so früh?
(Нем. Куда ћеш тако рано?)

- ДИМИТРИЈЕ: У „Књажевско-србску штампарију“ да видим печатили се „Забавник“. После ћу писмо да отпремим, па у редакцију...
- ЈЕЛЕНА: Fliehst du, fliehst du, бежиш Србине
(Нем. Бежиш, бежиш)
- ДИМИТРИЈЕ: *(Кроз смех, одлазећи)*
Е, то ти признајем... Бежим... Сав Србин бежи, Госпођо...
- ЈЕЛЕНА: *(За њим)*
Вала ћу ти то твоје: „Сав Србин“, да знаш, оволиким словима, на споменик уклесати!

СЦЕНА ТРЕЋА

Канцеларија шћампарије

- ДИМИТРИЈЕ: *(Завршивши писање, не окренувши се ка враћима удара шаком о шаку)*
- МИЛОШ: *(Улази, шалјиво)*
Ево мене, Кумашине!...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Нормално изненађен, збуњено)*
Опростите, Књаже...
(Прилази и љуби у руку)
Дечка сам... у штампарију рукопис да ...за суботње издање знате...
- МИЛОШ: Ништа, ништа, Кумашине... Ја дођо' да видим како си се сместио и... и шта си ове недеље скувао пренумерантима за ручак?
- ДИМИТРИЈЕ: *(Узме новине и пође да му их пружи)*
Ево, ево, ома, Господару...
(Сети се да је Милош нейисмен, смењено)
Ја ћу вам сам...
- МИЛОШ: *(Врћећи главом)*
Дела да чујем..
- ДЕЧАК: *(Улази, сћане крај враћа и чека)*
- ДИМИТРИЈЕ: Овај чланак...
(Чита)
„И Французи већ пишу о Србији: што е јошт више о Народу Србском говоре веће депутати француски и

у заседанијама њина.

Познато је читатељима нашим из 4. числа „Новина Сербски“, да су се Енглеска и Француска узмувале, што е Порта закључила одбранителни трактат са Русијом...“

МИЛОШ: Узмувале, узмувале се... А, кад се крмаче разбукаре и узмувају могу, мој Кумашине, и прасад да пригњече... Чиниш 'волико; даљше...

ДИМИТРИЈЕ: „8 јануара (По Римском) у Француској било је заседаније депутата народни; у њему се говорило о истом трактату. И стихотворац један, по имену Ламартин, говорио е у том случају о турском царству вообште о његовом положају; пак е неколико речи и о Србији проговорио...“

МИЛОШ: Е, до мојега, баш песмоклепац!.. Њи'ов неки слепац...

ДИМИТРИЈЕ: „То е онај Ламартин који је лане лети прошао кроз Србију идућ у Француску... То е онај исти коме је кћи путем умрла, пак не хтео да е са'рани у Турској, већ носио е онако мртву путем до куће своје!“

МИЛОШ: Замлата нека као онај наш шантави Вук... Води рачуна, Кумашине, шта ти у те новине тураш, да ти ја воденички камен о врат не окачим...

ДИМИТРИЈЕ: Не дао Бог, Господару... Та од цензора сам из Вијене Вама у Србију пребегао...

МИЛОШ: Кумашине, чиниш 'волико, очи отварај, гледај шта печатиш, да после немам нове главобоље...

ДИМИТРИЈЕ: Та не брините се, Господару. Сам сам себи, по савести својој, цензор свој...

МИЛОШ: Јебеш ти савест. Слабо ти је то поуздање... Четворе очи боље и шире виде...

ДИМИТРИЈЕ: Јел' Србија има независно внутарње правленије? Има. Та Ви можете, Господару, своју земљу уређивати како нађете да је за народ сербски најбоље... То је Ваше право и обавеза...

МИЛОШ: Димитрије, заносиш се, бре, као муда у косача; истина и правда је оно што јачи каже... Ситан си ти да о истини... ја мало височији, али и изнад мене има још височији, са већим мудима и већом истином...

ДИМИТРИЈЕ: Бог?!

МИЛОШ: Ма, Он је и зајебао читаву ствар... Ако је тачно, а верујем да јесте, оно како си моју децу учио да је Бог удесио да се Месец врти око Земље, а Земља са њим око Сунца, а оно вероватно око нечега још јачег и поголемог, е тако ти је и с људима и народима; слабији и ситнији мора да се вије око моћнијега, да се у његову сенку склања ако мисли да преживи...

ДИМИТРИЈЕ: *(Шаљиво)*

Значи увек „И над попом има поп“...

МИЛОШ: Има, Бога ми, има...

(Кроз смех)

А поготову над пападијом

(Озбиљно)

Зато ово наше независно правленије мора, још неко време, да се повија на сваком снажнијем ветру... Е, о тој истини води ти рачуна кад новине печатиш.

ДИМИТРИЈЕ: Господару, лакше ће бити и Вама да владате ако чујете и глас народни...

МИЛОШ: Не бери ти моју бригу. Знам ја како треба с овим народом... Паметни новинари не пишу о ономе што не ваља у њи'овој земљи... Ако те ја плаћам – моја има да буде прва и последња.

ДИМИТРИЈЕ: Али...

(Бојажљиво)

Плаћате ме народним парам...

МИЛОШ: Народним, него?!.. А њему баш пуца прслук за твоје писаније. Народ србски, бре, још ни задњицу твојим новинама не уме да обрише...

ДИМИТРИЈЕ: Та научиће, описмениће се.

МИЛОШ: 'Оће, 'оће...

(Шештајући)

Кад?

ДИМИТРИЈЕ: Ако у школама деца уместо бекавице почну учити совршенију фонетску азбуку...

МИЛОШ: Какву, бре? Оца му јебем, ако те ја ич разумем...

ДИМИТРИЈЕ: Ону реформисану коју је Саво Мркаљ започео а Господин Вук привршио па се и сад с многима око њиове азбуке бије...

- МИЛОШ: *(Иронично)*
Е, сад ми је све јасније, Кумашине... Ону ли што је бандоглави ован запео да свима натури, да и мене у то коло, оца ли му његовог...
- ДИМИТРИЈЕ: Бандоглав ован, али се, Господару, на свакога набуценим роговима залеће и брани ту њи'ову азбуку...
- МИЛОШ: Камо лепе среће, Кумашине, да је кући остао овце да чува, не би' сад ја, поред други' мука, на врат митрополитена Стратимировића и његову братију имао... У Јевропи једва чекају да неко на нас лане... Вала ћу га ушкопити, муда ћу му заврнути...
- ДИМИТРИЈЕ: Ја не би' тако, Господару... У сваком стаду, па и у оном највећем, ован предводник највећу меденицу носи...
- МИЛОШ: *(Радознало, као)*
Носи, па шта?..
- ДИМИТРИЈЕ: Ништа... Ја то онако... Ма не мислим ја само на Вука...
- МИЛОШ: Него?
- ДИМИТРИЈЕ: *(Колебљиво)*
Па... знате... Запазио сам да овде није тако ред...
- МИЛОШ: Како није?... Ти то мене, Кумашине, оца ти очињег, зајебаваш...
- ДИМИТРИЈЕ: Та није ми се главом шалити, Господару...
- МИЛОШ: И није, да знаш... Не загонетај, него слободно кажи.
- ДИМИТРИЈЕ: У Србији има више кнезова него на'ија...
(Набраја)
На'ијски кнезови, кнезови великог суда, па кнезови судова на'ијски, кнежински и срески кнезови...
- МИЛОШ: *(Шаливо)*
На прилику; све ован до овна... А ја сам ти ту као највећи, а?
- ДИМИТРИЈЕ: Боже сачувај, Господару, да сам тако и помислио...
(Охрабрено)
Ја то онако, фигуративно ...
- МИЛОШ: Како, бре?!
(Видевши му ућлашен израз – љомирљиво)
Еее...
(Ойеји шаливо)

А, свако меденицу пред својим стадом, а ја највећу пред пред свима њима, оца ли ти у пркно!..

ДИМИТРИЈЕ: *(Трејераво)*

Али, Господару, сва се она једнако чују... А највеће треба да је најгласније... То сам хтео да Вам...

МИЛОШ: *(Прећехи)*

Димитрије!?!... Ја сам Књаз! Они су само кнезови.

ДИМИТРИЈЕ: Господару; исто Вам је то.

МИЛОШ: *(Изненађено, с неверицом)*

Како исто?!.. Е?!... Исто, кажеш?!... Како, бре, може бити исто? Међер да није.

ДИМИТРИЈЕ: На руском „књаз“ исто је што и на нашем, сербском „кнез“ ...

МИЛОШ: Сигуран си, а?!.. Исто, велиш?!.. Пази, немој да си се зајебао...

ДИМИТРИЈЕ: Та нисам луд да сам главу на пањ ...

МИЛОШ: Па и ниси, дати оца... Значи исто, а?!..

(Размисливши)

Ако си сигуран, а ти пиши овако: Од данас, па надаље, сви кнезови у Србији заваће се Исправници..

ДИМИТРИЈЕ: Господару, ако смем да кажем; да сам на Вашем месту, ја им не би' дао ни ту титулу. У Каравлашкој, исправницима зову само велику господу...

МИЛОШ: Е?!.. Море, није твоја глава за две ноге, Кумашине... Па како, оца им, да и'... а да много не значе?

ДИМИТРИЈЕ: Да се кнежински и срески кнезови у напредак зову капетани, а кнежине и срезови; капетаније, а на'ијски кнезови; исправници, или сердари... Које ћете Ви по вољи својој именовати..

МИЛОШ: *(Размисливши)*

Добро... Напиши тако... А, да; и ово: „По заповеди Књазу само Књаз, и по невољи, његови синови и браћа, и нико више, могу се звати господаром“. Све то печати па ћеш им и на Скупштини прочитати...

(Шетљајући ђиризи сивољу, узима књићу у руке, зајелда је окреће листове)

А већ си почео да прикупљаш књиге за... за књи-жарницу... Ако , ако... треба, тако и треба...

ДИМИТРИЈЕ: Оне за библиотеку су тамо...

(Покаже руком ка дружој њросѣорији)

Ту је поп Никодим донео неке да прода.

МИЛОШ: Никодим? Да је прода, а?

(Пружа му ошворену књижу)

Е па, чиниш 'волико, напиши ми овде ...

(Полућласно, да дечак не чује)

„Никодим јебо кобилу, па се онда запопио“...

ДИМИТРИЈЕ: Али...

МИЛОШ: *(Накашље се)*

ДИМИТРИЈЕ: *(Исѣисује)*

МИЛОШ: *(Пође ка вратицама ња се врати)*

Које оно године Ибра'им – паша беше долазио на Делиград?

ДИМИТРИЈЕ: *(Замуцкујући)*

Ја... овај... та ја тада нисам био у Србији ...

ДЕЧАК: *(Прилази и љуби му руку)*

1806. Господару.

МИЛОШ: *(Помилује га њо глови и да му метални новац)*

Тачно, синак!

(Димиѣрију)

Видиш, он зна иако се тада још мућкао у нечијим мудима... Дометни још и ово: „А то је било у Топољаку 1806. а томе је сведок Пеша чауш и Симо барјактар.“

ДИМИТРИЈЕ: *(Зайисује и ѡо)*

Како ћу му је с овим писанијем вратити.

МИЛОШ: Ласно. Такву ће је брже и скупље продати... Еее, мој Кумашине, школован си, а још ниси научио; оно што данас неко будаласт о нечему каже, а нека већа будала то и запише, то ти је сутра, а често и навек, једина истина.

(Самозадовољно)

Е, и то смо свршили..

ДИМИТРИЈЕ: Господару, шта ћемо за плату... Већ неколико месеци нисам...

МИЛОШ: Биће, биће... Само ти ради...

ДИМИТРИЈЕ: Немам чиме да купим 'ртију, нова слова, матрице, боју...

- МИЛОШ: Море, могао би ти и Јоакиму око театра да при-
помогнеш.
(*Одлазећи*)
А пара, чиниш 'волико, биће, биће... Само ти печати.
- ДИМИТРИЈЕ: (*Гледа за њим и немоћно слеже раменима*)

СЦЕНА ЧЕТВРТА

Као ђредходна. Канцеларија уреднишиџа.

- ДИМИТРИЈЕ: Па добро, Вуче, шта још хоћеш од мене? У мом
бечком уредништву упознао сам те с Фрушићем,
Мушицким, Копитаром, Мркаљем и свима који су те
касније као и ја подржавали...
- ВУК: И јеси, и ниси био на мојој страни...
- ДИМИТРИЈЕ: Та како нисам? Нисам ли ти објављивао чланке
писане јотом, оглашавао „Писменицу“ „Народну
сербску песнарицу“ „Серпски речник“...
- ВУК: Објављивао си и онима који су против моје реформе.
- ДИМИТРИЈЕ: Па шта?!.. Новине и служе за то да се чује и друга
страна.
- ВУК: (*Прекорно*)
Стратимировићева...
- ДИМИТРИЈЕ: И његова и свих иних... Због ваших препуцавања и
полемика преполовио ми се број пренумераната .
- ВУК: Да си новине печатио народу разумљивим језиком не
би био у губитку....
- ДИМИТРИЈЕ: Народним језиком?... „Тукле се јетрве преко свекре-
ве“... Та преко моје сте се грбаче ... и Савкин мираз
сам у штампарију уложио... Да сам остао Преко,
завршио бих у казамату.
- ВУК: Нисам ја крив што су ти прсти као решето.
- ДИМИТРИЈЕ: Ето ти га сад!... Та да ми нисте помогли – нисте, али,
бар, да сте ми дугове вратили..
- ВУК: (*Прави се да није чуо – џера своје*)
Објави ти Мркаљеу „Одбрану дебелогa јера“
(*Циџира иронично*)
„Неме самогласнике, означава наше “дебело јер,” које

ја зато свим писменим народима к савршенству његова писма из они темеља препоручити могао би“..

ДИМИТРИЈЕ: Објавих... Зар кад ко и погреши, нема право да се покаје, да грешку исправи...

ВУК: Ти би, Димитрије и да стиснеш и да прднеш... А тада се човек обично унереди...

ДИМИТРИЈЕ: Ако сам приватно био уз тебе, као новинар Димитрије, као уредник новина, између списатеља србски оно сам, што је и протоколиста какав у служби којој чиновничкој: дужност је његова да запише у протокол све што му откуд дође, било добро или рђаво написано, против најмањег или највећег човека, па и оно што је против њега самог написано... Зато сам и Мркаљев чланак печатио.

ВУК: О, Димитрије Давидовићу, како ти није јасно да су Рајачић и Стратимировић искористили Мркаљеву болест и притисли га да се одрекне „Сала дебелог јера“

ДИМИТРИЈЕ: *(Иронично)*

А шта ако сам ја, због оног Мркаљевог „Пиши како говориш, читај како је написано“ које си ти као своје начело присвојио, теби у инат, дао да се „Сало“ печати...

ВУК: *(С нелагодом у гласу)*

Његово фонетско начело?! Па и Мркаљ га је од немачког филолога Аделунга присвојио.

(Самоуверено)

Чуј, Димитрије, што ти овај Ђопа вели: ја ћу се за свој наум, како наш народ каже; макар са козом на орање ишао, не некеме у инат, већ зато што је то за добро србскоме роду, док ме ова штула носи, свом силом својом борити...

ДИМИТРИЈЕ: Та бори се ко ти брани, само пази да као Мркаљ не завршиш у некој лудници...

ВУК: Не бери бригу, „пријатељу“.

(Куцнувши прстом по ишћули)

Тврда је она, ал је глава моја још тврђа.

ДИМИТРИЈЕ: У то сам се већ уверио. Знам и то; да једни пишу чисто Славенски, други, видећи да они Србљи, за које књиге пишу, Славенски језик не разумеју, почели су писати просто Србски, као што народ говори. Трећима учинило се веома ружно и необично

на простом Србском језику књиге писати; зато су они почели неким новим, између Србскога и Славенскога језика писати... Ви списатељи требало би правило да имате, као што и ми слагачи наша имамо, па по њима сви једнако да пишете...

ВУК: Да, да требало би... Ама, зар не рече ти да је Књаз забранио да печатиш мојом азбуком?

ДИМИТРИЈЕ: Ваљда Мркаљевом.

ВУК: *(Пречује ђа, као)*
А Књаз ми каза, да је по твом наговору забранио да се новим писменима печате моје књиге у србској штампарији...

ДИМИТРИЈЕ: И ти у то верујеш?! Милош би, Вуче, кад му је то у интересу, или кад му је ћеф, и два ока у глави завадио.

ВУК: *(Осврнувши се уљашено, шайајћом)*
Тише, човече, у Србији сад и дувари имају уши...
(Гласно)
Дођох по пасош... Опет ме притисла костобоља, морам Преко у неку бању.

ДИМИТРИЈЕ: Господар ми није казао да га печатим...

ВУК: Како море није?! Два месеца, како је обећао да ће ме пустити...

ДИМИТРИЈЕ: *(Слеже раменима)*

АВРАМ: *(Улазећи)*
Опростите, Господо, што вас у послу ометам...

ДИМИТРИЈЕ: Та уђи, уђи, Авраме... Којим добром?

АВРАМ: Господар је поручио да данас дођете код њега на ручак.

ВУК: Којим поводом?

АВРАМ: Трифун, домопазител Господарев, довео себи младу из Београда, па...

ВУК: *(Иронично)*
Опа, оженио и њега.

АВРАМ: *(Тихо)*
Књаз по свом ћефу жени и ражењује... Може му се... шта ћеш... Ево мој случај например; ако би' се ја кад својевољно и оженио, јамачно, не би' узео коју сам морао да узем. А кад сам већ морао, не би' је отпустио да ми Господар није наредио... „Ако ми

децу по јевропејки васпитаваш, по јевропејски се, јевропејском женом, ожени“ рече и... Сад сам вам као тигањ без дршке...

(Као да се њавда)

Него у сваком злу има и доброг; за једног певца – једна пречага...

(Гласно)

Дошли и проте Ненадовић и Жујовић.

ВУК: Зар је и прота Матеја легао на руду! Чуо сам да се са књазом није мирисао.

ДИМИТРИЈЕ: Једно време, док се Господар није уверио да су му шпијуни потурали клипове под точкове да се не би с протом сербским путовима возио.

АВРАМ: Море маните ви ко је коме клипове... Водите рачуна да не пораните, а богами и да не окасните... Значи; тачно у подне!

(Одлази)

Димитрије и Вук се немо жледају.

СЦЕНА ПЕТА

Ручак на доксају Милошеве куће у Кражујевицу.

За сјолом седе Милош, Димитрије, Вук, Трифун, Амица, Мајтеја и Аврам.

Љубица и момци их њослужују. Млада сјији крај зида иза Трифуна.

МИЛОШ: *(Завршавајући њричање, кроз смех)*

... А то је било у Топољаку 1806. Томе је сведок Пеша чауш и Симо барјактар. Тако му написа Димитрије...

Сви се смеју.

МИЛОШ: *(Полужласно, њогледавши ка Вуку)*

Смеј се, смеј се...

ВУК: Господару, кад смо већ код писанија; Господин Давидовић ми рече да ми пасош још није печатлио...

МИЛОШ: Шта рече; пасош? А, није, није... Није га Димитрије још...

(Момку који сјији крај сјейенишија)

Дедер, момче, потеци Цветку, нека ти да оно што је за господина Вука написао...

- МОМАК: *(Трчећи одлази. На њежово местио сјаје други)*
- МИЛОШ: Рајовић ти је натруковао, а Давидовић ће после печатити, па можеш колико сутра да кренеш...
- ВУК: Хвала Господару... А... А плата за три месеца што сам у Београду радио?...
- МИЛОШ: *(Кроз смешак)*
Добићеш, добићеш... Него, Вуче, чујем да пишеш некакву историју Србску.
- ВУК: Пишем, Господару... Оно што сам својим очима видео, а понешто што ми је и прота Матеја... и... и оно што су ми и други казивали...
- МИЛОШ: Немој да те ђаво вара да је печатиш док ја то не... не погледам и протолкујем.
(Погледа у Ненадовића, врићећи ђавом, кроз смех)
Прото, прото...
- ВУК: Ко зна кад ћу је, и где ћу је, кад... Немам пара, Господару... Ако би Ваше Благородје припомогло...
- МИЛОШ: 'Оћу, 'оћу...
(Гледајући у младу)
Све сам видео и могао да замислим, ама да ће, мој кућепазитељ овакаву лепотицу у Крагујевац да доведе, кућу да ми украси, то, вала, ни у сну нисам...
- ТРИФУН: С твојим допуштењем, Господару...
- МИЛОШ: Мојим, мојим, Трифуне...
(Осјалима)
Где само, мајку му јебем, какве јој је 'аљине начинио...
- ТРИФУН: Према прилици, Господару; на вересију...
- АВРАМ: *(Као у шали, Младој)*
Имаш ли, снашо, неудату сестру?...
- МЛАДА: *(Клима ђавом)*
- АМИЦА: *(Иронично)*
Сиротињски, а?... Ни господарица Љубица, море, такве не облачи...
- АВРАМ: *(Погледа у Милоша, Трифуну)*
Ако би Господар дозволио, и ја би' свастику твоју, па да се ородимо, Трифуне...
- ТРИФУН: *(Ка Милошу)*
И кућицу сам на вересију унајмио.

АВРАМ: *(Заједљиво јер му Трифун није одговорио)*
А невесту, јеси ли и њу на рабош узео?...

МИЛОШ: *(Накашље се)*

Зайочей смех нагло пресїане.

АМИЦА: Господару, јутрос ми је јавио Милутин из Мионице да су сељаци прошле ноћи покрали картофел што су га ономад кулучари на Вашој њиви засадили...

МИЛОШ: *(Кроз смех)*
Знао сам! Оца му јебем, ако нисам!.. Велиш; покрали?

АМИЦА: Аметом; скоро да су читаву њиву преровали... Пита Милутин шта да ради.

МИЛОШ: Шта да ради?... Нека постави чувара да пази то што је преостало.

АМИЦА: Зар стражара због неколико недирнути' оцака?

МИЛОШ: Е!.. Оца им јебем, да им јебем, кад сам им кртолу бадава делио и терао и' да је саде – нико. А сад?...
Еее... Тако.
(Кроз смех)
Кад се пазе моји, они ће своје још бољше, па ће се семе кртолино у Србији најзад запатити...

Сви се смеју.

МОМАК: *(Враћа се и даје отворену коверћу Милошу)*
Господин секретар каже да се намучио док је ово написао *(Враћа се на своје месџо)*

МИЛОШ: *(Отвара коверћу и вади џабак џаџира, окреће ља, загледа и даје Димитрију)*
Дела, прочитај нам, Кумашине, да чујемо је ли описано онако како ћеш печатити...

ДИМИТРИЈЕ: „Вук Карацић кога је пијани отац Стеван склепао Јегди лета господљег 1787. године..<“
(Засїане и љеда збуњено у Милоша)

МИЛОШ: Што си стао, читај даљше...

ВУК: *(Усїане, ља седне)*

ДИМИТРИЈЕ: *(Чиїа тїрейеравим љласом)*
„У једну ногу сакат... усне велике као чарапин почетак... уста и зуби као ужички опанци..<“

МИЛОШ: *(Кроз смех)*
Оца му у пркно јебем, ама те верно Цветко на-
слика!..

ТРИФУН: *(Кроз смех, улаживачки)*
Јес, вала!..

Смеју се сви осим Вука и Давидовића.

МИЛОШ: Даљше!

ДИМИТРИЈЕ: „...Препоручује се ћесарским и краљевским влас-
тима...”

МИЛОШ: *(Иако кроз смех, љрећећи)*
Не прескачи, Кумашине!..

ДИМИТРИЈЕ: *(Погледа у Вука, слеѓне раменима и насћави да*
чића)

„Славом, ови је рођак Светога Ђурђа, потоњи писар
и совјетник цара Душана, као што га историја опи-
сује неискварена фигура... кои, сад, по деланију и
мненију своме жели спаија Тршићки бити...”

Смеју се сви, а најћласније и удворички Трифун.

ТРИФУН: *(Вуку)*
Аферим, аферим, спаијо!.. Славе ми; и личи ти...

МИЛОШ: *(Нећресћано одмеравајући Трифунову младу)*
Најгора свиња ће најбољу јабуку ноћас да по... по-
једе... Даљше, Кумашине!

ЉУБИЦА: *(Док их љослужује, и сама се смеје)*

ДИМИТРИЈЕ: „Препоручује се ћесарским и краљевским властима:
1. Да га у земунском карантину много не каде, јер је
Господин Вук сам од себе пријатан, подобан житком
калу.

2. Да му се даде таква соба где га цуг ударати неће,
јер исти у соби најпре затвори врата и пенцере јер је
као птица вуга, које пријатно мире и сама га од себе
дае...”

Потписао Амица а печат је српскога манастира Ра-
ванице...

МИЛОШ: *(Кроз смех, као љрећећи)*
А, Амица, Амица!..
(Погледавши у Љубицу, љолућласно)
Само се ти смеј, жено...

ВУК: Дobar слуга увек уради више него што му је газда
наредио...

- АМИЦА: Ја сам само потписао а Цветко је штамбиљ утиснуо...
- МАТЕЈА: Господару, ласно је сеирити се и с немоћним спрдњу чинити...
- МИЛОШ: Чиниш 'волико, терао сам је ја, прото, и са јачима и већима...
- ДИМИТРИЈЕ: Богами, терао... их, још како!.
- МИЛОШ: *(Прилази младој и уишћине је за образ)*
А што си ми се, ти младице, тако стисла?
- ТРИФУН: *(Није му више до смеха)*
Стидна је, Господару...
- АМИЦА: *(Кроз смех)*
Брине како ће ноћас...
- МИЛОШ: *(Трифуну)*
Шта ће, бре, теби оваква младица? Ти неискусан, она неискусна, само ћеш мрљавити... За тебе је нека искусна – пракљача, разрађена, да те подучи...
(Младој)
Није ли тако...
- МЛАДА: *(Слеже бојажљиво раменима)*
- ЉУБИЦА: *(Застћала и слуша)*
- ТРИФУН: *(Као шаљиво)*
Господару, нико се није научен родио...
- ДИМИТРИЈЕ: Та млади су, брзо ће се описменити...
- МИЛОШ: Јок море!
(Трифуну)
Ти ћеш, благош мени, прво код Велике у Шабац, да те она прво подучи...
- ТРИФУН: *(Ућлашено, Младој)*
Господар се шали.
(Прилази јој)
'Ајде, пољуби Господару руку, па дома да идемо.
(Пође ка Милошевој руци да је пољуби)
- МИЛОШ: *(Одђурне за бесно)*
Ти ћеш мени са софре устајати и госте ми ружити!..
Јебем ли ти!..
(Махне главом ка момцима)
Водите га, двадесет пет жежених му по туру ударите и у Шабац протерајте!

Момци за зграбе и одвлаче са сцене.

- ТРИФУН: *(Панично)*
Господар Милоше?!.. Аман, немој, Господару!.. Нећу никад више...
- МИЛОШ: *(Младој)*
Ти се не страши, остаћеш код мене...
- ЉУБИЦА: Не чини то, Милоше!.. Живе ти деце и дечји' гробова, немој!
- МИЛОШ: Куш, бре!
- ЉУБИЦА: Зар те од Милана и Ми'ајла није стид?... Гре'ота је од Бога, Милоше...
- МИЛОШ: Па сам ми је Бог у кућу довео...
- ЉУБИЦА: Мало ли ти је копилади што си и' по Србији посејао?
- МИЛОШ: Море, Србији и треба, не један, него стотину! Ма, какви; 'иљаду овакви' Милоша јој је мало!..
- ЉУБИЦА: Како сам Петрију, вала ћу ти и ову кубуром ако ми је у кући оставиш!...
- МИЛОШ: Сиктер море! Завежи, да главом твојом Петријин гроб не закитим!...
- ЉУБИЦА: *(Крстићећи се и мрмљајући полућласно улази у кућу)*
Не товари ми јадницу на душу...
- МИЛОШ: *(Младој)*
Не бој ми се ти...
(Осмехнуто)
Море, и тебе би ова матора, али ја сам ту... не брини.
(Осипалима)
А ви, шта чекате, зашто не пијете, не мезите?!
- СВИ: *(Једу ћушке)*
- ТРИФУН: *(Издаље, између јаука)*
Дабогда ти се оцак на кући срушио!.. Семе ти се затикало, Милоше!..
- ЉУБИЦА: *(Иза сцене)*
Чујеш ли, чујеш ли, Милоше!..
- МИЛОШ: *(Пође ка ћласу)*
Умукни, оца да ти очињег!..
(Момку крај сипенишћиа, показујући ка ћласу)
Још двадесет му по гузици...
- МОМАК: *(Трчећи одлази. На његово место сипаје дрући)*
- МАТЕЈА: *(Полућласно, крстићећи се)*
Ни превелик благослов често добро не доноси...

- МИЛОШ: Шта мрмљаш, прото? Дела да чујем!
- МАТЕЈА: Благословим твоју трпезу, Господару.
- МИЛОШ: Ама, ћеш је вазада и благословити...
- МАТЕЈА: И до сад сам...
- МИЛОШ: *(Благо иронично)*
Знам...
(Момку крај сћећеницима)
Иди, доведи их!
- МОМАК: *(Оштрци, а на његово местио сћане дружи)*
- МИЛОШ: Не обећах ли прото, ономад у Бранковини, да ћу те оженити?
- МАТЕЈА: Ма, шалио си се, Господару. Браде ми, то не може бити по црквеним законима.
- МИЛОШ: Е, оца му, по мојему може!.. Ти удовац, удовица и она, па... Ако је била добра снаша у дому Милићевића, биће и у твојему. Приде добијаш и два детета, не мораш да се мучиш другу да...
- МАТЕЈА: Не греши душу, Господару!
- МИЛОШ: *(Полушласно)*
Е, моја душа... Првина ли јој је...
(Гласно)
Женићеш се, женићеш... Да га привенчамо, људи, а?

Свако нешто каже: Ако се мора...

Ако је и трошак, човек је...

Да га женимо...

Зар само ми с женама муку да мучимо...

МАТЕЈА: Ама, људи, браћо, како ћу од бруке пред народом!

АВРАМ: Свако чудо до три дана...

МИЛОШ: Е; до три дана... Кад вас привенчамо, Јока ће с децом код тебе у Бранковину... А ти ћеш неко време остати овде уз мене... Дотле ће се тамо навикнути на њу, па се неће чудити кад се и ти појавиш...

МАТЕЈА: Грехота је пред Богом, Господару...

МИЛОШ: Која грехота?..

(Кроз смех)

Мени су, бре, и две мало...

Сви се смеју.

Долазе Јока и трошак Жујовић.

ЖУЈОВИЋ: Помози Бог, добри људи!.. Младожења је ту, а ево и младе!

АВРАМ: Нешто нам се младожења нећка... стиди се.

ЖУЈОВИЋ: Ако Матеја неће, нека он привенча мене. И ја сам удовац...

МИЛОШ: Е, оца му јебем, па ви сте сви дрчнији од мене... 'Ајде, прото, обави то на брзину, да те момци тојагом не венчају! Слојаниће нам се јањетина.

ЖУЈОВИЋ: *(Маџеју)*

Мрдни Матеја, начини место да Јока стане крај тебе!

Сїавља ђред њима на сїо јеванђеље и крстї, крстїи се, облачи еїїїпрахиљ и обавља чин венчања. Са Маџејом и Јоком обилазе око ѓрїезе ѓевајући „Исаије ликуј“.

Чесїїїїања: Нека вам је срећно!

Срећно и дуљовечно!

У миру живели!

Заједно сїїицали, и заједно ѓроишли!

Сад венчани, дољодине, да Бољ да, крстїили!

ЈОКА *(Сїаје крај Младе, осмехне јој се слежући раманима)*

МИЛОШ: Најпапетнија деца се, у зрелим годинама праве.

(Кад се чин и чесїїїїања обаве)

Е и то сврши'...

(Момцима)

Шта чекате, где је то печење!

Момци журно доносе ѓослужење.

АМИЦА: Да је циганске банде, па оро да...

МИЛОШ: Море, мислио сам и ја, али... било би преко јего.

МОМАК: *(Који сїїражари крај кайїје)*

Господару, стигли комендијанти с директором Лицеја!

МИЛОШ: Пусти их!

У дворишїе улази косїїмирана ѓруїа Јоакима Вуїїа.

ЈОАКИМ: *(Теїїрално)*

Ваша Светлости, Премилостви Господару, дозволите да за Вас и Ваше цењене госте моја театрална дружина изведе „Крешталицу“ делце мое, и његово театрално представланије које смо имали част да у Пешти, Баји, Сегедину и Земуну, а први пут сад, и у драгој нам Србији, приказати ваи можемо.

- МИЛОШ: Добро, добро де... Дођи, Петре, придружи нам се, док
 Јоаким и његова банда то...
- ПЕТАР: Захваљујем, али ја и господин Тодор смо у Јоаки-
 мовом играку...
- МИЛОШ: *(Полућласно)*
 Е, до мојега, кад су се професори и државни чинов-
 ници у лакрдијашко оро у'ватили...
(Одмахне руком)
 'Ајд' да видим и ту вашу комендију ...

СЦЕНА ШЕСТА

Канцеларија уредништва „Новина Србских“

- ДИМИТРИЈЕ: *(За столом, чита неке иностране новине, преводи
 полућласно тексти записујући га)*
- ЛАЗА: *(Улазећи, с прага званичним ћласом)*
 Господине Давидовићу; Лаза Тодоровић, Попечитељ
 правде и просвете.
- ДИМИТРИЈЕ: *(Запечен, устаје, изненађено, једва приметним вој-
 вођанским акценцијом)*
 О, господине Лазо!.. Уђите!.. Та уђите, молим Вас...
 Каква част!.. Седите... Чему та етикеција, та знамо
 се, господине Тодоровићу...
- ЛАЗА: *(С благом нелагодом у ћласу)*
 Знам, али ја... долазим званично... Господар Милош
 ме је именовао цензором...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Полућласно)*
 Mein Got!..
(Гласно)
 Слутио сам... Па, добро... Боље што је Вас, паметна и
 образована него да ми је неког полуписменог...
- ЛАЗА: Мени је заиста непријатно, али, знате како је.
- ДИМИТРИЈЕ: Разумем Вас и... иако то у Србији нисам очекивао. У
 Бечу нисам могао ништа у новинама својим да штам-
 пам што не би кроз Копитареву цензуру прошло.
- ЛАЗА: Нажалост, Димитрије, овде сам Вам, ако могу са
 њим да се поредим, ја Копитар.
(Даје му листић папира)

Мораћете ових упутстава да се придржавате. Ви њих, а ја у складу са њима...

ДИМИТРИЈЕ: И да не читам, знам шта је ту написано...

(Ипак чииа полужласно)

1. Да се ништа у новинама не ставља што би било као сопствена примедба самог нашег новинара о политици и поступку страних држава, а особито да се не поткраду у новинама нашим речи слободомислене.
2. Да ништа такво у наше новине не уђе што би било противно страним државама, јер ја нећу да се ни један страни кабинет, и једно страно лице од наше стране увређено нађе.
3. Уопште пак, да се у наше новине ништа друго о страним државама не меће, сем колико у страним новинама пише, више ни речи.
4. Да се оно унутра не ставља, што би нашој политици у чему год најмањем противно било.
5. Да се не пише против Правитељства Сербског, његових чланова, и пристрасно омаловажавање и вређање личности.
6. Забрањује се писање са словима Љ, Њ и Ј по ортографији Вука Карацића већ се има писати са писменима малог и великог „јера“ и писмена „јери“ “Ето, а Вук мене...”

ЛАЗА: И? Какав је цензор био господин Копитар?.

(Шаливо)

Могу ли му бити достојна замена?

ДИМИТРИЈЕ: Видећемо, видећемо, Господине Лазо... Надам се да хоћете... Да, знате; да није било Копитара не би било мојих бечких „Новина Сербских“, ни господина Вука, ни његовог уплитања у црквенословенски језик и писмена, ни гомиле књига које је печатио... Господин Копитар је нас Србе, а поготову Вука на рад подстицао и европских слависта и иних научењака врата му широм отварао..

ЛАЗА: (Изненађено)

Царски цензор новогрчког и славјанских језика?!
Ма, је ли могуће?!

ДИМИТРИЈЕ: Да, да... Изгледа парадоксално, али господин Јернеј је највећи панслависта кога познајем.

- ЛАЗА: *(Благодарнично)*
Али вам, ипак, није дозволио да у вашим новинама напишете ни један редак о томе како пред очима света у Београду Турци живе Србе на коље набијају, силују девојке и жене, стаје и куће српске пале.
- ДИМИТРИЈЕ: Није... „Беч се Порти због Срба неће замерати, само ћете дати прилику Метерниху да једини културни србски пламичак угаси. Браћи, својој и славјенској, ћете само буђењем националне свести најбољше помоћи“, совјетоваше ме он....
- ЛАЗА: Е?!.. Аустрофилски лисац... Извините, али кад сам већ ту дајте да видим шта сте за следећи број новина спремили... Убудуће ћете, нажалост, морати по момку мени рукописе да шаљете..
- ДИМИТРИЈЕ: *(Даје му ђабаке с рукописом)*
- ЛАЗА: „Вашари у Србији и цене жита и живе стоке“ Добро... „Извештај лутрије Књажеве“... може... „Огласи“... и то може. „Будући да неки између Чиновника Србски, иначе способни честити људи, променили су своја презимена и узели друга, мисле да се тиме као увеличавају и већу чест себи задобијају, то да би ја опоменути на мудрост и правилно употребљеније презимена своји, објављујемо и овде као: 1. Димитрије П Тирол, није из Тирола, па да се зато зове Тирол, но Вла из Чакова, и тако треба да се зове, или будући да му је оцу било име Панта, треба он да се зове Димитрије Пантић, Вла из Чакова.“ *(Кроз смех)*
Ово Вам ваља, видим гомилу сте их наређали.
- ДИМИТРИЈЕ: *(Слеже раменима)*
- ЛАЗА: Политичке вести ... „Новинари свију царства пишу често о народу Србском; и један погађа обстојатељства његова више, а други мање, гдикии пак пише и са свим наопако о нама тако, да би се Србин гроотом морао насмејати, кад би читао стране новине, и видео како пишу о његовом отечеству“... Баш вала... *(Настави безгласно да чииа)*
Па, сад; може и ово...
- ДИМИТРИЈЕ: Углавном преводим из „Пертерсбургер цајтунг“, „Конституционала“ и „Алгемајне цајтунга“.. Понекад додам и свој коментар...

- ЛАЗА: „Прошле године 1834. изишла е на енглеском језику издана књига у две части, и на немечки језик преведена у Франкфурту исте године. Ово је прво савршено собрание Северно-Америчкиј грађански уредба или устава примлени и потврђени од свију особени држава, кое к истом сојузу принадлеже...“ Ооо! Гоподине Димитрије, да нисте поранили! Ово Вам не могу дозволити... Добро је да сам на време дошао...
- ДИМИТРИЈЕ: Не разумем; шта ту има... Само преносим оно што су други...
- ЛАЗА: Има, има... Ви као да не знате... Многи то и овде желе; траже устав...
(Шайајом)
Понегде проклијава и семе што га је Карађорђе овде – онде по Србији посејао... Ви бисте све њих овим писанијем још већма подбунили...
- ДИМИТРИЈЕ: Свака цивилизована држава га има...
- ЛАЗА: (Полућласно, ѿверљиво)
Далеко смо ми још од тога, драги мој Господине... Далеко, далеко.
- ДИМИТРИЈЕ: Ја желим... трудим се... и... и борићу се, господине Лазо, да и Србија као и остали европејски народи...
- ЛАЗА: (Шайајом)
Зар под Милошем?!
(Гласно)
Онако ћемо како је Господар наредио...
- ДИМИТРИЈЕ: Ја ћу му се супротставити
- ЛАЗА: (Шалјиво као)
Ви, изгледа, не знате ону српску: „Ко неће попа у руку, љуби попадију у дупе“
(Службено)
Мој Вам је савет; водите рачуна, не изазивајте судбину...
- ДИМИТРИЈЕ: (Слеже раменима)

СЦЕНА СЕДМА

Соба у Милошевом конаку. Ноћ. Лампа угаљена.

ЉУБИЦА: ...И свињарски трговци кукају да су због тебе пропали... Куне нас и проклиње народ.

МИЛОШ: Не липсавају говеда због клетве и прекора, него од глади... Нека куну.

ЉУБИЦА: Ни превише благослова добро кући не доноси, а клетва тек...

МИЛОШ: И једно и друго на иста погана уста излази.

ЉУБИЦА: Немој тако, бојим се, Милоше.

МИЛОШ: Бој се, брани ли ти ко!..

ЉУБИЦА: О, Боже!... Рука која узима дужа ти је од оне која пружа и даје...

МИЛОШ: Јакако дужа, дужа... Да није, како би' од Османлија ово мало Србијице Србима искамчио.

ЉУБИЦА: Већи си кулук и 'арач, од Турака, народу на грбачу натоварио.

МИЛОШ: Е па, 'тели смо слободу, госпођо!.. А њена је цена највећа... Они мисле да се до ово мало сунца само саблама дошло, а не што је Милош љубио стопала и скуте Султану, Скопљаку, Ђаји и Марашли-паши... Пашама скуте љубио и кесама им и' пунио да би се некако до Порте и Хатишерифа стигло. 'Иљаду волова и две стотине коња сам само у један ма' Султану... А школе, а за државну управу, за гарду, за оружје и џебану, штампарију, театар... 'За све то, с неба паде, а?...

ЉУБИЦА: *(Иронично)*

Не, него си ти све то као слуга зарадио.

(Заједљиво)

А нешто ти је, можда, и од баба твог у наследство остануло.

МИЛОШ: Јок море, ти си ми га у мираз донела!

МОМАК: *(Куца и ошвара врати, полузласно)*

Господару, дошао је „Онај“.

МИЛОШ: Који, бре, „Онај“?

МОМАК: Па, Онај; знаш...

МИЛОШ: А, Онај! Пусту га море!

Момак излази, а Жбир улази.

ЖБИР: (Као да се шуња, њрилази Милоша и љуби му руку)
Господару!

МИЛОШ: Де, де, не балави ми море руку!.. Казуј!

ЖБИР: (Гледа у Љубицу, мешкољи се)

МИЛОШ: Казуј, оца ти јебем..!

ЖБИР: Господару, нешто се облачи у Крушевцу...

МИЛОШ: (Шаливо као)
Па и овде сунце не сија..

ЖБИР: Ама се у Ђуприји и Јагодини баш стунтило. Ветар
збира облаке...

МИЛОШ: Одакле, с коју страну дува?

ЖБИР: С истока и севера, а чуо сам, да из Шапца и одавде, из
Крагујевца помало пирка... Ако Господар ништа не
учини може и ледена туча да удари... Окупља се кука и
мотика...

МИЛОШ: Ко и' потпирује?

ЖБИР: Велики сердар ресавски Милета и Тома Вучић.

МИЛОШ: Они?.. Биће, море, да и' Абдул – Раман паша, подбу-
њује, а?

ЖБИР: Јок; они, Господару... Кажу; од кад су ти Ђакову буну
угушили да си се још већма осилио... Кажу да су им
Аврам Петронијевић и Цветко Радовић кад су се из
Петрограда врнули причали да Ти је и цар Николај
поручио да издаш некакав Државни Статут...

МИЛОШ: Оца ли им њи'овог!.. Они?!.. Ако, ако; само нека
Аврам и Цветко једу... глогинке... Пресесиће им и то,
не био ја ово што јесам!..

(Баца дукаџ на њод)

Иди тамо и отвори четворе очи!

ЖБИР: (Љуби му скуџ, узима дукаџ, одлазећи)
Чујем ја и оно што је и у црну земљу закопано...

МИЛОШ: (Кад Жбир оде, Љубици)
Зар и Милета?... Колико сам скела, што и' једва од
Турака откупи', само њему у закуп дао!

ЉУБИЦА: Највеће си за себе задржао...

МИЛОШ: Јок море, и све да сам му дао, он би опет...

ЉУБИЦА: Говорила сам ти ја; зар ти је мало имања и кућа у
Србији но у Каравлашкој читава села купујеш. Мисли-

ће људи да је у Каравлашкој боље бити спа'ија, него књаз у Србији. А ти, јок – тераш своје; разораваш већ уледињено.

МИЛОШ: Каква би, бре, била земља коју би водио тамо неки гоља, кога ни куче нема за шта да у'вати?.. Има ли то игде у свету?.. Само богати домаћин зна домаћински да.... да управља...

ЉУБИЦА: *(И даље прекорно)*
Да си они педесет 'иљада дуката у Србији за ползу народу потрошио, не би сад они ...

МИЛОШ: Би, би!... Сваки паметан владар, „Велика Госпођо“, за себе и фамилију своју одступницу на време припреми... Злу не требало, ако загусти...
(Кроз зубе, бесно)
Ма неће ме они, оца им јебем!!...
(Преићи)
Момке ћу ја Милети и Вучићу, па ће као...

ЉУБИЦА: Нису они, Милоше, ни Карађорђе, ни Младен, ни Молер Петар па да и' на веру... Познају те добро... Ако су кренули... А биће да јесу...

МИЛОШ: *(Удара длан о длан)*

МОМАК: *(Улази)*
Господару...

МИЛОШ: Брзо потечи Јеврему и кажи да одма' диже Шапчане!

МОМАК: *(Одлази, а на његово место пред вратицама сјаје дру-
жи)*

ЉУБИЦА: Неће ти, вала, девер по'итати...

МИЛОШ: *(Гледа је сумњичаво)*

ЉУБИЦА: И он мисли да је твоја дара превршила меру... Чуо је и он оно шта ти је Николај поручио ...

МИЛОШ: Па шта ако је?! Оца му руског јебем, мисли ли он да је паметнији од мене.!

ЉУБИЦА: Ако и није умнији, цар је великог царства; све му се може, а ништа му се не може.

МИЛОШ: Ама, биће да ви у исту тикву прдите... И од тебе пирка, оца ли ти!...

ЉУБИЦА: Господару, мораш дапустиш. Олабави народу ко-
лан... Дај им мало власти.

МИЛОШ: Не дам, бре!.. Ја сам све ово!...

- ЉУБИЦА: Боље подај мало, него да сами отимају... Кад бујица крене да се ваља не бира шта ће да однесе... Могу и наше главе, Господару, да ...
- МИЛОШ: *(Гледа је неколико љренушака)*
Могу... Могу вала...
(Дружом момку)
Зови ми Димитрија!
- МОМАК: Ког Димитрија?
- МИЛОШ: Оног Пречанина... Давидовића, бре!...
- МОМАК: Ааа, њега ! Одма'
(Одлази, на његово место сшаје дружи)
- ЉУБИЦА: *(Иронично)*
Е, ако ти он не помогне...
- МИЛОШ: Може, може... Нико као школовани не уме да обрлати и помете човека... Док он са њима, ми ћемо...
(Момку, с враћа)
Прежи кочије!
(Враћа се у собу, Љубици)
Буди децу!
- ЉУБИЦА: Зашто? Куда ћемо?
- МИЛОШ: У Пожаревац...
- ЉУБИЦА: *(Заједљиво)*
Да будим и „Малу Госпођу“?
- МИЛОШ: Немој. Сам ћу је пробудити...
- ЉУБИЦА: *(Одлази са сцене, љолуласно)*
Не пробудили се, дабогда, ни она, ни ти...
- МИЛОШ: *(Нервозно шета по соби)*
Оца да им јебем... Где сад да... Мора... Сила Бога не моли...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Улази задихано, љође ка руци Милошевој. Надаље чистио, без војвођанског акценћа)*
Звали сте ме, Господару!..
- МИЛОШ: *(Нервозно одмахне руком)*
Мани сад то... Него, Кумашине, јаси одма' коња, па галопом у Јагодину.
- ДИМИТРИЈЕ: Којим послом?
- МИЛОШ: Узбунили се нешто они тамо...
- ДИМИТРИЈЕ: Али, Господару... Шта ја ту могу...

- МИЛОШ: Можеш, можеш, Кумашине... Ако си умео Султана и паше да убедиш и обрлатиш, знаћеш и бунџије...
- ДИМИТРИЈЕ: Друго је то... Турци... Остарелу и олињалу мечку је ласно укротити... Ови су наши – Срби...
- МИЛОШ: Срби, Срби, Кумашине!.. Да нису Срби, сам би ја, не би тебе терао да се пред српске биволе испрсиш.
- ДИМИТРИЈЕ: *(Самоиронично)*
Ја овако прсат и голорук?.. Бојим се да их не пре-страшим, да не напуне гаће...
- МИЛОШ: Језик ти је убојитији од мојих топова... Разговарај, преговарај, натежи, причај само оно што они воле да чују. Лажи, мажи, попуштај, чиниш 'волико, само нека се с миром кућама врате ... Оним арамбашама Вучићу и Радојковићу, ако буде стани – пани, обећај и ту... ту конституцију, оца им, да им оца очињег!...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Изненађено)*
И устав?!
- МИЛОШ: Е, мој Димитрије, не владају државом и народом устав и закони, него човеков стра' од силе и власти... *(Одмахнувши руком, клима главом)*
а, и то некад не помогне...
- МОМАК: *(Улази)*
Господару, кочије су спремне!
- МИЛОШ: *(Димитрију)*
Иди сад!... По'итај!

СЦЕНА ОСМА

Милошева радна соба

- ДИМИТРИЈЕ: Господару, не рекох ли Вам да смо ми дошљаци уз Вас, али да Ваше домаће рачуне не знамо иако се у коло шумадинско 'ватамо и играмо. Непристојно је да у Шумадији ми Дођоши коло водимо... Боље да сам се и даље новинама бавио, неко други је могао ово уставно начртаније да...
- МИЛОШ: „Дала баба грош да се у коло у'вати, сад би дала два да се из њега пусти“. Знаш ти више него што треба да знаш... Нисам те, мајчин сине, бадава трипут у депутацију Султану слао... Изучио си добро како се

пишу Хатишерифи и берети... А и ова наша указа-
нија си... Е ... Па; да чујем сад како си ми га скројио!

ДИМИТРИЈЕ: Господару, онако како смо обећали Милети и бун-
дијама...

МИЛОШ: „Пас реко, пас пореко“ ...
(Претићи као)
Пази, то сам ја казао...

ДИМИТРИЈЕ: Господару; „Високо дрво споро расте, али брзо пада“

МИЛОШ: (Претићи)
Кумашине!?! Немој да ти ја ... Оца ти јебем, читај
док ти је тиква на рамену!

ДИМИТРИЈЕ: Кад сам оно, на Ташмајдану, турску чалму под ноге
на земљу бацио, ја сам главу своју Србском народу и
Господару Србском на вољу даровао...

(Чииа)

„Глава прва: Достојанство и простор Србије
Србија је нераздијелно и управљенију свом неза-
висније Кнежство по признанију Султана Махмуда
Другога и Императора Николаја Првога.
Србија дјели се на разна Окружја, а Окружја на
Срезове и Обштине...

Глава друга:

Боја народна Србска јест отворено – црвена, бела и
челикасто угасита.

Грб народниј Српскиј представља Крст на црвеном
пољу, а међу краковима Крста по једно огњило
окренуто к Крсту.

Сав грб опасан је зеленим венцем с десне стране от
растова, а са леве от маслинова листа.“

МИЛОШ: 'Растов венац; разумем, ал који ће нам мој, тај
маслинов. Где си ти у Србији видео маслину?

ДИМИТРИЈЕ: Господару, маслина је символ мира... У Библији је
она...

МИЛОШ: Ааа!.. То као нећемо више буне да дижемо... као
овце ћемо да чекамо да нас курјаци подаве ...

ДИМИТРИЈЕ: Наше је да кажемо да желимо мир.

МИЛОШ: Ако, ако... нека буде.

ДИМИТРИЈЕ: „Глава трећа: Власти Србске“

МИЛОШ: Е, то!.. То мене занима...

ДИМИТРИЈЕ: „Законодателна, Законоизвршителна и Судијска. Законодателна и Законоизвршителна су Књаз...”

МИЛОШ: Књаз, Књаз, него како...

ДИМИТРИЈЕ: „И Државни Совјет“

МИЛОШ: Јел мора?

ДИМИТРИЈЕ: Ако нећете још коју буну... Има још Милета у Србији...

МИЛОШ: Има, има, оца им... Даљше...

ДИМИТРИЈЕ: *(Чииа док се свећло ућуљује, а Милош ћесћовима и мимиком йоказује своје расйоложење. Свећло се йојачава)*

... „Попечитељи предлажу државном Совјету законе и уредбе у својим заседанијима, а Совјет прегледава и подноси ји Књазу на одобрење“

МИЛОШ: Е, то!.. Тако, тако; нека предлажу, ко им брани...

ДИМИТРИЈЕ: „Глава пета: Лице Књаза Србски свето је и неприкосновено; Књаз не отвора ни за какво дело вкадје-нија ни правленија....“

МИЛОШ: Јок... Ни Султану, бре, нисам рачун подносио...

Свећло се ућуљује.

ДИМИТРИЈЕ: *(Кад се свећло йојача)*

„Књаз Србски наслѣдствен је са отца на најстаријега сина, док год траје праве и најближе мушке Књажевске врсте, тако, да увјек најстарији син покојнога последњега Књаза, и најстаријега његова сина син следују...”

МИЛОШ: Ако се ја питам, овај мој има да се начека...

Свећло се ућуљује.

ДИМИТРИЈЕ: *(Кад се свећло йојача)*

„Књаз Србски мора бити рођени или природени Србин и православнога восточнога вјероисповједанија. Истог вјероисповједанија морају бити и Књегиње и жене чланова фамилије Књажевске“

МИЛОШ: Јок море; евопејске да доведемо... Србин јакако... Лебом ти државу коју туђин води...

ДИМИТРИЈЕ: „Књаз Србски издаје при ступању на достоинство своје народу на чесном крсту и светом Еванђелију ову заклетву: „Заклињем се светом, јединосушчном и нераздјелном Тројицом, да ћу устав Књажевства Србије држати тачно и совјесно у цјелости, и да ћу сваког придржавати, да га такође у цјелости држи; да ћу бранити неповредимост православне источне цркве у Србији да ћу свим силама и средствима чувати цјелост Србије...”

МИЛОШ: Оца вам очињег, зар је ја нисам створио и до сада бранио?

ДИМИТРИЈЕ: Јеси, Господару, али Устав мисли и на оне што ће доћи и после нас...

(Светило се ућуљује. Кад се светило ђојача)

„Судија не зависи у изрицању своје пресуде ни од кога у Србији, никаква, ни већа ни мања, власт у Србији не има права, отвратити га от тога, ил и заповедити му, да другчије суди, него што му закони прописују...”

МИЛОШ: *(Смешкајући се заћонећино)*
Ааа... 'Оће, 'оће...

Светило се ућуљује.

ДИМИТРИЈЕ: *(Кад се светило ђојача)*

„Глава четрнајеста: Устав овај Књажевства Србије, од сто четрдесет и два члена ступа у дејство от дана када га изгласа државни Совјет“

МИЛОШ: Оца ти јебем, ниси гаће за Србију крварио; ама си ми га тесно скројио ...

ДИМИТРИЈЕ: Господару, по вашем наређењу сам га, у духу француског и белгијског...

МИЛОШ: *(Прећехи)*
Море; у мајчину да идете и ти и Совјетници... Нека, нека....

ДИМИТРИЈЕ: Господару, артија трпи све...

МИЛОШ: *(Гледајући за лукаво)*
Не реко ли ја ономад да твоја глава није за две ноге...
Море; Србин си ти, Србин...

ДИМИТРИЈЕ: Сав Србин, Господару...

МИЛОШ: *(Заћонећиноно клима главом)*

СЦЕНА ДЕВЕТА

Димитријев дом. Јелена нешто пије, а Димитрије нешто еуфорично расположен по соби)

ДИМИТРИЈЕ: И шта кажеш; како сам пред оноликим скупом Књажеву беседу прочитао, а?!

ЈЕЛЕНА: Казала сам ти већ; лепше него што у театру деклемују...

ДИМИТРИЈЕ: *(Пође да се појне на столицу, предомисли се, исјрси се, па као да је на трибини, театрално)*

„Тако, браћо, постадосмо од јуче народом, Срећни роде!. Срећна Србија, ко се икада надао да ћеш до ове тачке доћи! Радуј се томе ти света земљо Отчества нашег, радуј се ти роде, прељубезни роде мој!“... Кад сам имао снаге да то пред усуканим Турцима, нашим Књазом и окупљеним Србима на београдском Ташмајдану онога децембрија овако казујем, сад сам још чувеније у срцу моје Србије...

ЈЕЛЕНА: *(Кроз смешак)*

Видело се; да си то из херца, из душе, мој Србине ...

ДИМИТРИЈЕ: Нормално, кад сам говор ја саставио.

(Са заносом)

А, оно; Књаз, аустријски, француски, руски конзули и совјетници на трибини, а ја: „Браћо Срби!“

ЈЕЛЕНА: *(Иронично)*

Та чула сам већ!.. Читаве ноћи си пред огледалом то увежбавао ...

ДИМИТРИЈЕ: *(Не обазире се на њену благу иронију)*

А Устав?.. Како сам Устав прочитао, а?!.. Еј, пред 2400 највиђених људи!.. Не рачунам оне хиље што су покрили Књажеву ливаду...

(Театрално)

„Да из неба плаха киша падне, не би пала на траву зелену!“

ЈЕЛЕНА: *(Као уљашенно)*

Херц!.. Твоје срце, Димитрије!..

(Мирно)

Ама, и Устав си лепо...

ДИМИТРИЈЕ: Никад ми срце није тако снажно добовало... Ево, и сад бије као најздравије...

- ЈЕЛЕНА: Кажем ја да си ти само умишљени болесник...
- ДИМИТРИЈЕ: А ти, припремаш ли се за бал?..
(Занесено)
Има да им покажемо како се по европејски танцује...
- ЈЕЛЕНА: За какав бал, човече?
- ДИМИТРИЈЕ: Књажевски брате – престоци, као што су они у Бечу, Пешти, Паризу... Онај јануарски у част Хатишерифа је био мало... онако, али овај сртењски има да буде много, много свечанији...
- ЈЕЛЕНА: (Иронично, кроз смех)
А ја се чудим што су Крагујевчанке навалиле у Беч. А оно; потрчале да купе нове балске хаљине... Ма иди, какав бал, човече?...
- ДИМИТРИЈЕ: (Инацијски)
Е вала, биће бала...
(Изненађено, кроз смех)
О, Бого мој, почех ја и у стиху зборити!..
(И даље еуфорично)
Еј – Сртење!?!.. Чуј, чуј ово; Сртење – Хтење – Сртање – Преумљење – Помирење – Просветљење....
- ЈЕЛЕНА: (Уљада, иронично)
И Помрачење...
- ДИМИТРИЈЕ: (Не обазире се на уљадницу)
У једној речи осећам – чујем сазвучје, ехо, свих ових речи, сва њихова значења!!.. Хеј, у једној речи – Сртење!.. Бог је на Сртење милостиво погледао у мајчицу Србију, уразумио нас и измирио, а мени дао снагу да... да онако громогласно...!
(Свесћан да је прешерао у заносу, смиреције)
Бог је најзад стао уз нас Србе...
- ЈЕЛЕНА: Ако је само Он, тешко Србији... Хоћемо ли данас да ручамо, човече?
- ДИМИТРИЈЕ: Сит сам... Чини ми се да никад више огладнети нећу.
- ЈЕЛЕНА: Богами, нећу те више молити
(Длаом о длан)
- СЛУЖАВКА: (С љража)
Каж, Госпојо!
- ЈЕЛЕНА: Молим те, постави да ручамо.
- СЛУЖАВКА: Само за тебе или и за њега...

- ЈЕЛЕНА: Наравно; за нас и децу...
- СЛУЖАВКА: О, Госпојо, деци сам ја одавно, ихај!... И онај ко је говеда изгубио, до сад је већ ручао!...
(*Одлазећи*)
Кад би ја чекала да ми ти... их...
- ДИМИТРИЈЕ: (*Еуфорично*)
„Чест ти подвигу твом младијсподвижнице!
Гласу генија ти повнима, следова...”
- ЈЕЛЕНА: (*Осмехнуто*)
Хоћеш ли једном престати да се као ђуран ше-
пуриш?!
- ДИМИТРИЈЕ: Знао је Мушицки коме оду да испева...
- ЈЕЛЕНА: (*Благо иронично*)
Знао; мом генију... Сто пута си ми је досад декле-
мовао...
- ДИМИТРИЈЕ: „Све што си до сада чинио, данаске си запечатио“ Еј,
Књаз то мени!.. Књаз!.. Књаз србски, Јелена!..
- ЈЕЛЕНА: Хелена!.. Драги мој, може бити и да си заиста „за-
печатио“...
- ДИМИТРИЈЕ: Шта причаш жено?! Грлио ме пред свима као рода
најрођенијег...
- ЈЕЛЕНА: Прича се да кога он загрли тај брзо попа у браду
пољуби... „Ко те кашиком закусује, може и дршком
очи да ти извади“...
- ДИМИТРИЈЕ: Види ти ње!!.. Мудрица моја...
- ЈЕЛЕНА: Па, научила сам и ја понеку вашу – серпску мудрост...
А, ти не брини: сабљом што му је поклониле мање
ће да те боли....
- ДИМИТРИЈЕ: (*Не обазурући се на њену иронију*)
Мили Боже, мили Боже; Књаз ме грлио и тапшао по
плећима!!..
- ЈЕЛЕНА: И коња тапшу пре него што га са бињиша зајашу...
- ДИМИТРИЈЕ: Du sagst mir das?!
(Нем. Ти то мене!...)...
Хвала, хвала госпођо, wirklich eine wunderbare
Vergleichung!.. (Нем. Заиста дивно поређење)
(*Театрално*)
Да имам крила као Пегаз бих полетео!
- ЈЕЛЕНА: Човече, спусти се на земљу.

СЛУЖАВКА: *(Мало прислушкивала а и док поставља посуђе чује њихов разговор, излази журно)*

ДИМИТРИЈЕ: Кад чују браћа Руси, можда ће ме опет одликовати... Слутим, слутим да хоће... Хеј, није мала ствар; та Њино Мезимче је добило Устав!

ЈЕЛЕНА: *(Као озбиљно)*
Богами није шала... Онакав ватромет је сигурно илуминирао читаву Европу.

ДИМИТРИЈЕ: А тек кад чује Франц! Он ће, у инат Русима, највећим орденом да ме одликује.

ЈЕЛЕНА: Sicher... Freilich, та још си Његов поданик...
(Нем. сигурно, свакако)

ДИМИТРИЈЕ: Добро, можда неће баш оним највећим...

ЈЕЛЕНА: Верујем да те ни Султан неће заборавити. Србија је, ипак, Његово пасторче...

ДИМИТРИЈЕ: Само ти ирониши... Књаз ће ме, мним, ускоро... Док се указаније о орденима усвоји, видећеш...

ЈЕЛЕНА: Ма не иронишем... Веруј, али не претеруј, човече.

СЛУЖАВКА: *(Улази журно и док суд са јелом ставља на сто, алудирајући на његову телесну грађу, као забрињено)*
А на шта ћеш, Господине, то силно ордење да окачиш?..

ЈЕЛЕНА: *(Смеје се кикошаво док се сцена зашамњује)*

СЦЕНА ДЕСЕТА

Милошев конак, доксам.

ДИМИТРИЈЕ: *(Весело и љун себе долази)*

МОМАК: *(Крај кације)*
Стани! Куда?

ДИМИТРИЈЕ: Код Господара...

МОМАК: Звао те?

ДИМИТРИЈЕ: Поручио је да дођем

МОМАК: Ааа... Стој ту док проверим!

- ДИМИТРИЈЕ: *(Пође ка бињишу, шаљиво)*
Могу ја са и са бињиша сада с Књазом да разговарам...
- МОМАК: Хајде не будали!
- МИЛОШ: *(Са доксајџа)*
Пусти га, момче!
- МОМАК: Ајд', пролази!.
- ДИМИТРИЈЕ: *(Прилази сџејеницама, засџаје)*
Звали сте ме, Господару...
- МИЛОШ: Ајде, ајде, Димитрије...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Несџрџљиво)*
Којим добром, Господару?
- МИЛОШ: *(Седајући)*
Седи, да'ни душом...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Седа, али озарен џољед не скида с Милошевоџ лица)*
- МИЛОШ: Па сад; оно што је једноме добро, другом обично и није...
- ДИМИТРИЈЕ: Ако је добро за мог Господара, добро је и за мене.
- МИЛОШ: На прилику, ово за тебе неће бити.
- ДИМИТРИЈЕ: *(Уџлашено)*
Да се неко зло није мом Светозару?!...
- МИЛОШ: Није, Боже сачувај...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Одахнувши)*
Хвала Богу...
- МИЛОШ: Не реко ли ти ја, Димитрије, чиниш 'волико, да је оно твоје уставно начртаније много, много бре....
- ДИМИТРИЈЕ: Знам; тесно... За Вас поприлично тесно, Господару...
- МИЛОШ: За мене тесно, ама, за овакав народ прешироко.
- ДИМИТРИЈЕ: Господару, видели сте, да народ не мисли тако... Цвећем су пут Ваш до трибине прекрили...
- МИЛОШ: Е, мој Димитрије, и кад је Исус у Јерусалим на магарцу улазио и његов је пут био застрт цвећем и народним 'аљинама, ама га тај исти народ, оца му јебем, после, осуди на распеће...
- ДИМИТРИЈЕ: Ми нисмо Израџљци...
- МИЛОШ: Нисмо, нисмо, али смо Срби, Кумашине..
- ДИМИТРИЈЕ: Господару, Скупштина је с одушевљењем Устав усвојила ...

- МИЛОШ: Јебеш скупштину! Направили сте ми белај...
- ДИМИТРИЈЕ: С бундијама сте се измирили...
- МИЛОШ: С њима измирио, ама се, због вас, с пола света завадио... Гракнули су са свију страна на мене. Султан из Цариграда, Николај из Русије, Франц из Беча... „Шта то ви у Србији радите? Који је тај Димитрије да Вам ограничава оно што Вам је од Бога дано?“...
- ДИМИТРИЈЕ: Господару моје намерение је било часно. Што се то њих тиче?... Ви сте ми наредили да... Нисам се ја у њихове законе мешао ...
- МИЛОШ: Куш, бре, кад са мном разговараш!.. Ниси се мешао, али и' се тиче!... Тиче, још како тиче... Истрчали сте пред моћне као ждребе пред руду. Морам те сапети. И неки њини бандоглавци могу да се угледају на тебе, па да им, као ви мени, уларе и дизгине намакну... Е, зато Никола и Франц имају јаку пизму на тебе. Чиниш 'волико а и ја овакве уставне узде, вала, нећу и не могу трпети....
- ДИМИТРИЈЕ: *(Немоћно слеже раменима)*
- МИЛОШ: Франц каже да вучеш на руску страну, Николај на аустријску, султану се јебе на чијој си кад си против Порте. Сви траже да те одавде удаљим...
- ДИМИТРИЈЕ: А Ви, Господару?
- МИЛОШ: Чиниш 'волико. Притисли ме... Научио сам доброно да трпим кад се мора, а сад, баш и не морам... Е... Ти ћеш, Кумашине, морати да одеш...
- ДИМИТРИЈЕ: *(Снуждено)*
После Сретења мислио сам, Господару, да сам...
- МИЛОШ: *(Гледа га осмехнуто)*
Да си незамењљив, а?... Е, мој Димитрије, и ја тако мислим, иако знам да су гробља пуна незамењљиви'... Сви траже да те отерам из Крагујевца.
- ДИМИТРИЈЕ: *(Полућласно, идући за својим мислима, војвођанским акценћом)*
Како дошо тако одшо...
(Разочарано)
Значи, да се вратим тамо одакле сам побегао...
- МИЛОШ: А, богами, нећеш!.. Јок море!.. Много, брате, знаш што би и они волели да чују... Једва те чекају.

ДИМИТРИЈЕ: *(Полуљасно, за себе)*

Мртва уста не говоре...

МИЛОШ: Димитрије Давидовићу, чиниш 'волико, нисам ни ја без душе и памети, оца му очињег... а, вала, ни без мана... Ни пола онога што ми спочитавају нисам... али... било је... не кажем да није... Било богами, кад се није могло другачије... кад се морало... Истина и Бог; није ласно ни крмка... па га за 'рану... а цаба ти 'рана ако је у миру и слободи не једеш...

ДИМИТРИЈЕ: *(Клонуло клима љавом)*

Разумем ја Вас, Господару, али куда да водим моје, куда да се селимо?...

МИЛОШ: Намеравао сам да купим за себе и оно Пантино имање у пожаревачком Ћириловцу... Чиниш 'волико, купио сам га теби, па се сад лепо тамо преместите.

ДИМИТРИЈЕ: У село?...

МИЛОШ: Нема ти друге... Чиниш 'волико, наредио сам да ти се годишње даје по 1000 талира, па ето; толико од мене, Кумашине...

ДИМИТРИЈЕ: *(Размисливши)*

Благодарим Вашем Сијатељству...

МИЛОШ: *(Пружа му руку на целивање)*

ДИМИТРИЈЕ: *(Иронично)*

Ал ће се Хелена здраво обрадовати...

(Љуби му руку, најп्राишке силази низ сѣиѣенице, окрене се и ѿокуњено иде ка кайији, засѣиане крај бињиша, колеба се ѿренуѣшак, ѿоине се на њеѣа, исѣрси се и диѣнуѣиих руку у вис виче)

Србин!!.. Сав Србин!

МИЛОШ: *(Сѣоји на доксаѣу, ѣледа ѣа крсѣиѣи се)*

Е јес; Србин, брате...

ЗАВЕСА

БРАТИСЛАВ ПЕТКОВИЋ

ПРИЧА
О СВЕТОМ САВИ

БРАТИСЛАВ ПЕТКОВИЋ је рођен у Београду 26. октобра 1948. године. Дипломирао 1972. године на Академији за позориште, филм и телевизију, на смеру позоришне режије, представом *Разбојници* Фридриха Шилера. У Београдском драмском позоришту 1978. поставио представу *Sporting life*, за коју је текст писао заједно са колегом Војиславом Кајганићем. После тога написао је и две монодраме: *Продајем разбивену кућу* и *Исјовесити кловна Драгољуба* (играо га је Божидар Стошић). Године 1991. написао је драму *Каскадер* коју је и режирао у Београдском драмском позоришту.

Свој дечачки сан остварује 1994. године када отвара Музеј аутомобила, а представом *Grand prix* (његови текст и режија) отвара нову позоришну сцену под називом Модерна гаража. Представом *Legion d'Honneur* 1998. године отвара и камерну сцену у истом простору. Године 2004. поставља свој комад *Les Fleurs du mal* (*Цвећови зла*).

Братислав ПЕТКОВИЋ

ПРИЧА О СВЕТОМ САВИ

1. НИКАНОР

НИКАНОР: *(Реченица на грчком језику...)*

Давним-дав но жл адин младој принц.

Виома дав но живао је један малађи принц.

Биаје њеабична мудр багат и красив.

Сва врата свиетске славе и уживања б ла су му атвар-
јена

Аљи њешта у њему атфраћало га је ат свих тих ћари и
привлачнасти свиета за којима су асталих љуђи жу-
ћели.

И једнага дана, тајна ат свајих радитеља , он за вара
трак дваорској пратњи и павбеже у адно пусто миесто
гдие се настани као сиро машини странац.

Адина жеља му је б ла да свају душу асветли божјом
истјином и вољом и да само ње му служи.

Многа гадина касније, авај краљевић вођен божјом
рук м, вратји се из пустиние у свају земљу као принц
церквје и духовнии вођ сњоје нације за сва вриемиена,
иака је биа без диеце, он је кроз вјекове по стао атац
милиона и милијона свајих ду ховњих синова и кћер-
ји.

Ду ховна бктиња кају је он упаљио у своме на роду
још увиек гари а број његове даховне диеце стална се
умна жауа.

И данашњи сјерби из љубафи према ње му падижу му
многобројње задужбиние на свим кантињентјима,
гдие их је иро њиа судбине ра сиејала.

Историја овог њеабвчног и див ног кра љевића биће
изњета у овој причи.

2. ЈОВАН И РАСТКО

ЈОВАН: Господару... гађај оног десно, а ја ћу левог..
 РАСТКО: Баш су лепи.
 ЈОВАН: Морамо док мирују...
 Морамо их скинути оба у истом трену. Ако закас-
 нимо један ће сигурно одлетети

*Растко сирелу усмери у земљу. Јован се враћа са прободеним
 голубом*

ЈОВАН: Кад нацртамо мету твоја стрела је боља од свих
 наших, а кад гађамо птице ти машиш.
 Господару, ти то чиниш намерно?

РАСТКО: Погледај мог голуба како дивно лети, а види твог...
 Мени се не убија. Милије ми је да птица одлети.

ЈОВАН: Па ти ћеш колико сутра бити владар. Како ћеш нас у
 бој повести.

РАСТКО: Не знам

ЈОВАН: Господару, молим те немој пред осталима тако го-
 ворити.

Ти си највештији мачем и твоје копље најдаље лети.

Нема од тебе бољег стрелца.

Јачи си од сваког плаћеника.

Трчиш као вихор, јашеш боље од свих.

Спремнијег ратника од тебе нема.

Нема Србина који у бој за тобом не би пошао.

РАСТКО: Видиш Јоване, моја срећа није у овоме.

Мени су на памети други бојеви који се не воде мачем
 већ знањем и врлином.

Моје оружје су учење и молитва.

Свака књига је јача од овог сечива.

ЈОВАН: Господару!

Не разумем како без мача мислиш владати?

РАСТКО: Па и не мислим владати.

ЈОВАН: Како не мислиш?

Шта ће ти рећи отац?

РАСТКО: Имам ја старију браћу.

Њима отац царство предаје.

ЈОВАН: Стефан и Вукан?

Сви знају да господар Немања све наде у тебе полаже.

РАСТКО: Треба се добро припремити за буре које долазе. Војника мој Јоване кад затреба увек има довољно. А богами и војсковођа. Ни мачева ни копаља неће зафалити. Памети нам фали. Мало је писмених, просветитеља, од науке и знања. Ко ће народ просветити? ...Само има једна књига на нашем језику. Јеванђеље мог стрица Мирослава. Ништа не знамо, нико света није видео а камоли упознао. Морамо живот нашег народа да унапредимо.

3. НИКАНОР

НИКАНОР: Атац и унак аве приће звао се Њемања. Кад је његањ библијски имје њак Њемија па дазваољи пиерсијског цара Артаксјеркса, абнав љао разарјење зидове Јерусалима, наређио је мајсторима да једном ру ком рађе а у другој да д држе мач ради одбране од непријатељи. Тако је и Њемања морао да градуи и да брану у исто вриеме све до крај сваје владавине. И как многе виелике вајско вође биу је ве ома релуигиоз ан. Кадгод би између ратова имао от мора – зидао би цјеркве. Кра љица његоуих задужбуина је Студуеница, Ђурђеви Ступови, Архангел Михаило у Скоплу, Свети Пантуелејмон у Њишу, Светуа Багародица и Свјати Никола у Касањици. Све су то б ле његове задужбуине. А његова дарежљивост према сиротињи и без надежњима, б ла је добро позната и на Истоку и на Западу. Далуюко видог Нуемању је бринула пацијепаност сјербских територија. Он је сањао само о сјербском на роду као циелуиннуи и о ђержави у којој би сви сјерби б ли ује дуињени Моћни ратну ик сваје зем луе и миласрднуи бажји человјек такав биеше Њемања.

4. НЕМАЊА И РАСТКО

НЕМАЊА: Растко...
Сине, ти знаш Ђурђинку?
РАСТКО: Коју Ђурђинку?
НЕМАЊА: Ђерку велможе Стоимира.
РАСТКО: Знам. Нема је лепше у Србији.
НЕМАЊА: Твоја мајка и ја смо одлучили да те оженимо.
И војвода Стоимир се слаже.
Објавићемо заруке како доликује и како налажу обичаји. Биће то свадба какву свет није видео. Позваћемо све велможе, и све краљеве.
Венчање ће обавити васељенски патријарх, а весеље ће месец дана трајати.
Најмање.
Забављај се до свадбе, иди у лов, прави гозбе, јер кад се ожениш ти ћеш као и ја само за рад и бриге знати.
Прво ћеш у Хум, владај над њим.
Твоја су плећа јака, бићеш ти добар владар.
Спремај се за женидбу, а остало је моја брига.

5. ЂУРЃИНКА И РАСТКО

ЂУРЃИНКА: Господару дошла сам са оцем на позив твог оца.
РАСТКО: Кад смо се последњи пут видели?
ЂУРЃИНКА: Били смо деца
Учио си ме да запињем лук
Лоптали смо се на великој ливади испред двора
Поклонио си ми хрта. Још га имам.
РАСТКО: Прошло је много од тада.
ЂУРЃИНКА: Свега се сећам као да је јуче било.
РАСТКО: Да ли још увек свираш лауту?
ЂУРЃИНКА: А ти си лепо певао.
РАСТКО: Биће срећан онај за кога се будеш удала.
ЂУРЃИНКА: Већ седам година знам чија ћу бити невеста.
РАСТКО: Лепа си, паметна, из добре куће. Можеш да бираш младожењу.
ЂУРЃИНКА: Ја волим само једног.

РАСТКО: Ја имам 3 невесте, моја драга Ђурђинка.
Једна је Србија, друга је хришћанство, трећа су све
ове књиге, школе које треба основати, све су то моје
невесте.
А ти треба да рађаш, да усређиш своје родитеље.
Ђурђинка, ја се нећу женити. Никада.

6. АНА И РАСТКО

АНА: Зашто Ђурђинка плаче?
РАСТКО: Мени мајко није до женидбе.
АНА: Ако ти Ђурђинка није по вољи, има и других де-
војака.
РАСТКО: Мила моја мајко ја ништа нисам завршио.
АНА: Све си већ завршио, време ти је за женидбу. Усређи
своје старе родитеље.
РАСТКО: Ја нисам ни почео оно за шта ме је бог одредио.
АНА: А за шта је то тебе бог одредио него за оца и
владара?
РАСТКО: Хоћу да помогнем и оцу и браћи.
Наша држава нема умних људи и свештеника колико
би нам требало.
Нема оних који би на нашем језику књиге писали и
развијали културу.
Требало би још манастира направити и нашу, српску
цркву осамосталити.
Благословите оче.
АНА: Ако нам ти одеш у манастир, шта ће са нама бити?
Ти си нам узданица.

7. РАСТКО И НИКАНОР

РАСТКО: Оче Никаноре знам да си уморан од пута, али морамо
да разговарамо.
НИКАНОР: Њема Важнуијег пасла от разговора.
Пуна одаја кнуига. Доста ћиташ?
РАСТКО: Читам и дању и ноћу.
НИКАНОР: Видуи па туи уимаш дуела а пустињицима, Јовану
Про хару, Гавриулу ево и Јоакимуа.

- РАСТКО: Сваку књигу за коју сам чуо ја сам је набавио.
- НИКАНОР: Ми у Пантуелејмону авак ву библиуиотуеку њемамо.
- РАСТКО: Имам све прологе, и отачнике, и живот Светог Саве освећеног.
Знам га напамет.
- НИКАНОР: Многе дворове сам пахаддио алуи авак во багат ство у књигама нисам сруео.
- РАСТКО: Све те књиге ћете понети у Пантелеимон.
- НИКАНОР: А тијње сабирајешсја л атправитцја за књигами? Ти нећеш за књигама?
- РАСТКО: Ја слушах как ви расказиваете о Свјатој Горе. Сејчас ја тољка хаћу ити с вами в ваш манастир.
- НИКАНОР: Ту то азбиљна гавариш?
- РАСТКО: Одмах би све ово напустио и отишао у неки далеки манастир, што даље да ме силом не врате.
- НИКАНОР: Аставио би а вај дњор? А ца? Мај ку . За бавуе. Жеење...а ву љепа ту? Њласту?
- РАСТКО: Ја желим себе да усавршим да бих био кориснији свом народу
- НИКАНОР: Што ти знајеш о манастиурском жива ту?
- РАСТКО: Знамо пуно о твом манастиру али и о другим манастирима посебно о Ватопеду.
Зидан је и украшаван од свих царева. Има најбогатију библиотеку, на грчком,
Хоћу језик да усавршим.
Ватопед је велика школа, уметности, архитектуре, сликарства, позије, хорске музике, дуборези, камениорези, ткање, лепо писање, ствари од злата, сребра и бакра, кување и разни други занати, чак и учење лепом понашању
Ватопед је прави узор, и најбоља школа, расадник учитеља каквих у Србији још увек нема.
- НИКАНОР: Луепоје кат о манастиуирима слушаш приу ће, а другоуе кат жиуиш па тјипуику у падвизаваш.
Да ли си спреман да живиш као сиромуах, будеш у у самљеностуи , и спаваш на камуењу?
- РАСТКО: Прашу тебја, возми мења на Свјатају Гору.
- НИКАНОР: Аставио би приесто?
- РАСТКО: Све је то прах и пепео.

НИКАНОР: Морао пиерво да будуеш искаше њик
РАСТКО: Ја сам искушеник од кад знам за себе, оче Никаноре.
НИКАНОР: Ак је боужја вољу да се зама нашиш,ти чини шта ти је чинити.
Ми ћемо поћи зором из Раса, а ти се сприєми па за нами.

8. НЕМАЊА, РАСТКО И НИКАНОР

НЕМАЊА: Књиге путују, а Растко остаје
Добићеш коња колико треба, књиге у бисаге и пут Свете Горе.
А ти Растко идеш са мноу у лов. Доста сам ја Свету гору даривао,
Може она и без тебе, а ми не можемо.

НИКАНОР: Прастите...

НЕМАЊА: Збогом путуј Никаноре...

РАСТКО: Остави ми оче бар житије Саве освeћeног.

НЕМАЊА: Рекох све књиге. Царска се не пориче...
Чедо моје љубљено и од мене одхрањено. Моје за-
коне не заборављај
Речи моје нек чува срце твоје, јер године живота и
дужина живљења додаће се теби.
Ако те отац укорева, као господ да те укорева.
Знај да те не слаби то што ћеш мене слушати.
Можда су те неке од тих књига спотицале а ти ниси
знао.
У почетку примих озлобљену земљу нашу и помоћу
божјом велику моћ имаћох.
Не облених се, нити покоја дадох себи, док све не
поправих и божјим потпомагањем додадох дужину и
ширину и научих све вас како да се држите право-
славне вере.
За све постоји право време, а твоје тек наступа.
За Свету Гору никад није касно.
Видиш твоја браћа Вукан и Стефан су женили стран-
киње. Такве су биле прилике, опколише суседи као
пчеле кошницу...
Таман се реших Барбаросе, ето ти га Дандоло. Морах
Стефана да оженим његовом ћерком.

А доживех да тебе женим Ђурђинком , најлепшим
српским цветом.
У зору у лов крећемо.

9. РАСТКО И ЈОВАН

- ЈОВАН: Господар Немања ми наредио да те у лову пратим...
- РАСТКО: Пођи ти са њима, а ја ћу вас сусетићи, познајем ја тај
пут боље од тебе.
- ЈОВАН: Господару, намножило се јелена да је земљи тешко.
Долазе нам гости, велможе из свих крајева па после
идемо у Хум да прославимо јер ти постајеш владо-
цем Хума.
- РАСТКО: Знам колико волиш лов. Немој са мнош дангубити.
Морам на двору нешто да завршим .
Сетићи ћу ја Вас.
Мој је вранац бржи од свих ваших коња.

Молишва

О милостиви госпoде Боже,
Који си заповедио да поштујем и оца и мајку,
Из дубине душе молим ти се.
Госпoде Боже мој, чуј моју молитву и помилуј ме.
Госпoде у покајању прими ме.

10. ЈОВАН, АНА И НЕМАЊА

- ЈОВАН: Нити га је ко видео, нити се коме јавио.
Заварао је пратиоце и напустио лов и одјездио.
- АНА: Можда му се нешто десило... има пуно дивљих звери.
- НЕМАЊА: Њему звери не могу наудити.
- АНА: Боже спаси и врати ми мога Растка.
- НЕМАЊА: Молио ме да му оставим житије Саве освећеног.
- АНА: Можда се уплашио великог терета да преузме Хум.
- НЕМАЊА: Драгутина сам молио да му помогне. Он је био десна
рука мог почившег брата Мирослава..
Он је кренуо за монасима на Свету Гору... Сава
освећени је јачи од мене иако је умро пре пет векова.

Јоване ти си му најбољи друг. Заветујем те да похиташ за њим.

Узми најбоље коњанике. Упалите хиљаду бакљи.

Претражите прво све шуме око Раса.

Пошаљи гласнике низ друмове да се распитају, није ли и којим путем прошао, а ако га нема, пођи пут Солуна. Онда је са оним Русом...

ЈОВАН: Никанором...

НЕМАЊА: ...Пошао на Свету гору.

ЈОВАН: Учинићу све да га вратим у Рас.

НЕМАЊА: Богато ћу те наградити.

АНА: Господ који нам га је подарио, помоћи ће да га опет видимо.

НЕМАЊА: Изневери ме моје најмилије дете.

АНА: Господару, не може Растко да те изневери.

НЕМАЊА: Нисам се надао оваквом ударцу.

АНА: Ти си га учио да је најважније у животу созерцаније. Да је предавање Богу најсветија дужност људска. Ко му је са путовања само књиге доносио. Оне су своје учиниле. Залуд је што си му их одузео. Он их је све прочиотао и с њим су довека.

Обоје смо уживали и плакали кад нам је свечери читао житија.

Саву освећеног је напамет говорио.

Он је наш образ и наша слика.

НЕМАЊА: Могао је да тражи благослов.

АНА: Код тебе нема благослова.

Господару знам те. Твоја је последња.

Реченица на грчком

НЕМАЊА: Ти ме сад кориш, а не знаш како ми је.

АНА: Ја знам да њему није лако.

НЕМАЊА: Први пут је био непослушан.

11. ЈОВАН И РАСТКО

Хиландар

ЈОВАН: Никаноре... Никаноре...

САВА: Ја се у Рас не враћам.

- ЈОВАН: Господару, Велики жупан ме је заветовао да те вратим у Рас.
Велики бол си задао и њему и мајци.
Како да пред њега изађем необављена задатка? Растко...
- САВА: Њему на очи без тебе не могу.
- САВА: Јоване све ће бити добро. Ја више нисам Растко, него убоги монах Сава.
Предаћеш му царску одору и моју косу, а овде ти је и писмо за родитеље. У њему све пише. А ти се не бој, на мене се више не може ставити рука.
Буди спокојан. Срећан ти пут.
- ЈОВАН: Боље и ја да се замонашим.

12. НЕМАЊА И АНА

- НЕМАЊА: Нема више Растка.
Монах Сава је жив.
- АНА: Изabrao је царство небеско.
- НЕМАЊА: Мало нам је овоземаљског остало.
Наше царство је за времена. Царство коме се он окренуо траје вековима.
Призива ме у писму да му се придружим на Светој Гори.
- АНА: А шта ћу ја без вас?
- НЕМАЊА: Ево шта син поручује.
- АНА: Ти си ме оче учио созерцанију и да никога не треба љубити снажније него бога и то сам овде спознао.
Једино ти још ваља извршити реч у јеванђељу сина божијег.
- НЕМАЊА: АКО КО ХОЋЕ ЗА МНОМ ИЋИ, НЕКА СЕ ОДРЕКНЕ СВЕГА И УЗЕВШИ КРСТ СВОЈ, НЕКА СМЕРНО ИДЕ ЗА МНОМ.
- АНА: А моја добра госпођа мати нека се на исти начин од света одвоји ка богу.
Монах Сава
- НЕМАЊА: Многе манастире у родној земљи сам помогао, али ово је најважније.
Сава гради духовни дом за све нас који смо сада и оне који ће бити.

Ја сам одлучио, завршићу живот уз свога сина, а духовног оца, монаха Саву.

Молићива

Боже, милостив буди мени грешном
И благослови верни народ,
Који си ми подарио на духовно стасавање,
Да сви заједно осетимо твоју благу очинску љубав,
Која нас позива на смерно покајање.
Господе у покајању прими ме.

13. НИКАНОР

НИКАНОР: Симеон и Сава су показали свиету највеличантвенеу-
нуји примјер родитељске и суиновске љубови.
Симеон је сматрао Саву вишећим од себе, а Сава је
сматрао Симеона већим.
У то време његова ста рију браћу Вукана и Стеуфан
су пачелуи да се сукабљавају па ћак и ратуј у један
против другог.

14. СВЕТИ САВА

Глас о неслози стигао је до Хиландара.

У тој страшној бриги и жалости отац Симеон се и упокојио.
Зато сам и донео његове мошти у Србију, да Вас над њима
браћо измирим.

Тако ћемо испунити очев завет и мошти ће поново почети да
точе свето миро.

Драги мој брате Стефано,
На западу папа жели да државу учини зависном од цркве.
На истоку би држава хтела да заповеда цркви.

Учинићемо све да црква и држава буду две братске једнаке силе
у нашем народу.

Црква потчињена држави не узноси бога, него владара.

Држава потчињена цркви не служи небеском владару Христу,
него неким властољубцима, који би се користили силом,
богатствима и сластима државне власти.

Онај је народ срећан који те опасности избегне па и у држави и
у цркви стекне једнака, здружена, невезана, слободна крила.

Састављајући крмчију и типик за цркву и државу имао сам ту слику пред очима.

Подижимо браћо цркве, школе и болнице.

Распећа, мостове и путеве.

Уведимо у веру хиљаде дивљих Срба.

Венчајмо све дивље бракове.

Школојмо и шаљимо свештенике у народ.

Нека свако изабере оног свеца који му је на срце легао и у душу ушао и који му ум осветљава.

Он ће му унети свету славу у дом и у душу.

Имајте свога свеца, свога заштитиника.

Нека слава окупи сваку породицу, кумове и пријатеље.

Ово учините одмах без одлагања.

Одлагање је подла замка ђавола.

А сада ћу вам рећи најважније.

Милошћу васељенског патријарха Манојла и византијског цара Теодора Ласкара, добили смо благослов да своју кућу сами уређујемо.

Добих чин архиепископа и сва права.

Одрекох се престола и одох у монахе, а ипак се попех на престо али апостолиски.

Све ће бити уређено по канонима, божјим упутима и духу православном.

Наша вера је широкогруда, наша њива пространа и необрађена, овце свуда требају пастира.

Нема потребе да се љутимо.

Нека буде како је милом богу драго.

Наша часна браћа, која са нама не могу, наћи ће боља места.

И **најважније**, нећемо више морати да идемо у Никеју.

Нама је дато да сами бирамо епархе и епархије.

На дан успенија пресвете богородице обављена је хиротонија и ми имамо нашу аутокефалну, српску цркву, која ће науивети сва земаљска царства.

У векове, векова амин.

Бошко СУВАЉЦИЋ

ДОКУМЕНТАРНА ФИКЦИОНАЛИЗАЦИЈА СВЕТА

(*Савремена српска драма*, 55,

Удружење драмских писаца Србије, 2019)

Могућности интерпретације (драмског) света су неисцрпне. То нам показују четири драмска текста која су сабрана у 55. свесци едиције *Савремена српска драма* Удружења драмских писаца Србије. Реферирајући на потпуно другачије време, друштвене околности и политичко устројство Србије, све четири драме тематизују важне националне мотиве/митове: о Светом Сави, доношењу првог Српског устава, Великом рату, смрти Јосипа Броза и распаду бивше Југославије осамдесетих година 20. века.

Историја је у овим комадима сублимирана до разине песничког симбола или присутна као имплицитни основ различитих поетика, које воде ка истом исходу.

Сложена природа власти, репресије, механизам свођења човека на послушно биће, питање смисла уметничког стварања и појам слободе представљају битне одлике свих драмских текстова сабраних у овој свесци.

Суспензија слободе, закона, разорна и разоритељска метафизичка природа рата, потреба за разобручавањем личног преливањем у опште интересе и обрнуто, асоцијативно воде драмског јунака до поништавања његове суштине. То је онај тренутак у коме Станислав Краков пуца у своје (војничко) срце, у коме Слободан Милошевић наставља да вегетира као биљка после саобраћајне (?) несреће у којој гине Пит, корифеј новоталасне побуне против малограђанског Београда, или у коме Димитрије Давидовић бива отеран у изгнанство због превише слободоумног Устава који је засметао не само српском Књазу и будалашима у његовој околини, него још већма корифејима тзв. европских вредности. (Гле, како то звучи познато?!)

Померање тежишта приче са филма *Дечко који обећава* Мише Радивојевића на драмски текст, не подразумева искључивање дејства

култног филма у процесуирању драмског заплета – филм је ту као супротносмерни импулс који у радњу уноси „радост препознавања“ и поистовећивања.

Почетна позиција драмског писца је амбивалентна. Он је писац већ написаног, извођач изведеног.

Појава Слободана Милошевића као песника новог таласа у тренутку када је новоталасна револуција пропала, ипак је обележен као ретроспекција, а тренутак друге епифаније музике као интериоризовање песничког субјекта.

Смрт једног времена, које се помаља као повод комада, и закључује вешћу о нестанку Јосипа Броза, замењује се сазнањем о бесмртности хипокризије.

Дечко који обећава је маестрална рекапитулација минулих времена и промашених идеологија, али и наслут нових друштвених хипокризија:

Све је у ајсолујном мраку и изгледа сасвим окулјино. Један сной свейлосји, у нейријайном млазу осветљава човека у белом манџилу. Поред њега су две сасвим сексијилне асисјенјикиње, њакође у белим манџилима. Он у њовидним рукавицама у рукама држи мозак који би могао да буде људски. Савим у њозадини се чује звук орзуља.

Симболика почетка је јасна: свет у мраку, психоанализа, колективно несвесно, лудило на сцени и сцена која води у лудило, Ерос и Танатос, секс и атмосфера мртвачких оргијастичких култова. Помиње се, не случајно, Исак Асимов, писац научне фантастике, линеарно и хронолошко време.

Слободан Милошевић већ од почетне сцене „није у стању да се адаптира“. Све је у Пајкићевом тексту крајње субверзивно и провокативно. „Ми своје лешеве носимо са собом“, злослутно каже професор у уводној сцени.

Дидаскалије су интертекстуалне и металитерарне. Усмерене су на комуникацију са текстом, на ликове и на догађаје, али и на живу комуникацију са публиком, све време играјући на карту провокације и изазивања шока. Посредно су усмерене и на српски културни естаблишмент који се подвргава спрдњи, иронији, критици:

Слободан бљује према публици. У дуљачким млазовима који асоцирају рану идеју БИТЕФ-а. Обе за девојке жрле. Он клечи. Обрише руке и обриси се једној од њих.

У духу постдрамског текста, драмска игра је полифонична, игра је провокација, дата техником монтаже, као и у драми Мирка Демића. Драмски текст је евокација једног од најбунтовнијих времена у историји домаће рок музике, па поред тога што представља својеврсни пишчев омаж самом себи, означава и ходочасничко поклоњење југословенском новом таласу. Поставља се питање шта публици данас значи ријечка група *Параф*, и уопште римејк поп-арта, новог таласа. Могу ли нови читаоци/гледаоци осетити непоновљиву атмосферу преласка са седамдесетих на осамдесете године. Како то функционише у трећој деценији 21. века? Шта значи данас паралела између приче о Маршалу и о његовој болести са метастазом југословенског друштвеног организма/самоуправног социјализма? Колико је референтно за нову читалачку/позоришну публику оно што је писано пре две до три деценије?

У тексту се користе инсерти из филма *Дечко који обећава*, што је маестрално пооигравање сопством:

Инсерти из филма „Дечко који обећава“. Берчек уз Којину музику јури улицама Београда. У једном тренућу, као у Хичкоковом „Криво ојшуженом“ та се слика претвара на нашеј позоришној Слободана. А онда се нагло зашамни.

Све време иде звучна кулиса „новог таласа“, *Параф*, Која, *Азра*, бесмртни Џони Штулић и „Иги Поп“. Поставља се питање да ли је заиста „Србија курац Европе“, како каже Швајцаркиња Клавис, и до када ће Европа бити тај „мрачни предмет жеља“ Србије и других балканских земаља? Пајкићева драма је психоаналитичка провокација, црноталасна, са ишчашеним смислом за хумор, када, рецимо, Професор, који од почетка даје клиничку опсервацију психоза савременог друштва, цитира, уз Фројда, Јунга, Лакана, такође и Ратибора Реја Ђурђевића, клиничког психолога. Ту је и Владимир Дворниковић и његова *Карактерологија Југословена*.

Не, нема владавине права, као да вапију јунаци, нема ни владавине ни права, нема закона ни карактерологије, нема колективно подвесног ни архетипова, нема психологије ни нарави, нема друштвених група, нема ничега. Само антрополошки нихилизам доведен до пароксизма. Ово друштво је „инхибиторна супернова“, у њој пребијања и насиље и говор мржње изазивају одређене „вибраторне сензације“.

Спикери који потражују крв од пучанства јер је реч о преломним тренуцима у свеукупном животу „свих наших народа и народности“

алудирају на све оне спикере који су крв недуго затим и добили, у ратовима које нису добили, и који су запа(м)тили само јадне, мртве, унесрећене, болесне, психички поремећене.

На екрану се све време врте сцене из филма *Дечко који обећава*. Виртуозно се Пајкић поиграва са свима нама, са собом понајвише и понајсрећније:

На екрану иде сцена из филма Мише Радивојевића, „Дечко који обећава“, џачније цела секвенца која иде од обрачуна у Сјуден-џиском граду до џајроле на железничкој сјаници. Пандур, Н. Пајкић хайси Берчека.

У драми је присутно стално искушавање телесног, провоцирање малограђанског морала, померање граница еротског. Ту су инцестуозне сцене између Слободана и Мајке, наговештаји родоскрвнућа, рушење табуа. Налик на панк концерт. Бљување и просипање сперме по публици, у маниру најекстравагантнијих рокенрол скандал-мајстора, попут Џим Морисона.

На делу је и теорија цитатности, аутоцитатности, парафраза и персифлажа, Слободан који мајци, након загрљаја, театрално изјављује: „Ја сада одлазим у рат...“

Бирање пића код таште, пре него што падне секс, такође је знаковито и представља малу приватну историју једног друштва:

„Шта би понудио сјари Јагош, као Тијо чивас, као Крцун ужи-чку џрејеченицу, као Сјамболић мислим Пера кајсију, или као Џемо Бједић џиву.“

У комаду важну улогу има евокација рок икона осамдесетих и поп-културе: ту су Џони, Јасенко Хоура, Парафи, Која, Ивица Вдовић и др. Уз песму „Нико као ја“, као и у филму, иде сцена онанисања обogaћена посипањем сперме у виду конфета по публици:

На бину или слично су улице Београда исјред којих је маска возила, а Слободан за воланом онанише. Кола се заусјављају јред рамјом, он излази и џу као џио је бљувао на џочейку сада на рамји сјиа сјерму. То, свакако, може да буде хијерџрофирано у свим бојама у џтрадицији свих авангардизама укључујући и зајебанције Зорана Радмиловића, али сјерма има да сјиа у џублику џа макар у виду конфейиа.

Драма Дечко који обећава је омаж истоименом филму, новом таласу, бунту, сопству. Отуда ће бити веома важне редитељске напомене која нумера ће се у ком тренутку бирати, ко треба да је изводи, и због чега. Све је ексцентрично и екстравагантно. Пољска арт деко сликарка Тамара де Лемпицка, Јасенко Хоура и *Прљаво казалиште*, *Пекиника пайка* и други. Ту су култне личност „вертикалног“ Београда, сликар и мултимедијални уметник, Коста Бунушевац, Шапер, Мира Ступица и др. „Оморина над Европом“ и *Идоли* из оригиналне сцене у филму. Присутни су и култни дијалози, сонгови, асоцијације на великане побуњеног Београда, Ивицу Вд-а, на кишу која добује у ритму там-тама... Сакање и фукање, журке на Дедињу, трава, сексуално ослобађање са Питом и Љубицом... Геј песма „Ја сам твој – ти си мој“... Изврсно и провокативно. Усудио бих се рећи, потребније данас него пре тридесет година.

Концертни концерти је завршен неславно, након исјада конзервативних хулигана који су подмешинули сајле под њихов моћор наспрадала су оба музичара...

Дейресија, дейресија свуда је пресија.....

Ојрошпјајна Пипова песма

Слободан је све више и више појачава иако да се она пошпјуно преклапа са урлањем родбине.

Он сасвим неочекивано почиње да удара главом у огледало у иренушкy када прсне огледало на шелевизији се појави легендарни кадар у режији А. Мандића у којем прилази сикер кога смо целољ живошa чекали да каже да Тишa више нема.

Драмски текст Мирка Демића *Победници, победници*, посвећен Станиславу Кракову и Великом рату, тачније Станиславу Кракову у Великом рату, добитник је престижне награде „Бранислав Нушић“ за најбољи оригинални драмски текст у 2018. години.

Победници, победници су документарно-историјски осврт на велико доба српске историје, али и лични омаж Станиславу Кракову, што је наговештено већ у поднаслову драме, констатацијом да је настала по мотивима дела Станислава Кракова. Текст је несумњиво настао по мотивима Краковљевог аутобиографског дела *Живот човека на Балкану* и романа *Крила*. У роману *Крила* (1922) Станислава Кракова на делу је један мултипликован, „умногостручени приказ ратне стварности из Првог светског рата“. И управо је то одлика Демићевог омажа Кракову. Документарност, „умногострученост“,

монтажна техника карактеристична за филмску уметност, фрагментарност, строга, готово немилосрдна објективност, видљиво одсуство сваке емоције. Карактеристика овог комада је и усложњавање перспективе из које се на основни догађај (Први светски рат) гледа.

Још је Растко Петровић изнео суд по коме је Станислав Краков, који је од своје шеснаесте до двадесет пете године као добровољац учествовао у Балканском и Првом светском рату, стекао ратно и људско искуство које је у његовом делу требало да се уобличи у уметничко сведочанство „од највеће човечанске и документарне важности” (Петровић 1930: 133). Растко Петровић посебно истиче извесну аморалност у Краковљевом описивању рата, коју тумачи као виталистички, ничеански принцип у стваралаштву Станислава Кракова.

Веза романа Станислава Кракова са поетиком филма, посебно у иновативном поступку монтаже сцена, те приказивање тамне стране рата, нови стилски поступци, кинематографска техника, све је то уочено већ у критикама Тодора Манојловића и Анице Шаулић, преко тумачења Милана Богдановића, Александра Јовановића, Бојана Јовића, Предрага Петровића, Зоране Опачић и др. Наше разумевање романа *Крила* несумњиво се заснива и на изврсној текстолошкој анализи Гојка Тешића, деведесетих година XX века.

У роману Станислава Кракова мења се приповедачка перспектива те се уместо фокализованог приповедача рат, односно истина о рату, представља из колективне перспективе, тачније, рат сагледавају и тумаче, речима Бојана Јовића, „неколики готово равноправни ликови [...] који, зависно од ситуације, избијају у први план или пак бивају потиснути” (Бојан Јовић, *Лирски роман српског експресионизма*, Београд: Институт за књижевност и уметност, 1994: 58). Рат је тиме представљен као жива материја, крвави механички организам који се дешава ту, готово филмском оптиком снимљен, представљен и монтиран (Петровић 2006: 204).

Александар Јовановић је посебно истакао то „умирање у веселом бунулу“ (Александар Јовановић, „Умирање у веселом бунулу, Станислав Краков, *Крила*”, у: *Српски роман и рај*, приредио М. Матицки, Деспотовац: Народна библиотека „Ресавска школа”, 1998), то двојство Ероса и Танатоса, слављење живота, витализма и активног принципа с једне стране, и декаденције и смрти у *Крилима* Станислава Кракова:

„Оклопњача ‘Валдек Русо’ блештала је у светлости. Моторни чамци доносили су отмене званице. Велики адмирал давао је гозбу. Оркестар на палуби свирао је савезничке химне. У салону су лудо-

вала два мала оркестра. По столу се просуло цвеће. Много генерала. Плаве књегиње. Племените болничарке: војвоткиње, баронице. Шампањак се пролива. Све се натапа, залива, опија. По броду много малих угодних кабина. Много тајни. Што више шампањца у телу, жене су све лакше. Иначе сплеен, цафард, досада. Као и на фронту.“

По поноћи моторни чамци враћају госте. Ноћ је топла и пијана. Звезде се веселе. Плешу Велики и Мали медвед. Скакућу Алдебаран и Андромеда. Море је запаљено и блиста. Варош је у тами. Све спава. На молу генерали дају руке сестрама милосрђа. Нестрпљиви аутомобили носе све ове у виле крај мора. Будни стражари чувају улазе.

Град се сав спаја, пари, сав је у љубавном грчу. Све виле, куће, бродови, шатори и бараке. Чак и мухамеданска гробља” (Станислав Краков, *Крила*, Београд: „Филип Вишњић”, 1991: 41).

У *Крилима* су на делу поступци деперсонализације људског, снижавања и свођења на телесно, који се јављају упоредо са антропоморфизацијом нељудског и механичког у описима ратних дејстава. Хладан, готово индиферентан однос према догађајима у рату појачава утисак његове апсурдности и безличности ужаса који се у њему приказују. Хумор који се појављује у делу је „хумор испод вешала“.

Онај ко поставља питање о смислу рата и о ратним дејствима, посебно из моралне перспективе (писар Казимир), нужно страда. „Зашто слични сличне убијају?“, пита се писар Казимир у својим бескрајним монолозима (Краков 1991: 34).

Уобличавајући своја ратна мемоарска искуства у форму романа, Станислав Краков примењује поступке којима настоји да оствари потпуније и објективније сведочанство о актуелној стварности. Као такав показао се и Краковљев поступак умногостручавања перспективе, који се мора сагледавати у контексту поетике авангардног филма.

Мирко Демић доследно парафразира Краковљеву употребу умногострученог контраста, користи искуства филмске технике монтаже, ослања се на контрапункт у полифонијском оркестрирању сцена. Све то упућује на рад на филмском сценарију као природан медиј у посредовању између оригиналног текста и његовог тумачења. Рецепција дела је истовремено ново стварање.

Карактеристични уметнички поступци су и гротескно очућавање, дистанцираност од приказаних ужаса рата, снижавања људског на телесно, контрапункт.

Демићев комад показује двоструко посредовање. Поједине епизоде из пишчеве аутобиографије *Животи човека на Балкану*, посебно трагична сцена суђења и стрељања дезертера, престилизоване су у Краковљевом роману *Крила*, на шта је указао већ Александар Јовановић, а онда, у другостепеном моделовању текста, драматизоване у комаду Мирка Демића *Победници, њобедници*, у дијалогској и монологској форми.

Милош Радовић у свом тексту о Демићевој драми у *Театрону* посебно скреће пажњу на поступак драматизације, на убедљивост позоришног текста, на његове жанровске координате:

„Основицу и кичму овог драмског калеидоскопа тамних тонова свакако чине аутобиографска књига Станислава Кракова *Животи човека на Балкану*, и роман *Крила*. Нема сумње да се писац није устручавао да играјућа лица за своју драму узима из ових Краковљевих дела што је сасвим легитиман посао сваког успешног драматизатора. Много важније од идентификовања извора драмске грађе, овде је питање у којој мери је писац Мирко Демић успео да заокружи тему Великог рата, кроз страдање свог главног јунака Станислава Кракова који се истовремено као вертикала и хоризонтала провлачи кроз цео текст. С тим у вези је и питање, није ли овај текст, заправо започета а незавршена прича о животу и делу Станислава Кракова, ватреног националисте, младића узавеле крви који је понесен свеопштом еуфоријом националног ослобођења као гимназијалац дограбио пушку и као најмлађи добровољац српске војске узео учешће у балканским ратовима. Или је кроз тему Великог рата испричана прича о душевном и интелектуалном сазревању младог Станислава Кракова, од ратоборног јуноше одлучног да част крвљу брани и за њу убије, до неснађеног и разочараног официра у миру, који ће починити неуспело самоубиство, убијајући војника у себи не би ли ослободио и дао простор својој утомљеној уметничкој души. Текст *Победници, Њобедници* се завршава сценом у болници у којој Краков лежи опорављајући се од умало кобног самоубиства а у посету му долазе Станислав Винавер а потом и Исидора Секулић“ (Милош М. Радовић, *Победници, њобедници*, Театрон: часопис за позоришну уметност, бр. 186–187, стр. 47–51).

Демић врло успешно примењује кинематографску технику Станислава Кракова у свом делу, користи поступке монтаже и филмског кадрирања сцена. Истовремено, и овде се издваја Краков као индивидуални лик с једне и колективни лик официра, подофицира, војника с друге стране. Посебно су упечатљива имена и судбине мајора Митића, мајора Живковића, који сања сопствену смрт, капетана

Миљковића, команданта Љубе Бога и др. Изванредно је драмски обликована судбина писара Казимира, јунака којег ће због његовог пацифизма у рату, те ширења „дрвених идеја“, осудити на смрт.

Упечатљива је у Демићевој драми сцена у Солуну, са разиграном и провокативном игром Ероса и Танатоса, живота и смрти, под бомбама и у непосредном присуству смрти.

У драмском тексту *Победници, њобедници*, прати се животни пут Станислава Кракова као најмлађег добровољца у балканским ратовима и у Првом светском рату, чиме се истовремено прате и ратна дејства у Великом рату. Отуда текст нема чврсту драматуршку структуру, он садржи разубеђене елементе линеарног представљања Великог рата:

„Пред нашим очима је кратка историја ратовања Србије у Великом рату од 1914 до 1918 године. За Станислава је она отпочела на јужном фронту и борбама против Бугара на Кривој Феји, у којој је рањен. Наставила се поласком на западни фронт, да се учини од судна битка и пође Лазаревим стопама, када је Врховна команда одустала од тог плана и окренула војску на повлачење пут Јадранског мора. Из сцене у сцену гледамо херојске призоре албанске Голготе, опоравак на Крфу, долазак у Солун и отварање солунског фронта на врховима Кајмакчалана. С узбуђењем пратимо припрему и пробој коте 2525 после година и година чекања и рововске борбе, победоносни повратак у Србију, призоре ослобађања нових територија које су биле у саставу Аустроугарске, (сцена дочека ослободилаца у којој девојке на рукама носе поручника Станислава Кракова у Руми) те излазак на италијанску границу на Ријеци. Ту је и епизода боравка у Загребу који је тих дана узаврео од незадовољства радићеваца који траже Хрватску републику, одбијајући живот у заједничкој држави под круном „Петра опанчара. Сви ти историјски догађаји описани су и написани сасвим истинито, рекли бисмо, баш онако како су се одиграли и како је било.“ (Милош М. Радовић, *Победници, њобедници*, Театрон: часопис за позоришну уметност, бр. 186–187, стр. 47–51).

Оно што одликује драму Мирка Демића је несумњиво изврстан критичарски нерв, „истинитост“, „реалистичност“ и „уверљивост“, које одговарају литерарном предлошку. Извесна документарност и хроничарски аспект усмеравају овај текст ка филмском сценарију у будућности.

Драма Стамена Миловановића *Сав Србин*, тематизујући однос између књаза Милоша Обреновића и Димитрија Давидовића, истовремено прати успостављање штампе и доношење првог, либералног устава у Србији. Пошто је у Петрограду 1831. године купљена типографија и пренесена у Београд, па затим у Крагујевац, створени су услови за штампање књига и новина у самој Србији, што се, публиковањем првог броја *Новина Србских* у јануару 1834. године, и десио (Небојша Дамњановић, „*Новине Србске* у 1834, првој години излажења“).

Историчари бележе да се огледни број „Проба Србских новина“, појавио априла 1832. године, под уредништвом Димитрија Исаиловића, Србина из Славоније, ранијег професора Карловачке гимназије и Учитељске школе у Сент Андреји и Сомбору, до 1830. године (в. Р. Љушић, „Оријентални новинар, европски политичар Димитрије Давидовић (1789–1838)“, Београд 2006, стр. 105).

Време конституисања Кнежевине Србије као аутономне државе, на простору од Алексинца до Београда, и од Тимока до Дрине, Стамен Миловановић тумачи изнутра, из анегдотских и сирових драмских сукоба у контексту представљања комплексних ликова књаза Милоша, Амице, Димитрија Давидовића, његове жене Хелене, момака на Милошевом двору, кнегиње Љубице, „мале госпође“ и сл. На аутентичним историјским, биографским и мемоарским изворима, Миловановић живо приказује атмосферу у Милошевој Србији, извргавање руглу и подсмеху свих институција државне и друштвене власти и, парадоксално, неумитно израстање тих истих институција, на устук свему. У тексту *Сав Србин* посебно се прати судбина Димитрија Давидовића, Србина „из прека“, који је обављао дужност првог секретара у Књажеској канцеларији кнеза Милоша Обреновића и играо истакнуту улогу у Србији Милошева доба.

Врсним драматуршким умећем Стамен Миловановић представља развој односа између уредника *Србских новина*, Димитрија Давидовића који је, у Србији тога времена, био познат једно време као „Господарев писар“, и самог Књаза. Суноврат Димитрија Давидовића, од истакнуте политичке личности из окружења кнеза Милоша која, као и сви остали, мора да трпи неограничену самовољу ауоритарног владара, од дипломате и новинара, креатора првог Српског устава, до изгнанства у провинцију, истовремено је и суноврат српске демократије, али и тзв. европских вредности тога доба.

Као што се зна, Димитрије Давидовић је са Димитријем Фрушићем покренуо и уређивао *Бечу*, од 1813. до 1821. године, *Новине Србске из цастивујушчег града Вијене*, а од 1816. године, када се Фрушић повукао, *Новине Србске*.

Стамен Миловановић је темељно претресао Давидовићеву биографију и историјске изворе тога доба. Тако, у више наврата, он алудира на политичке и финансијске проблеме због којих је Давидовић 1821. године напустио Аустрију и прешао у Србију, не добивши за то чак ни претходну дозволу кнеза Милоша.

Давидовић е као дипломата имао кључну улогу у српско-турским преговорима који су, уз руску подршку, довели до стварања аутономне Кнежевине Србије са јасно дефинисаним границама и самосталном унутрашњом управом (в. (Небојша Дамњановић, „Новине Србске у 1834, првој години излагања“).

Први број *Новина Србских*, од 5. јануара 1834. године, управо констатује како „1834. година затиче Србију где у политическом призрању напредује“.

И поред темељних истраживачких радњи, драма Стамена Миловановића није строго историјска радња. Заснована на анегдотској грађи, она из психолошке визуе посебно тематизује питања односа између ауторитарног владара и истакнутих носилаца културе и образовања једног народа.

Заповест кнеза Милоша „да се нико од гарде Књажеске не може женити без допуштења надлежне власти“, као и обичај да сурово кажњава, али и поседује животе и част свих својих поданика, овде добијају универзално значење и димензију. Посебно се тематизује однос кнеза Милоша и кнегиње Љубице која, у једном броју *Новина Србских* бива названа „правом Амазонком и огледалом супружанске верности“.

Димитрије Давидовић, један од најобразованијих Срба свога доба, био је аутор првог нововековног Устава Србије, тзв. Срећенског Устава, сачињеног у либералном духу. Међутим, после протеста дипломатије европских сила због превише слободоумног текста највишег законског акта, што је својеврсни одраз лицемерја развијених европских земаља коме, по много чему, сведочимо и данас, Димитрије Давидовић је изгубио све функције и био приморан да се повуче из политичког живота. Уредничко место је предао Димитрију Исаиловићу 1835. године.

Комад Братислава Петковића *Прича о Свештом Сави* представља достојан омаж великану српске историје и културе тематизовањем најбитнијих елемената из Савиног живота који представљају, истовремено, и најбитније елементе узрастања српске духовности и државе у средњем веку.

Како показује Петковићев зналачки вођен комад, Савин цео живот био је литургија. Тешко да се може одредити да ли се у несвакидашњости његовог доласка на свет или у узвишености одласка на онај други, вреднији, вечни, крије тајна његове славе. И Браца Петковић се, у писању свог комада, више него прилежно позабавио разноврсним изворима. Тако, у драми се помиње и Ђурђинка, јунакиња епских песама (в. „Златна свирала“ у збирци *Пјеванија црногорска и херцеговачка* Симе Милутиновића Сарајлије) којом је, наводно, Растко требало да се ожени, али је ту женидбу избегао бекством у манастир. Свети Сава у Петковићевом комаду остаје вечита свест и савест нашег народа, која опомиње из духовне сфере у коју смо вековима загледани.

Божанство историје, неки би рекли демон историјског развоја српског народа, подложно је сталном преиспитивању и различитим интерпретативним матрицама. Ипак, овом божанству се клања српски народ вековима. Груба и сирова снага, показују драмски комади који су пред нама, безумна и бахата моћ, уплетена у најпрефињеније продукте духа, представља вековима кључ човекове судбине на балканском тлу.

Едиција САВРЕМЕНА СРПСКА ДРАМА

КЊИГА 1

Миладин Шеварлић, *Господин Министар*;
 Јелица Зупанц, *Недовршена симфонија*;
 Владимир Ђурић – Ђура, *Гробље мачака*;
 Мирољуб Недовић, *Тамни вилајет*;
 Драгана Абрамовић, *Јавор на шинама*.

КЊИГА 2

Александар Поповић, *Трка с временом*;
 Слободан Стојановић, *Кућа на брду*;
 Драган Томић, *Слава*;
 Радомир Путник, *Последњи иренуци краља Александра и краљице Драге*;
 Стеван Копривица, *Дуго путовање у Јевропу*.

КЊИГА 3

Миливоје Мајсторовић, *Pastir*;
 Раде Радовановић, *Оригинал фалсификација*;
 Едуард Дајч, *Седморица (војсковођа) проиш из Тебе*;
 Деана Лесковар, *Три чекића*;
 Братислав Петковић, *Legion d'hopiteur*.

КЊИГА 4

Иван Панић, *Кад ћеш доћи*;
 Ђорђе Лебовић, *Кактуси и руже*;

Миодраг Илић, *Пуч*;
 Ирина Кикић, *О ђоморанцама и хлебу*;
 Радослав Златан Дорић, *Позориште у ђаланци, или Ви*
Мајмун и Трагичар.

КЊИГА 5

Миодраг Ђукић, *Пошраживања у мошелу*;
 Срба Игњатовић, *Излазе на даске шри краља од Данске*;
 Миладин Шеварлић, *Вуци и овце или Србија на Истикоу*;
 Миливоје Мајсторовић, *Мартић анђе*;
 Миодраг Зупанц, *Бела ружа за Дубљанску улицу*.

КЊИГА 6

Александар Обреновић, *Проналазачи*;
 Драган Томић, *Пожар*;
 др Владан Ђорђевић и др Едуард Дајч: *Плава књижа о српском ишћању*;
 Милан Јелић: *Јелисаветини љубавни јади збож молера*;
 Жељко Хубач, *Ајдуци су ојет међу нама*.

КЊИГА 7

Синиша Ковачевић, *Јанез*;
 Вера Црвенчанин, *Човече, не љути се*;
 Миодраг Ђурђевић, *Дуг из Баден-Бадена*;

Рајко Ђурђевић, *Косовска хроника*;
Драган Алексић, *Мала српска комедија*.

КЊИГА 8

др Владан Ђурђевић и др Едуард
Дајч, *Бела књижа о српском*
ишћању;

Леон Ковке, *Виктимолошка*
ирича;

Душан Савковић, *Смрт ђоспође*
министарке;

Миладин Шеварлић, *Код златног*
вола;

Владимир Ђурић, *Као*
божанствена комунистичка
комедија.

КЊИГА 9

Братислав Петковић, *Каскадер*;
Александар Ђаја, *Језеро*;

Иван Негришорац, *Испрага је у*
шоку, зар не?;

Драган Томић, *Шиптар*;

Миодраг Ђукић, *Криичњак*.

КЊИГА 10

Леон Ковке, *Рићуал згуснутог*
ваздуха;

Иван Панић, *Тој од ипрешње*;

Братислав Петковић, *Grand Prix*;

Бошко Пулетић, *Букефал*;

Драган Станишић, *Суђење*

Хамлејовим глумцима;

Миладин Шеварлић, *Мршва*
ирирода.

КЊИГА 11

Радомир Путник, *Туцинданска*
ипрагедија;

Едуард Дајч, *Анишона на*
Колхиди;

Александар Ђаја, *Веронезе*;

Марина Миљивојевић, *К*;

Братислав Петковић, *Војин*

Кајганић, Sporting life;

Леон Ковке, *Клејсидра*.

КЊИГА 12

Миодраг Илић, *Леџенда о земљи*
Лазаревој;

Миладин Шеварлић, *Небеска*
војска;

Драган Томић, *Псећа кућица*;

Владимир Ђурић – Ђура, *Коју иџру*
иџраш?

Снежана Кутрички, *Ковчеџ*.

КЊИГА 13

Леон Ковке, *Министарка воли*
кнедле (Кнедла у бањи);

Новица Савић, *Ојџи џлаче, ал’*
сад од сређе;

Миле Петковић, *Воз за зајпад, или*
рађање Синђелића;

Иван Панић, *Одвратна драма*;
Зорица Симовић, *Јелена*.

КЊИГА 14

Миодраг Илић, *Еквилибристи*;

Бошко Суваџић, *Вишњић*;

Мирко Петковић, *Масакр на*
шврђави;

Леон Ковке, *Шећерна водица*;

Бора Ољачић, *Цукер – клакер*.

КЊИГА 15

Новица Савић, *Кад онај џамо*
умре;

Љубинка Стојановић, *Голубарник*;

Весна Јанковић, *Мало виџе око*
Мике;

Рашко В. Јовановић, *Бранислав Ђ.*
Нушић;

Миладин Шеварлић, *Косово*;

Едуард Дајч, *Тројанска ирилоџија*.

КЊИГА 16

Миодраг Ђукић, *Александар*;

Милан Јелић, *Ла Бедница*;

Радослав Павловић, *Девојџе*;

Александар Ђаја, *Живот Јевремов*;

Братислав Петковић, *Les Fleurs du*
mal (Цвећови зла);

Соња Богдановић, *Каиџа*.

КЊИГА 17

Младен Поповић, *Маслаџак и*
Рейшарџ;

Соња Богдановић, *Црвенкаја у
небајци;*

Миладин Шеварлић, *Дивљач је ђала;*

Драган Т. Томић, *Нужна одбрана;*

Јован И. Рајковић, *Тачка ослоња;*

Едуард Дајч, *Црвена књижа о
српском њишању или Пропадање и
васкрс српских либерала.*

КЊИГА 18

Миодраг Илић, *Хајкуна од Удбина;*

Рашко В. Јовановић, *Јован*

Сјерија Пойовић;

Зоран Божовић, *Са меродавног
месца се саопштила;*

Соња Богдановић, *Едерланда;*

Радмила Јовановић, *Вечна маска;*

Снежана Андрејевић, *Два ђућа два
је ђећ.*

КЊИГА 19

Милан Миња Обрадовић,

Ашракиван наслов;

Дина Недељковић, *Арио и његов
двојник;*

Владимир Ђурић – Ђура, *Бан Сјрах;*

Соња Богдановић, *Суђење*

Баба-Јаги;

Милисав Миленковић, *Процес –
Франц Кафка;*

Капетан Едуард Дајч, *Пирајиска
ширологија.*

КЊИГА 20

Миодраг Ђукић, *Кисеоник,*

Мирјана Бобић Мојсиловић,

Имитација живоћа,

Снежана Кутрички, *Смедеревско
благо;*

Добрило Ненадић, *Гојко Шантић,
Магла,*

Велимир Лукић, *И смрт долази на
Лемно,*

Миладин Шеварлић, *Карађорђе.*

КЊИГА 21

Миодраг Ђукић, *Башињик,*

Синиша Ковачевић, *Зечији насип,*

Стеван Копривица, *Tre Sorelle;*

Ђорђе Лебовић, *Војник и лушка,*

Миладин Шеварлић, *Змај од
Србије.*

КЊИГА 22

Новица Савић, *Овде нема лојова;*

Миодраг Илић, *Машина за терор;*

Предраг Перишић, *“2004”;*

Милан Миња Обрадовић, *Огледало
без ђокрова;*

Соња Богдановић, *Сјанојло међу
женама;*

Иван Панић, *Куме, изгоре ти!*

КЊИГА 23

Миодраг Ђукић, *Светињоник,*

Рашко В. Јовановић, *Косћа*

Трифковић;

Александар Пантелић, *Тако смо се
некад смејали,*

Драган Томић, *Сабља досеклија,*

Александар Ђаја, *Ла Герилла,*

Леон Ковке, *Бебин доручак.*

КЊИГА 24

Миладин Шеварлић, *Душевна
болница,*

Стојан Срдић, *Максим,*

Ирена Шаровић, *Мали Бољ,*

Радмила Јовановић, *Караконцула,*

Спасоје Ж. Миловановић, *Софија*

Сјаврић или смрт односно

Умјешност праживљавања,

Едуард Дајч, *Иза огледала.*

КЊИГА 25

Миодраг Илић, *Жанка,*

Светозар Влајковић, *Марко &*

Муса;

Александар Ђаја, *Блађољуб II;*

Војислав Савић, *Кенгури;*

Љубинка Стојановић, *Пић;*

Бојан Вук Косовчевић, *Кавез.*

КЊИГА 26

Стојан Срдић, *Анђео с веранде,*

Александар Пејчић, *Да Бољ*

поживи господар,

Драган Тешовић, *Заједничка
изложба;*

Миле Петковић, *Пољребни завод
Милошевић & сатр.;*

Ненад Ж. Петровић, *Кућа
развратица;*
Весна Егерић, *Лејла Јелена.*

КЊИГА 27

Миодраг Ђукић, *Млин,*
Миладин Шеварлић, *Пројасић*
царсџива српскожа;
Едуард Дајч, *Гозба или О*
Еразисџирају;
Бошко Сувајџић, *Осџрво;*
Александар Ђаја, *Повраџак*
кнежевоџ сокола;
Радомир Путник, *Венијаминово*
крсић.

КЊИГА 28

Владимир В. Предић, *Само је*
сџарац сџиџао на брод,
Тома Курузовић, *Роман без*
романа;
Мирко Милорадовић, *Ибзенова*
школа;
Милисав Миленковић, *Зло је биџић*
Србиц;
Зоран О. Ђикић, *Јакац;*
Соња Богдановић, *Последњи воз.*

КЊИГА 29

Миодраг Илић, *Вукоманов*
џовраџак;
Миодраг Ђукић, *Паџаџај;*
Драган Томић, *Раскриће,*
Александар Ђаја, *Јанковац –*
џоџоџџени светџ;
Стамен Миловановић,
Консџанџин.

КЊИГА 30

Миодраг Ђукић, *Сомнамбулџ;*
Предраг Перишић, *Хероџи;*
Едуард Дајч, *Шарена књиџа о*
српском џиџању;
Стојан Срдџић, *Грч;* Зоран Ђикић,
Дечак;
Маша Филиповић, *Задрџи кусур.*

КЊИГА 31

Миодраг Ђукић, *Уџовор;*
Миладин Шеварлић, *Нови живоџи;*
Горан Марковић, *Villa Sachino;*

Братислав Петковић, *О tempora! О*
tores!
(О времена! О морала!),
Драгана Абрамовић, *Београдски*
локвањи,
Ана Родић, *Кућа у шуми*

КЊИГА 32

Милена Марковић, *Наход Симеон,*
Миодраг Ђукић, *Лабудово језеро,*
Александар Ђаја, *Биџка за Сењац,*
Бојан – Вук Косовчевић, *Космо С*
– Шџасмо С;
Егон Савин, И. А. Гончаров:
Обломов;
Драган Коларевић, *Аџенџија за*
духовни развој

КЊИГА 33

Светозар Влајковић, *Море у*
лиџиџи;
Миладин Шеварлић, *Оџиџимисџи;*
Мухарем Дурић, *Писџиџа;*
Слободан Жикић, *Браџиско*
војевање;
Зоран Стефановић, *Словенски*
Орфеј;
Федор Шили, *Козџи џроб.*

КЊИГА 34

Миодраг Илић, *Јереџиџи,*
Бошко Сувајџић, *Иларион,*
Стамен Миловановић, *Оливера,*
Весна Егерић, *Весела Енџлеска,*
Миле Петковић, *Прокрусџи џира*
џинџ-џонџ,
Дејан Новчић, *Мелодрама.*

КЊИГА 35

Миодраг Ђукић, *Чудан сџиџиц;*
Благоје Јастребић, *Боравак у*
обичној соби;
Миодраг Илић, *Валџер џоручика*
Нидриџена,
Миладин Шеварлић, *Мала српска*
комедија;
Горан Ибрајтер, *Карданус;*
Иван Панић, *Треџиџин цвеџ.*

КЊИГА 36

Владимир В. Предић, *Јесењи ловац*;

Миодраг Ђукић, *Фараон и лав*;
Миладин Шеварлић, *Византијски*
амејтис;

Александар Ђаја, *Било једном у*
Србији;
Мухарем Дурић, *Ђораво маца*.

КЊИГА 37

Едуард Дајч, *Еврейска*
Историја;

Зоран О. Ђикић, *И медведи су*
људи;

Стојан Срдић, *Своје времена*,
Славен Р. Радовановић, *Раској*
и;

Драган Коларевић, *Суочавање са*
прошлост.

КЊИГА 38

Стамен Миловановић, *Једначење*
по звучности; Верослав Ранчић,
Златно правило Гласово;

Александар Ђаја, *Одржавање*
Захарија; Милица Пилетић,
Палиндром; Пеђа Трајковић, *На*
крају крајева; Милан Миловановић,
Сенка.

КЊИГА 39

Миодраг Ђукић, *Српски код*
Цакера; Миладин Шеварлић,
Балканска раској; Мухарем
Дурић, *Хан*; Младен Гверо,
Првоборци Ђавоље вароши;
Петар Петровић Његош, *Луча*
микрокосма, обрада и
драматизација Гојко Шантић.

КЊИГА 40

Жика Лазић, *Њажев секретар*;
Борислав Пекић, *Цинцари или*
Коретоденција;

Слободан Стојановић, *Велики дан*;
Миодраг Ђукић, *Вила*
мејаморфоза;

Миладин Шеварлић, *Айсолуни*
слух.

КЊИГА 41

Миодраг Ђукић, *Мајстори*;
Миладин Шеварлић, *У рукама*
оца; Мухарем Дурић,
Буљонска шума (Хасанагиница или
La locura de un hombre);
Драган Томић, *Портир*;
Бошко Сувајић, *Голубачка*
мушица; Стамен Миловановић,
Удовичко коло.

КЊИГА 42

Жељко Каран, *Глиб*;
Мухарем Дурић, *Дубоко ђрло*;
Бошко Сувајић, *Перијеорон*;
Радослав Златан Дорић,
Позориште долази;
Пеђа Трајковић, *Фајрон*.

КЊИГА 43

Миодраг Ђукић, *Кочијаш*;
Слободан М. Исаковић, *Душаново*
јужно; Миладин Шеварлић,
Издајник; Владимир В. Предић,
Ноћ; Горан Бабић, *Величанствена*
драмска фреска под насловом
“*Ноћ, свуд околу Јасеноваца*”.

КЊИГА 44

Драгана Абрамовић, *Змија у*
недрима; Ана Бујић, *Оснивач*;
Смиљана Ђорђевић, *Мала и ноћна*
музика; Владислава Војновић, *Деца*
Ере Комјунитета; Јелена Попадић,
Кохио; Мирјана Јевтић, *Кафана у*
Њујорку.

КЊИГА 45

Миладин Шеварлић, *Смрт на*
излећу; Божидар Зечевић, *1918*.;
Стамен Миловановић, *Дуга ноћ*
под орахом; Милисав Миленковић,
Лов на ирејелице.

КЊИГА 46

Жељко Каран, *Ојера уз њан*
јасуља (Центерикани);
Миодраг Илић, *Ајисова клејва*;
Обрад Ненезић, *Нежне*;
Александар Ного, *Мајсторска*
радионица.

КЊИГА 47

Божидар Зечевић, *Пивара*;
Миладин Шеварлић, *Мерлинкина*
исјовеси; Стамен Миловановић,
Скрколије; Предраг Перишић,
Срећа у несрећи.

КЊИГА 48

Горана Баланчевић, *Огвожђена*;
Маша Певац, *Јуначка*
приповедања; Димитрије Коканов,
Вилинска прашина; Светозар
Влајковић, *И невидљиви воли*
вајромей.

КЊИГА 49

Миладин Шеварлић, *Анџиквар*;
Стојан Срдић, *Гејо*; Ана Бујић,
Временска прогноза за Аулиду;
Стамен Миловановић, *Не њлачи*,
Пейра.

КЊИГА 50

Радмила Смиљанић, *Бунар*;
Јелена Поповић, *Мрки њонедељак*;
Марио Ђулум, *Шалићер*;
Горан Јокић, *Иваново ојћварање*;
Ранко Рисојевић, *Јолџаз Давидов*;

Бранко Брђанин Бајовић,
Недођија.

КЊИГА 51

Игор Бојовић, *Ошћћени*;
Стојан Срдић, *Микулина женидба*;
Стамен Миловановић, *Поврајак*;
Војислав Савић, *Ејзекујор*.

КЊИГА 52

Стојан Срдић, *Ђојави људи*; *Анђео*
с веранде; *Салон*; *Гејо*.

КЊИГА 53

Милан Јелић, *Ванцађе*; Драгана
Абрамовић, *Секс за њонетти*;
Никола Теофиловић, *Последња*
жеља Драђише Недовића;
Жика Ранковић, *На њују среће*

КЊИГА 54

Стојан Срдић, *Моје дејје*;
Горана Баланчевић, *Прејлава*;
Никола Милојевић, *На ѡрађу*;
Предраг Црнковић, *Трбухозборци*.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-2(082.2)
821.163.41.09-2"19/20"

САВРЕМЕНА српска драма / [главни уредник Биљана Остојић]. -
Београд : Удружење драмских писаца Србије : Позориште "Модерна
гаража", 2019 (Параћин : Графореклам). - 187 стр. : слике аутора ; 20 cm.
- (Едиција Савремена српска драма ; књ. 55)

Тираж 300. - Стр. 169-180: Документарна фикционализација света /
Бошко Сувајић. - Биобиблиографски подаци о ауторима уз сваку драму.
- Садржај: Дечко који обећава / Небојша Пајкић. Победници, победници /
Мирко Демић. Сав Србин / Стамен Миловановић. Прича о Светом Сави /
Братислав Петковић.

ISBN 978-86-85501-54-8 (UDPS)

а) Српска драма — 20в-21в

COBISS.SR-ID 281209100

